

Aprilie 2013

Document pentru informare publică

Raportul elaborat în temeiul art. 219 (2) din Legea educației naționale 1/2011, a fost adoptat de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior în ședința din 3 aprilie 2013

Raport public anual – 2012

Starea finanțării

învățământului superior

și măsurile de optimizare

ce se impun

- **Finanțarea universităților de stat în anul 2012**
- **Tendențe și comparații internaționale**
- **Propuneri de optimizare pentru 2013-2015**

Prezentul Raport a fost adoptat de CNFIS în ședința din ziua de 3 aprilie 2013.

Grupul de lucru pentru elaborarea Raportului a fost compus din:

Adrian Miroiu și Bogdan Murgescu (coordonatori),

Ioan Abrudan, Mihai Gîrțu, Constantin Mitruț,

Bogdan Florian, Gabriela Jitaru și Mircea Țeca.

Cuprins

Lista Graficelor și Tabelelor	1
Rezumat	3
Introducere	4
I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România	6
I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior	6
I.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România în anul 2012	7
I.3. Evoluția de ansamblu a finanțării sistemului de învățământ superior din România în perioada 2003-2012. 10	
I.3.1. Elementele finanțării învățământului universitar	10
I.3.2. Componentele metodologiei de finanțare a universităților de stat din fonduri de la bugetul de stat 13	
I.3.3. Evoluția finanțării universităților publice în perioada 2003–2012 din perspectiva finanțării de bază. 15	
II. Finanțarea de la buget a universităților de stat în anul 2012	20
II.1. Granturile doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați în anul universitar 2011/2012	21
II.2. Finanțarea de bază	22
II.3. Finanțarea suplimentară	24
II.4. Comparații cu anul 2011	29
III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior	34
Introducere	34
III.1. Sisteme internaționale de raportare	34
III.2. Nivelul cheltuielilor pentru învățământul superior	36
III.3. Creșterea ponderii resurselor particulare atrase în finanțarea învățământului superior	40
III.4. Ajutoarele financiare pentru studenți	41
IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România pentru perioada 2013–2015	43
IV.1. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii	43
IV.1.1. Propunere privind dimensionarea granturilor pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii	43
IV.1.2. Propunerea privind numărul total de granturi pentru fiecare ciclu de studii	45
IV.1.3. Propunerea privind stabilirea domeniilor de ierarhizare prioritare la alocarea de granturi	47
IV.1.4. Proiectul metodologiei de repartizare a granturilor finanțate de la bugetul de stat	51
IV.2. Alocarea pe bază de proiecte a fondului de dezvoltare instituțională	52
IV.3. Optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare	53
IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România	55
IV.5. Propuneri privind creșterea acurateții bazei informaționale a finanțării învățământului superior	57
V. Concluzii	59
Anexa 1—Capitolul I (grafice și tabele)	60
Anexa 2—Capitolul II	70
Anexa 3—Capitolul IV	74

Lista Graficelor și Tabelelor

TABEL 1 — ALOCAȚIA PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ A UNIVERSITĂȚILOR PUBLICE (2003–2012)	12
TABEL 2 - SITUAȚIA REPARTIZĂRII GRANTURILOR ȘI A ALOCAȚIILOR BUGETARE CORESPUNZĂTOARE, PENTRU ANUL 2012.....	21
TABEL 3 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII DE BAZĂ, PENTRU ANUL 2012.....	23
TABEL 4 — VALOAREA INDICILOR DE EXCELENȚĂ (K) ÎN FUNCȚIE DE POZIȚIONAREA ÎN IERARHIE A PROGRAMELOR DE STUDII ȘI DE CICLUL DE STUDII.....	25
TABEL 5 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPLIMENTARE BAZATĂ PE EXCELENȚĂ, PENTRU ANUL 2012	26
TABEL 6 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPLIMENTARE PE CRITERII ȘI PENTRU DEZVOLTARE INSTITUȚIONALĂ, PENTRU ANUL 2012	27
TABEL 7 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI PONDERILE PE SUBCOMPONENTE DIN TOTAL FINANȚARE, PENTRU ANUL 2012.....	29
TABEL 8 — COMPARAȚIE ÎNTRE REPARTIZAREA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE PE UNIVERSITĂȚI ÎN 2012 VS. 2011 ȘI ANALIZA VARIAȚIEI RELATIVE ȘI A FACTORILOR CARE AU DETERMINAT-O	31
TABEL 9 — INFLUENȚA MODULUI DE ALOCARE A COMPONENTELOR FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE — VARIAȚIILE PONDERILOR ÎN TOTALUL DAT PENTRU ALOCAREA DE REFERINȚĂ (PER STUDENT ECHIVALENT UNITAR) 2012 SI VALORILE DIN 2011	32
TABEL 10 — PRINCIPALII INDICATORI FOLOSIȚI DE COMISIA EUROPEANĂ ÎN ANALIZA STĂRII FINANȚĂRII SISTEMELOR DE EDUCAȚIE, ÎN SPECIAL A NIVELULUI UNIVERSITAR.	35
TABEL 11 — PONDEREA ÎN PIB A CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR.....	37
TABEL 12 — CHELTUIELI PUBLICE PER STUDENT ÎNMATRICULAT ÎNTR-O UNIVERSITATE PUBLICĂ EXPRESATE ÎN PPS	38
TABEL 13 — CHELTUIELI ANUALE PE STUDENT ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TERȚIARĂ, PUBLICE ȘI PRIVATE, COMPARATE CU PIB/LOCUIITOR (%)	39
TABEL 14 — PONDEREA CHELTUIELILOR PUBLICE ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR PENTRU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR (%)	40
TABEL 15 — AJUTOARE FINANCIARE PENTRU STUDENȚI (% DIN CHELTUIELILE PUBLICE PENTRU EDUCAȚIE LA NIVEL TERȚIAR)	42
TABEL 16 — VALORI COMPARATIVE GRANTURI ALOCATE PER STUDENT ȘI COSTURI REALE PENTRU PROGRAME DE STUDII	45
TABEL 17 - PROPUNERILE CNFIS PRIVIND NIVELUL DE PRIORITYATE AL DIVERSELOR DOMENII DE IERARHIZARE	49
TABEL 18 - EVOLUȚIA RATELOR SPECIFICE DE CUPRINDERE PE VÂRSTE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR (2003–2012)	64
TABEL 19 — RATA BRUTĂ DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR PE MEDII DE REZIDENȚĂ ȘI GEN (2003–2012).....	65
TABEL 20 - NUMĂRUL TOTAL AL ÎNMATRICULĂRIILOR, PENTRU TOATE CICLURILE DE STUDII, ÎN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE PE GRUPE MARI DE DOMENII DE ȘTIINȚĂ, COMPARAȚIE 2003 - 2012	65
TABEL 21 — COEFICIENȚII DE COST FOLOSIȚI ÎN DETERMINAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI UNITARI, COMPARAȚIE 2002–2012	66
TABEL 22 — ISTORIC COEFICIENȚI DE ECHIVALARE UTILIZAȚI PENTRU CALCULAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI (2002–2012)	67
TABEL 23 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI ȘI ECHIVALENȚI UNITARI, A ALOCAȚIEI MEDII PER STUDENT PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ ȘI MODIFICAREA ACESTEIA ÎN PERIOADA 2003–2011.	68
TABEL 24 — STRUCTURA GRANTULUI DOCTORAL, PENTRU ANUL 2012	70
TABEL 25 — LISTA FORMELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT CU COEFICIENȚII DE ECHIVALARE CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2012/2013 ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL 2010/2011.....	71
TABEL 26 — LISTA DOMENIILOR DE IERARHIZARE CU COEFICIENȚII DE COST CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2012/2013 ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ANTERIOR.....	72
TABEL 27 — PONDEREA STUDENȚILOR ECHIVALENȚI UNITARI (SEU), PE CLASE DE IERARHIZARE.....	73
TABEL 28 — VALORI RELATIVE ⁽¹⁾ ALE INDICILOR DE EXCELENȚĂ, PE CLASE DE IERARHIZARE	73
TABEL 29 — DIFERENȚIEREA PRIN FSE A FINANȚĂRII CATEGORIILOR DE PROGRAME DE STUDII ⁽¹⁾	73
TABEL 30 — SET DE INDICATORI FUNDAMENTALI, SPECIFICI PENTRU FINANȚAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR.....	74

GRAFIC 1- EVOLUȚIA SUMELOR TOTALE ALOCATE PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ (2003 - 2011), ÎN RON, ACTUALIZAT CU RATA ANUALĂ A INFLAȚIEI	15
GRAFIC 2 - EVOLUȚIA PRINCIPALELOR COMPONENTE ALE FINANȚĂRII DE BAZĂ ÎN ALOCAȚIA TOTALĂ (2003 = 100) (%)	16
GRAFIC 3 — EVOLUȚIA ALOCAȚIEI PER STUDENT ECHIVALENT ȘI ECHIVALENT UNITAR 2003 - 2011 (ÎN RON), ACTUALIZATĂ CU RATA INFLAȚIEI	17
GRAFIC 4 — PONDEREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PE CICLURI DE STUDII. COMPARAȚIE 2000–2012.....	18
GRAFIC 5 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI TOTAL DE STUDENȚI AN 1 (LICENȚĂ, MASTER, DOCTORAT), PE FORMĂ DE FINANȚARE	19
GRAFIC 6 — NUMĂRUL DE LOCURI FINANȚATE DE LA BUGET, ALOCATE PROGRAMELOR DE STUDII DE LICENȚĂ, NUMĂRUL DE ABSOLVENȚI DE LICEU CARE AU PROMOVIAT EXAMENUL DE BACALAUREAT ȘI NUMĂRUL DE TINERI DIN COHORTĂ ÎN PERIOADA 2006-2012.	46
GRAFIC 7 — NUMĂRUL DE LOCURI FINANȚATE DE LA BUGET, ALOCATE PROGRAMELOR DE STUDII DE LICENȚĂ ȘI DE MASTER ÎN PERIOADA 2006-2012.	47
GRAFIC 9 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CADRE DIDACTICE UNIVERSITARE (2003–2012)	60
GRAFIC 8 — STRUCTURA PE GRADE DIDACTICE A CORPULUI PROFESORAL UNIVERSITAR (2011–2012)	60
GRAFIC 10 — EVOLUȚIA RATEI BRUTE DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR, PE GEN, ÎN PERIOADA 2003–2012 (%)	61
GRAFIC 11 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN UNIVERSITĂȚI, PE FORME DE PROPRIETATE 2003 - 2012.	61
GRAFIC 12- EVOLUȚIA PONDERII PE GRUPE DE VÂRSTE A PERSONALULUI DIDACTIC DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ÎN PERIOADA 2003 - 2010 ÎN UNELE STATE MEMBRE UE	62
GRAFIC 13 — PONDEREA ÎN GRUPA DE VÂRSTE 30–34 DE ANI A PERSOANELOR CARE DEȚIN O DIPLOMĂ DE STUDII DE NIVEL ISCED 5 (2011)	63
GRAFIC 14 — EVOLUȚIA PONDERII STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI PE GRUPE MARI DE DOMENII ȘTIINȚIFICE (2003–2012)	63
GRAFIC 15 — EVOLUȚIA PERSONALULUI PE FUNCȚII DIDACTICE, ANGAJAT ÎN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE DIN ROMÂNIA, 2003–2012 .	63
GRAFIC 16 - INDEXUL FLUCTUAȚIEI PERSONALULUI DIDACTIC DIN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE PE FUNCȚII UNIVERSITARE ȘI GRUPE DE VÂRSTE ÎN PERIOADA 2003 - 2012 (2003 =100)	63
GRAFIC 17 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN 1 DE LA CICLUL DE STUDII DE DOCTORAT (PE FORMA DE FINANȚARE)....	69
GRAFIC 18 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN 1 DE LA CICLUL DE STUDII DE MASTERAT (PE FORMA DE FINANȚARE)	69
GRAFIC 19 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN1 DE LA CICLUL DE STUDII DE LICENȚĂ (PE FORMA DE FINANȚARE)	69

Rezumat

Conform art.219, alin.2, lit.c din Legea educației naționale nr. 1/2011, CNFIS „prezintă anual Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun. Acest raport este public”. Actualul raport reprezintă o premieră națională. El nu este adresat exclusiv experților și decidenților, ci urmărește descrierea stării actuale a finanțării învățământului superior într-o manieră accesibilă tuturor celor interesați de evoluția mediului academic românesc.

Pentru înțelegerea problematicii analizate, *Raportul* cuprinde un prim capitol în care este prezentat și discutat pe larg contextul legislativ, instituțional și organizațional în care funcționează politica de finanțare a învățământului superior, și este schițată evoluția cantitativă a finanțării sistemului în anii 2001-2012. Un al doilea capitol descrie în detaliu felul în care a fost alocată în anul 2012 finanțarea instituțională de la bugetul Ministerului Educației Naționale a universităților de stat. Pentru contextualizarea situației finanțării învățământului superior din România, capitolul al treilea evidențiază tendințele înregistrate în ultimul deceniu la nivel european. În fine, un capitol consistent este dedicat propunerilor de optimizare formulate și asumate de către CNFIS.

Principalele concluzii ale raportului public anual al CNFIS evidențiază:

- *Agravarea subfinanțării cronice a sistemului învățământului superior din România, care subminează calitatea sistemului, competitivitatea pe termen mediu și lung a universităților din România și șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI.*
- *Epuizarea posibilităților de a compensa subfinanțarea din surse publice prin creșterea numărului de studenți cu taxă.*
- *Necesitatea, în conformitate cu Programul de guvernare pe perioada 2013-2016, de a întări stimulentele financiare pentru creșterea performanței universităților din România, pentru a promova competitivitatea și atractivitatea acestora în contextul intensificării competiției internaționale din domeniul învățământului superior.*
- *Necesitatea de a elabora și implementa strategii comune de acțiune cu autoritățile locale, județene și regionale pentru dezvoltarea universităților de educație și cercetare științifică și a universităților centrate pe educație.*

Pentru optimizarea finanțării publice a învățământului superior CNFIS propune:

- *Continuarea finanțării pe bază de granturi multianuale a studiilor de doctorat și implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, a studiilor de licență și master.*
- *Adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritară a granturilor de studii pe domenii, și nu pașal, la nivel de universități.*
- *Creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național; dacă nu se poate obține o majorare a bugetului alocat pentru învățământul superior, este de acceptat reducerea graduală a numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență și de master.*
- *Alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională.*
- *Optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare.*
- *Diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior.*
- *Creșterea acurateței bazei informaționale referitoare la sistemul de învățământ superior din România.*

Introducere

În cei peste 18 ani de activitate neîntreruptă, Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) a avut un rol central în procesul de modernizare treptată și permanentă a metodologiei de finanțare a universităților, putând fi considerat astăzi una dintre instituțiile cu tradiție ale sistemului academic românesc din perioada post-comunistă. În tot acest timp, a rămas neschimbat un set de valori acceptat încă de la înființare: toate variantele de metodologii de finanțare propuse de CNFIS au urmărit creșterea nivelului de predictibilitate și echitate în alocarea fondurilor publice, prin utilizarea unor metode riguroase, obiective și transparente, susținerea autonomiei universităților, prin dimensionarea alocațiilor nu numai în funcție de cheltuielile implicate de desfășurarea activităților didactice și științifice, ci și în funcție de rezultatele efective ale acestora, prin încurajarea calității, includerea elementelor calitative în formulele de finanțare și, nu în ultimul rând, prin preocuparea pentru asigurarea stabilității la nivelul sistemului, prin utilizarea unor algoritmi cu variații maxime prestabilite.

Setul de valori agreat inițial a fost apoi transpus în principiile generale ale finanțării, dintre care cele mai importante sunt alocarea fondurilor în funcție de numărul de studenți, luând în considerare diferențele existente între resursele necesare pregătirii studenților pentru diferite forme sau domenii de studiu, și susținerea calității învățământului, prin alocarea diferențiată a fondurilor, în funcție de performanțele înregistrate. La rândul lor, și aceste principii au fost transpuse în formulele matematice riguroase care au garantat în ultimii 15 ani obiectivitatea și transparența alocării fondurilor. Într-o primă etapă a fost introdusă finanțarea pe student, o abordare cantitativă strictă care reprezintă și în prezent o barieră esențială în calea adoptării unor decizii arbitrare în procesul de alocare a fondurilor de la buget către universități. Principiul finanțării „pe baza unei metodologii” a fost unanim acceptat chiar după primii trei ani de aplicare. Extinderea metodologiei de finanțare prin introducerea unor elemente de natură calitativă a reprezentat un alt moment decisiv pentru activitatea CNFIS. Cuantificarea riguroasă a performanței, în ceea ce privește utilizarea fondurilor alocate, prin intermediul unui set complex de indicatori, a reprezentat o abordare care poate fi considerată inovativă chiar și privită dintr-o perspectivă europeană. În fine, tot în categoria demersurilor inovative pot fi incluse și recente preocupări privind unificarea diverselor abordărilor calitative existente prin înlocuirea setului propriu de indicatori cu rezultatele de referință, detaliate pe domenii, obținute printr-un unic exercițiu de evaluare pentru întreg sistemul de învățământ superior românesc.

În pofida noutății ideilor introduse, propunerile CNFIS au fost, în cele mai multe cazuri, adoptate fără modificări semnificative de către Minister. În plus, activitatea CNFIS nu s-a limitat la elaborarea politicilor privind finanțarea învățământului superior, ci a vizat și implementarea acestora.

Încă de la înființare, Consiliul și-a asumat sarcina de a coordona activitatea unui grup executiv de experți, care a asigurat transpunerea metodologiilor adoptate în propuneri, atât anuale, cât și lunare, de alocare a fondurilor disponibile către universități. Totodată Consiliul s-a implicat în mod direct în derularea unor proiecte cu importanță majoră pentru sistemul de învățământ superior. Astfel, în anii de început, CNFIS a coordonat componenta privind dezvoltarea învățământului universitar la nivel de colegiu și a educației permanente din cadrul Programului de Reformă RO-4096 finanțat de Guvernul României și Banca Mondială, iar în perioada din urmă, două proiecte majore finanțate din Fondul Social European: „Registrul Matricol Unic” și „Studiu național de monitorizare a inserției pe piața muncii a absolvenților din învățământul superior”.

Colaborarea directă și permanentă dintre Minister și Consiliu, atât în elaborarea politicilor publice privind învățământul superior, cât și în transpunerea lor în practică, poate fi considerată unul dintre principalii factori care au asigurat stabilitatea și dezvoltarea sistemului, în pofida permanentelor condiții restrictive de finanțare a universităților publice românești și a dificultăților înregistrate la nivel european în această perioadă marcată atât de schimbările profunde în mediul academic, determinate de trecerea la noile cicluri de studii în cadrul Procesului Bologna, cât și de actuala criza financiară și economică.

În acest context, prin noua Lege a educației naționale CNFIS a primit responsabilitatea elaborării anuale a unui Raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun.

Multe dintre subiectele analizate în paginile următoare au fost deseori abordate de diverse studii, realizate la nivelul CNFIS, în scopul fundamentării propunerilor de metodologie. Este, însă, o premieră faptul că toate aceste subiecte sunt abordate într-un document unic integrator care nu este adresat exclusiv experților și decidenților, ci urmărește descrierea stării actuale a finanțării învățământului într-o manieră accesibilă tuturor celor interesați de evoluția mediului academic românesc.

Pentru înțelegerea problematicii analizate Raportul cuprinde un prim capitol în care este prezentat și discutat pe larg contextul legislativ, instituțional și organizațional în care funcționează politica de finanțare a învățământului superior. Argumentele de natură conceptuală sunt dublate de prezentarea evoluției unor indicatori statistici relevanți, pentru perioade de timp ce coboară până în primii ani în care au fost aplicate metodologiile de finanțare ale CNFIS. Această prezentare a contextului național este dublată de un capitol dedicat analizei comparative a tendințelor înregistrate la nivel european, pentru o perioadă similară de timp. Trebuie însă subliniat că evaluările realizate pe parcursul acestor două capitole au fost semnificativ limitate de volumul redus de informații existente în statisticile oficiale (de aceea, una dintre propunerile generale prezentate în partea finală a raportului urmărește remedierea acestei situații).

Centrul de greutate al raportului se găsește în capitolele dedicate politicilor de finanțare a universităților publice, un subiect cu importanță majoră pentru sistemul de învățământ superior românesc, pentru care CNFIS beneficiază atât de un nivel ridicat de expertiză, cât și de un fond bogat de informații proprii, gestionate prin intermediul structurii sale executive. Acest subiect este discutat pe larg în două capitole complementare. Primul dintre ele este dedicat analizei impactului noii Metodologii de finanțare propuse pentru anul 2012 de CNFIS. Aceasta a urmărit, pe de o parte, integrarea în cadrul mecanismului de finanțare a universităților publice a modificărilor sistemice aduse de noua Lege a educației și, pe de altă parte, inițierea procesului de unificare la nivelul sistemului românesc de învățământ superior a diverselor perspective asupra calității, folosite de diferitele autorități cu responsabilități în domeniu. Tot aici este prezentat și modul în care aceste propuneri au fost mai mult sau mai puțin reflectate în modul în care Ministerul a dispus repartizarea fondurilor bugetare pe universități.

Aceași temă va fi apoi reluată, dintr-o perspectivă mai largă, în capitolul dedicat propunerilor de optimizare. Discutarea măsurilor care, din perspectiva CNFIS, se impun a fi adoptate începe cu prezentarea unor propuneri concrete privind subiecte cu importanță majoră referitoare la dimensionarea normativă a granturilor de studii, repartizarea acestora în funcție de nivelul de prioritate al domeniilor și de performanța universităților, dar și repartizarea în manieră obiectivă a fondurilor pentru dezvoltarea instituțională sau finanțarea suplimentară de excelență. Aceste propuneri efective nu s-au regăsit însă până în prezent în actele normative promulgate de Minister, deși ar putea avea o influență pozitivă asupra evoluției sistemului.

I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România

În acest capitol prezentăm cadrul instituțional și organizațional în care funcționează formularea și implementarea politicilor de finanțare a învățământului superior.

I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior

Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă principalul cadru normativ care reglementează finanțarea învățământului superior din România. Articolul 8 al Legii stabilește cele două surse majore de finanțare a activităților de educație, indiferent de nivelul acesteia (preuniversitară sau universitară): bugetul de stat¹ și venituri proprii, pe care instituțiile de învățământ le pot utiliza *autonom*. Finanțarea învățământului superior de stat se face prin fonduri publice (art.222, alin.3) în baza următorului set de cerințe: *considerarea dezvoltării învățământului superior ca responsabilitate publică și a învățământului, în general, ca prioritate națională; asigurarea calității învățământului superior la nivelul standardelor din Spațiul European al Învățământului Superior, pentru pregătirea resurselor umane și dezvoltarea personală ca cetățeni ai unei societăți democratice bazate pe cunoaștere; profesionalizarea resurselor umane în concordanță cu diversificarea pieței muncii; dezvoltarea învățământului superior și a cercetării științifice și creației artistice universitare* pentru integrarea la vârf în viața științifică mondială.

Instituțiile de învățământ superior de stat obțin, potrivit art.223, venituri din următoarele surse, enumerate de lege: alocări de la bugetul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului², pe bază de contract, pentru *finanțarea de bază, finanțarea complementară și finanțarea suplimentară*, realizarea de obiective de investiții, *fonduri alocate pe bază competițională pentru dezvoltare instituțională, fonduri alocate pe bază competițională pentru incluziune*, burse și protecția socială a studenților, precum și din *venituri proprii, dobânzi, donații, sponsorizări și taxe percepute în condițiile legii* de la persoane fizice și juridice, române sau străine, și din alte surse. Potrivit legii, toate acestea reprezintă venituri proprii ale instituțiilor de învățământ superior.

Finanțarea de bază se alocă pe baza unui contract instituțional încheiat între Minister și fiecare universitate de stat în parte și este *multianuală pe toată durata unui ciclu de studii*. **Finanțarea complementară** este alcătuită din trei categorii, în funcție de destinația cheltuielilor: subvenții pentru cazare și masă, fonduri alocate pe bază de priorități și norme specifice pentru dotări și alte cheltuieli de investiții și reparații capitale; fonduri alocate pe baze competiționale pentru cercetarea științifică universitară. **Finanțarea suplimentară** se realizează potrivit art.197 prin alocarea către universități a unei sume totale de minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat, ca finanțare de bază, pe baza unor criterii și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național al Finanțării Învățământului Superior și aprobate de Ministerul Educației Naționale. În conformitate cu art.197 alin.2 se formează un fond distinct pentru **dezvoltarea instituțională**, din bugetul alocat Ministerul Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie³ și se alocă după criterii competitive bazate pe standarde internaționale.

Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) este un organism consultativ al Ministerului Educației Naționale și are, potrivit legii, următoarele atribuții: propune metodologia de finanțare a universităților și stabilește costul mediu per student echivalent pe cicluri și domenii de studii; verifică periodic, la solicitarea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului sau din proprie inițiativă, realizarea

¹ În bugetul adoptat pentru anul 2013, potrivit informațiilor prezentate public de Guvernul României (http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/buget2013/Ministerul_Educatiei_Nationale.pdf), învățământului superior i-a fost alocată suma de 2.036.787 mii lei, din care învățământului universitar 1.954.433 mii lei, iar învățământului postuniversitar 82.354 mii lei. Pentru finanțarea de bază (în care se includ în acest an și finanțarea suplimentară, și fondul de dezvoltare instituțională) s-au alocat prin bugetul de stat 1.739.905 mii lei.

² Aici și în restul documentului referirile la Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului trebuie citite în contextul noii organizări a guvernului, în cadrul căruia ministerul poartă denumirea de Ministerul Educației Naționale.

³ Legea face referire aici la cele trei categorii de universități în conformitate cu art.193, alin.4: universități centrate pe educație, universități de educație și cercetare științifică (sau creație artistică) și universități de cercetare avansată și educație.

proiectelor de dezvoltare instituțională și eficiența gestionării fondurilor publice de către universități și face propuneri pentru finanțarea complementară a universităților pe bază de proiecte instituționale; prezintă anual Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun (art.219, alin.2). De asemenea CNFIS contribuie la elaborarea unor indicatori care să permită monitorizarea la nivel național a funcționării sistemului de învățământ superior (vezi de exemplu art.220).

I.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România în anul 2012

În anul 2012 în România funcționau, potrivit datelor publicate de Institutul Național de Statistică⁴, 57 de universități publice (de stat) și 51 de universități private acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu. Avem în vedere aici acele organizații care administrează programe de studii de nivel universitar, care sunt acreditate instituțional potrivit legii și au obținut implicit dreptul de a folosi titulatura *universitate sau o altă denumire similară*⁵. În cadrul acestora funcționau 614 facultăți (dintre care 410 se află în cadrul universităților finanțate de la bugetul de stat), în acestea erau înmatriculați 539.852 studenți (dintre care 399.464 sunt înregistrați în evidențele facultăților din cadrul universităților de stat). Trebuie menționat aici faptul că datele disponibile nu permit identificarea numărului exact de persoane unice înmatriculate în universitățile din România, fie ele de stat sau private. Aceasta pentru că o persoană înmatriculată în mai multe universități poate fi numărată de mai multe ori, Registrul Matricol Unic nefiind funcțional la data redactării acestui raport.

În ceea ce privește resursele umane disponibile în sistem, datele statistice publicate arată faptul că existau 28.365 de cadre didactice, care reprezentau aproximativ 55% din totalul angajaților din sistem. Datorită prevederilor legale, introduse prin Legea nr. 1/2011, care reglementează strict numărul de ore, implicit de norme, pe care o persoană le poate presta ca activitate didactică în învățământul universitar, putem presupune că numărul real al persoanelor angajate în sistem nu este mult diferit față de această valoare⁶. Din perspectiva dihotomiei public–privat, există o diferență semnificativă între numărul de cadre didactice angajate în universitățile publice (24.372) și numărul celor angajate în universitățile private (3.993). Cu alte cuvinte, **aproximativ 85% dintre persoanele care ocupă un post didactic în sistemul universitar din România sunt angajate cu norma de bază în universitățile de stat.**

Distribuția personalului angajat pe funcții didactice în universitățile publice (a se vedea Anexa 1, Grafic 9) este una echilibrată. În anul 2012 majoritatea persoanelor angajate ocupau funcția de Lector/Șef de lucrări, urmați, ca pondere, de cei care dețineau funcția de asistent universitar. Astfel, **59% dintre cei care ocupă un post didactic în învățământul superior se află la baza ierarhiei, ceea ce asigură un potențial destul de bun de dezvoltare în viitor a resurselor umane.** Mai mult, evoluția pe grupe de vârste, precum și structura actuală a corpului profesoral angajat în sistemul public de învățământ superior întărește acest argument. Majoritatea persoanelor angajate în sistem în perioada 2003–2012, aparțin grupei de vârstei 30–49 de ani (a se vedea Anexa 1, Grafic 16) și au intrat în sistem pe funcții didactice de asistent și lector.

În universitățile publice, în valori absolute, observăm o scădere cu 1.772 de persoane a numărului de angajați pe posturi didactice în anul 2012 prin comparație cu anul 2003. Dacă folosim anul 2003 (a se vedea Anexa 1, Grafic 15) ca moment de referință pentru a evidenția evoluția numărului de angajați pe funcții didactice universitare și grupe de vârste, observăm că există evoluții diferite ale numărului de angajați pe funcții didactice. Numărul preparatorilor a scăzut foarte mult în perioada 2003–2012, fapt explicabil prin dispariția acestei funcții universitare din lista funcțiilor prevăzute în Legea Educației Naționale⁷. De asemenea, observăm o scădere a numărului de persoane angajate pe funcții universitare de profesor și conferențiar. Scăderea este explicabilă, parțial, prin introducerea prevederii legale care obligă pensionarea la vârsta de 65 de ani a persoanelor angajate în universitățile publice. Simultan, numărul persoanelor angajate pe funcțiile de

⁴ Vezi *Învățământul Superior. Începutul anului universitar 2011–2012. Caiet statistic*, Institutul Național de Statistică, 2012.

⁵ În conformitate cu Articolul unic, punctul 34 din Legea 87/2006.

⁶ Vezi Legea nr.1/2011, Capitolul II, Secțiunea 1 *Norma universitară*, în special articolele 285 și 287.

⁷ Cf. art.285, alin.1 din Legea nr.1/2011, care stabilește **funcțiile universitare**.

asistent și lector/șef de lucrări a *crescut semnificativ*. Evoluția numărului de angajați pe grupe de vârste, pe fiecare funcție didactică în parte, arată că modificările apărute în perioada 2003–2012 în structura personalului didactic angajat în universitățile publice se datorează în principal intrării în sistem sau avansării persoanelor cu vârste cuprinse între 30 și 49 de ani.

Un alt set de indicatori care descriu starea sistemului de învățământ superior sunt cei care fac referire la populația de studenți înmatriculați în universități. Datele referitoare la numărul de studenți sunt deosebit de importante în contextul prezentului raport, deoarece, potrivit metodologiei CNFIS⁸ formula pe baza căreia se realizează propunerile de alocare a fondurilor de la bugetul de stat către universități conține, ca element fundamental, *numărul de studenți echivalenți unitari*. Datele statistice disponibile public, care fac referire la numărul de studenți oferă o imagine de ansamblu cu privire la persoanele **înmatriculate** în universitățile din România. În vederea respectării corectitudinii metodologice trebuie menționat faptul că numărul de persoane **înmatriculate** în universități nu este echivalent cu numărul de persoane **fizice**, datorită faptului că metodologia de colectare a datelor folosită de Institutul Național de Statistică (INS) nu permite numărarea separată a persoanelor care sunt înmatriculate simultan la mai multe universități sau programe de studii. Mai mult, în absența unui registru matricol unic funcțional la momentul redactării acestui raport, nu putem cunoaște cu precizie numărul exact de persoane fizice înmatriculate în universități, indiferent de regimul de studii al acestora (cu taxă, fără taxă, cu frecvență redusă, la distanță etc.) sau de forma de proprietate asupra universității (publică sau privată).

De asemenea, din cauza calității datelor disponibile nu putem realiza o corespondență între numărul persoanelor înmatriculate în universitățile din România, cifrele de școlarizare adoptate anual de Guvernul României pentru fiecare universitate în parte, numărul locurilor oferite de universități pentru diferite programe de studii și alte elemente. Pe baza acestor considerente preferăm să prezentăm în cadrul acestui raport toate aceste elemente în mod separat, fără a le analiza integrat pentru a nu genera concluzii cu un grad mare de incertitudine. De aceea, în cadrul acestei secțiuni vom prezenta indicatori calculați pe baza datelor statistice publicate bi-anual de către Institutul Național de Statistică (INS). Datele fac referire la accesul și participarea persoanelor la învățământul superior din România și relevă principalele caracteristici care pot constitui baza unor viitoare politici publice în domeniul învățământului superior, nu doar în ceea ce privește finanțarea, ci și în ceea ce privește stimularea sau facilitarea accesului la acest nivel de educație.

În anul universitar 2011/2012 erau înregistrate un total de 539.852 de înmatriculări în universitățile din România, dintre care 399.464 în universitățile publice. Grafic 14, din Anexa 1, redă valoarea diferenței dintre ponderea studenților înmatriculați în universitățile *publice* în anul universitar 2011/2012 și cea înregistrată în anul universitar 2003/2004 pe grupe mari de domenii de studii. Valorile pozitive relevă **creșteri ale proporției studenților înmatriculați** în universitățile publice pentru fiecare grupă de domenii științifice în parte, în timp ce valorile negative relevă **scăderea proporției studenților înmatriculați** în universitățile publice pentru grupele de domenii științifice aferente. Cu excepția științelor medicale, toate grupele mari de domenii de studii au înregistrat o scădere a numărului de înmatriculări în anul 2012, prin comparație cu 2003. Proportional însă, **ponderea studenților înmatriculați în domeniul științelor medicale, precum și în cel al științelor tehnice și ingineresti (din totalul studenților înmatriculați) a crescut în anul 2012 prin comparație cu anul 2003, în timp ce ponderile celor înmatriculați în domeniul științelor economice și cel generic universitar au scăzut semnificativ** (pentru valori absolute, vezi Anexa 1, Tabel 20). Această evoluție trebuie interpretată și analizată independent de scăderea generală a numărului de studenți înmatriculați în universitățile publice și trebuie tratată cu atenție în vederea identificării cauzelor, dar și a consecințelor pe care le produce. Este, însă, interesant faptul că cele mai mari creșteri ale numărului de studenți înmatriculați s-au produs în cadrul grupelor de domenii științifice în care sunt incluse programele de studii cu o durată de timp mai îndelungată. De exemplu programele de studii în domeniul științelor medicale au o durată legală de 6 ani universitari⁹, în cazul acestei grupe de domenii științifice înregistrându-se o creștere a ponderii studenților înmatriculați de 5,5%.

⁸ A se vedea în acest sens Metodologia de repartizare pe instituții de învățământ superior a alocațiilor bugetare pentru finanțarea de bază în anul 2011 (propunere), disponibilă la adresa: <http://www.cnfis.ro/fb2011/MetodologieFB2011.pdf>.

⁹ Conform Legii nr.1/2011, Capitolul V, secțiunea 1, art.174.

În strategia de dezvoltare susținută de Comisia Europeană și propusă statelor membre UE, **Strategia Europa 2020¹⁰**, este prevăzut un singur indicator statistic care măsoară **rezultatele** sistemelor de educație la nivel universitar. Indicatorul face referire la ponderea în cadrul populației cu vârste între 30 și 34 de ani a persoanelor care dețin o diplomă care să ateste o calificare de nivel universitar; în cazul României aceasta ar fi echivalentă cu diploma de licență. Din perspectiva acestui indicator, apreciem faptul că au fost făcute progrese semnificative în ultimii zece ani în ceea ce privește realizarea indicatorului. Astfel, chiar dacă datele disponibile pentru anul 2011 arată faptul că România înregistrează una dintre cele mai reduse valori ale acestui indicator dintre toate statele membre ale UE (a se vedea Anexa 1, Grafic 13), progresul realizat este între cele mai semnificative. Mai mult, în perspectiva anului 2020 și a țintelor asumate de România datele disponibile indică faptul că realizarea țintei de 26,7% este încă posibilă. **Chiar dacă atingerea indicatorului privind ponderea persoanelor care dețin o calificare de nivel universitar, minim nivel de licență, în grupa de vârste 30–34 de ani, nu pare a fi încă amenințată, trebuie avut în vedere faptul că România înregistrează una dintre cele mai reduse valori ale acestui indicator la nivel european.**

¹⁰ Pentru detalii suplimentare privind Agenda 2020 vezi http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm, pentru informații suplimentare legate de parcursul României și alte detalii relevante vezi http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/romania/index_en.htm.

I.3. Evoluția de ansamblu a finanțării sistemului de învățământ superior din România în perioada 2003-2012

Finanțarea de la bugetul de stat a universităților publice din România s-a făcut, în perioada 1999–2011, pe baza unei metodologii¹¹ fundamentate pe principiul „*finanțarea urmează studentul*”. În perioada 1999–2011 metodologia de finanțare a cunoscut o serie de îmbunătățiri și modificări, în special în ceea ce privește componentele utilizate în calcularea propunerilor de alocări financiare elaborate de CNFIS. Din anul 2011, CNFIS a început procesul de adaptare a propunerilor de finanțare înaintate către Ministerul Educației Naționale în concordanță cu cerințele legale impuse prin Legea educației naționale. Propunerile de finanțare elaborate de CNFIS au fost implementate parțial în anul 2012. Cu toate acestea, considerăm că toate metodologiile de finanțare, elaborate anual de CNFIS, indiferent de cadrul legal pe baza căruia au fost fundamentate, au urmărit o serie de elemente comune, stabile, care permit realizarea unei analize a evoluției în timp a finanțării din fonduri publice a universităților de stat. În această secțiune a Raportului ne propunem să urmărim elementele fundamentale care au stat la baza elaborării propunerilor CNFIS privind finanțarea de la bugetul de stat. În acest context, prezentăm o serie de date statistice și alte elemente relevante pentru tematica abordată precum și evoluția lor în perioada 2003–2012.

Obiectivul acestei secțiuni este de a identifica principalele tendințe privind finanțarea de la bugetul de stat a universităților publice din România, precum și modul în care diferite elemente ale metodologiei de finanțare au evoluat în timp. Înțelegerea acestor date este importantă atât din perspectiva unei analize obiective a evoluției sistemului de învățământ superior din România, cât și din perspectiva necesității elaborării în perioada imediat următoare a unei politici de finanțare coerente, adaptate atât structurii și modului de funcționare a sistemului universitar, cât și reglementărilor legale în vigoare.

I.3.1. Elementele finanțării învățământului universitar

La nivel internațional¹², finanțarea învățământului, în general, este analizată din perspectiva diferitelor surse ale acesteia, precum și din perspectiva diferitelor categorii de costuri pe care le implică. Putem distinge, astfel, între surse publice și surse private ale finanțării, dar și între costuri directe și indirecte ale educației universitare. În România, datele statistice disponibile în acest moment nu permit analiza finanțării, indiferent de sursă, pentru învățământ, în general, sau pentru învățământul superior în particular, cel puțin nu la nivel global. Datele statistice deținute de CNFIS fac referire doar la o parte a finanțării alocate din fonduri publice pentru universitățile de stat și permit o estimare a evoluției finanțării învățământului universitar, însă ele nu acoperă o serie de categorii de costuri sau de investiții făcute din alte surse, cum ar fi cele private. În vederea remedierii situației nesatisfăcătoare legate de disponibilitatea datelor, prezentăm mai jos o structură pe care o considerăm adecvată organizării și colectării în viitor a informațiilor privind finanțarea învățământului superior.

Cheltuielile publice pentru învățământul superior acoperă o serie de costuri directe sau indirecte care apar în activitatea actorilor din acest sector. Cheltuielile publice sunt relativ ușor de urmărit, ele provenind exclusiv de la bugetul de stat. În această categorie intră *finanțarea de bază*, cea *complementară* și cea *suplimentară* alocată universităților. Tot în cadrul acestei categorii pot fi incluse și unele venituri proprii ale universităților, din alte surse, cu excepția celor din taxele percepute de la studenți sau a sponsorizărilor și donațiilor provenite de la persoane fizice sau juridice de drept privat. Cheltuielile publice acoperă de obicei **costurile directe** ale învățământului superior, cum ar fi cele legate de salarizarea personalului, cheltuielile de regie/administrative ale universităților sau alte cheltuieli legate direct de operarea cotidiană a acestora¹³. Cheltuielile publice acoperă parțial și unele **costuri indirecte** ale învățământului superior și putem menționa aici

¹¹ A se vedea în acest sens prevederile Ordinului ministrului educației naționale nr. 3132 din 19 ianuarie 1998.

¹² Considerăm relevante în acest sens rapoartele anuale privind educația publicate de OECD (*Education at a Glance*) și Comisia Europeană (*Key data on education*). Indicatorii utilizați în aceste rapoarte comparative pentru a descrie sistemele naționale de învățământ din perspectiva finanțării sunt relevanți și ar trebui utilizați și în contextul sistemului românesc de învățământ.

¹³ Baza legală a fost reprezentată de Legea nr. 84/1995 republicată, art.171. Aceste prevederi privind destinația veniturilor provenite din finanțarea de bază nu se mai regăsesc însă în Legea nr. 1/2011.

spre exemplificare cheltuielile legate de subvenții pentru cazare și masă acordate studenților, diferitele tipuri de burse acordate în sistemul de învățământ universitar, sau cheltuielile pe care le implică funcționarea unor servicii de asistență destinate persoanelor care activează în învățământul superior (de exemplu, finanțarea bibliotecilor universitare sau a serviciilor de consiliere și orientare profesională destinate studenților). Cheltuielile publice pentru învățământul superior trebuie tratate unitar, în funcție de sursa lor de proveniență (bugetul de stat) și nu în funcție de instituția ordonatoare de credite care le alocă. Cu alte cuvinte subvențiile pentru transportul public al studenților trebuie cuantificate în acest sistem, chiar dacă ele nu provin integral din bugetul Ministerului Educației Naționale.

Cheltuielile private cu învățământul superior reprezintă resursele financiare care sunt rulate în cadrul universităților (indiferent de forma de proprietate a acestora) și provin din alte surse de finanțare decât bugetul de stat. Acestea acoperă, de regulă, **unele costuri indirecte** asociate activității studenților în cadrul universităților. În această categorie, a costurilor indirecte acoperite prin cheltuieli private, sunt incluse acele costuri legate de traiul zilnic al studenților care sunt acoperite din propriile resurse (cheltuieli cu cazarea pe perioada studiilor, cheltuieli de transport acoperite din resurse proprii, achiziționarea unor echipamente sau obiecte folosite în procesul educațional cum ar fi cărțile, manualele sau alte materiale didactice etc.). În ceea ce privește cheltuielile private nu trebuie uitate aici acele cheltuieli private care acoperă **costurile directe** ale instituțiilor de învățământ superior, care sunt legate de cele mai multe ori de **taxele** pe care studenții le plătesc, fie că este vorba aici de *taxe administrative* sau de *taxele de școlarizare*.

În ceea ce privește datele statistice disponibile, analizate și prezentate în cadrul acestui raport, există unele deficiențe semnificative. În primul rând datele financiare disponibile nu permit cuantificarea efortului financiar din fonduri publice, de la bugetul de stat, ca pondere din Produsul Intern Brut, pentru învățământul superior. În al doilea rând, datele financiare aferente universităților private sunt în acest moment practic inexistente, ele nefiind centralizate la nivelul niciunei instituții cu atribuții în domeniul învățământului, sau dacă ele există nu sunt disponibile public. În al treilea rând, în cazul unor universități de stat datele financiare nu sunt disponibile, deoarece ele sunt tratate într-un regim diferit, fiind finanțate de către diferite ministere. Avem în vedere aici, spre exemplu, universitățile cu profil militar, ordine publică sau de informații, al căror buget este asigurat parțial din fonduri provenite de la ministerele de profil.

Datele statistice disponibile din diferite surse (INS sau CNFIS) permit unele estimări cu privire la valoarea de ansamblu a resurselor financiare existente sau rulate în sistemul național de învățământ superior. Cu toate acestea, cifrele menționate în continuare trebuie tratate cu rezerve serioase, din cauza inconsistenței acestora. Metodologiile de colectare a datelor folosite de INS, care sunt în acord cu metodologiile agreeate la nivel internațional, sunt diferite de sistemul financiar-contabil al universităților publice precum și de sistemele financiar-contabile diferite utilizate de universitățile private; absența unor instrumente de verificare a calității datelor determină înregistrarea unor valori incongruente ale resurselor financiare aflate la dispoziția sistemului.

La nivel național, în anul 2010, **cheltuielile totale pentru învățământul superior** totalizau 7.217,3 mii RON¹⁴. Această valoare cuprinde cheltuielile totale pentru activități de educație ale universităților publice și private. Raportat la PIB, suma reprezintă aproximativ 1,40% din PIB-ul aferent anului 2010¹⁵ și este într-o ușoară creștere față de anul anterior (2009). Trebuie avut în vedere faptul că această valoare include atât cheltuielile din fonduri publice cât și cele provenite din surse private de finanțare și, totodată, faptul că o parte semnificativă a resurselor financiare publice cheltuite au provenit din proiecte finanțate din fonduri europene nerambursabile, majoritatea, probabil, din proiecte contractate de universități prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU), din proiecte de cercetare etc. De asemenea, este posibil ca o parte din sumele încadrate în categoria resurselor cheltuite de universități din fonduri publice și private să reprezinte sume pe care universitățile le-au avansat, de fapt, din fonduri proprii, urmând să le recupereze prin intermediul rambursărilor în contul proiectelor derulate. Astfel de precauții sunt absolut necesare în analiza acestor valori.

Potrivit propunerilor de alocare a sumelor de la bugetul de stat pentru finanțarea de bază, elaborate anual de către CNFIS, situația veniturilor universităților publice este ușor diferită de tendința generală

¹⁴ Sursa datelor: INS, Sistemul Educațional în România. Date Sintetice. Anul Școlar/Universitar 2010/2011, 2012.

¹⁵ Sursa datelor: http://www.inse.ro/cms/files/statistici/comunicate/pib/pib_trimIVr2010.pdf.

înregistrată la nivelul sistemului. Astfel, potrivit datelor CNFIS (Tabel 1) observăm o reducere a finanțării de bază de la un maxim istoric de 1.950,04 mii RON în anul 2009 la o valoare de 1.675,28 mii RON în anul 2012. **Decalajul foarte mare dintre cheltuielile înregistrate la nivel național pentru educație în învățământul superior și alocările financiare pentru finanțarea de bază a universităților publice indică faptul că universitățile avansează din fonduri proprii, extra-bugetare, sume considerabile. Finanțarea din fonduri publice este astfel, în mod evident, subdimensionată față de nevoile reale ale sistemului universitar, fiind înlocuită de diferite resurse circumstanțiale.** Putem invoca aici taxele de școlarizare plătite de unii studenți, alte categorii de taxe administrative, proiecte sezoniere cu surse de finanțare diverse (proiecte de cercetare finanțate din diferite surse, prin competiții la nivel național sau internațional; proiecte finanțate din fonduri europene nerambursabile etc.), existența unor activități comerciale în cadrul universităților și altele.

TABEL 1 — ALOCAȚIA PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ A UNIVERSITĂȚILOR PUBLICE (2003–2012)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 ¹⁶
Numărul total de studenți echivalenți (NSE)	381.385	386.248	388.571	362.282	375.188	380.848	396.160	416.824	433.849	437.228
Alocația unitară/SE (RON)¹⁷	1.062	1.401	1.607	2.023	2.732	3.122	3.031	2.841	2.444	2.126
Alocația medie/SE (RON)	1.660	2.194	2.680	3.244	4.480	5.113	4.922	4.579	3.943	3.832
Finanțarea de bază, repartizată conform formulei (mil. RON)	617,25	832,85	967,26	1.159,05	1.654,80	1.918,09	1.944,54	1.903,51	1.709,61	1.517,29
TOTAL finanțare de bază (mil. RON)	633,15	847,26	1.041,24	1.175,35	1.680,73	1.947,30	1.950,04	1.908,68	1.710,61	1.675,28

¹⁶ Alocația totală destinată finanțării de bază cuprinde, inclusiv pentru anul 2011, și fondul de rezervă destinat rezolvării cazurilor speciale, neprevăzute de formula de finanțare (fondul de rezervă reprezintă 1,5% din total și nu este inclus în alocația unitară pe student echivalent). Pentru anul 2012, totalul finanțării instituționale cuprinde și finanțarea suplimentară pe criterii de excelență, finanțarea pentru dezvoltare instituțională și finanțarea suplimentară pentru acoperirea reducerilor salariale.

¹⁷ Valoarea alocației unitare medii la nivel național pentru anul 2012 este de 2.126,46 lei și corespunde finanțării de bază (FB) și finanțării suplimentare pentru excelență (FSE), reprezentând 93% din finanțarea instituțională, fără granturi de doctorat pentru anul 1 (68% — FB, respectiv 25% — FSE), în timp ce valoarea unitară a grantului de doctorat pentru anul I este de 19.836,5 lei.

1.3.2. Componentele metodologiei de finanțare a universităților de stat din fonduri de la bugetul de stat

Principiul fundamental care a stat la baza elaborării tuturor metodologiilor de finanțare propuse de CNFIS anual, începând din anul 1999 până în prezent, a fost *finanțarea urmează studentul*¹⁸. Acest principiu a fost operaționalizat în prima metodologie propusă de CNFIS prin *ponderarea numărului fizic al participanților, din anul 1999, la diferite forme de învățământ*, cu unii coeficienți de echivalare¹⁹. Coeficienții de echivalare de la acel moment făceau referire la forma de organizare a programului de studii, la nivelul acestuia (licență, masterat sau doctorat), domiciliul studenților și limba de organizare a programului de studii. Deși de-a lungul timpului au fost ușor modificate coeficienții de echivalare pe baza cărora s-a realizat ponderarea, referențialul lor a rămas același (a se vedea Anexa 1, Tabel 21). Au apărut astfel două noțiuni similare ca denumire, însă diferite din punct de vedere al conținutului: studentul echivalent și studentul echivalent unitar. „Noțiunea **student echivalent** a fost introdusă pentru a exprima, în termeni matematici, faptul că procesul de pregătire universitară a unui student necesită costuri diferite, în funcție de **forma de învățământ** și ciclul la care acesta este înscris” în timp ce „Noțiunea **student echivalent unitar** exprimă, în termeni matematici, faptul că procesul de pregătire universitară a unui student necesită costuri diferite, în funcție de **domeniul de studiu** în care acesta este pregătit”²⁰. **Numărul de studenți fizici înmatriculați într-o universitate, care depinde de cifrele de școlarizare adoptate anual, la propunerea Ministerului Educației Naționale, prin Hotărâre de Guvern, a reprezentat în perioada 1999–2012 valoarea de bază în calcularea alocațiilor financiare de la bugetul de stat pentru universitățile publice.**

Cel de-al doilea pilon al metodologiilor anuale propuse de CNFIS pentru finanțarea din fonduri de la bugetul de stat a universităților publice l-a reprezentat, până în 2011, *alocarea diferențiată a fondurilor pe baza componentei calitative*. Indicatorii de calitate (IC) au fost introduși în metodologiile privind finanțarea din anul 2002²¹, obiectivul acestora fiind facilitarea dimensionării pe universități a propunerilor de alocare financiară. Dacă în anul 2002 fuseseră propuși doar 4 indicatori de calitate, în anul 2011 numărul acestora crescuse la 17. Evoluția acestora nu a fost doar una numerică, ea reflectându-se și în ponderea pe care acești indicatori au avut-o în propunerile de finanțare. Astfel în anul 2011 indicatorii de calitate aveau o pondere de 30% în alocarea finanțării de bază. Setul de indicatori de calitate conține: elemente care vizează direct procesul de pregătire a studenților, referitoare la personalul didactic și baza materială; elemente care influențează în mod indirect procesul de pregătire și care au un rol esențial în buna desfășurare a acestuia, care privesc cercetarea științifică și managementul universitar. Dintre IC de calitate folosiți de CNFIS în perioada 2003 - 2011, cel mai important, cel puțin ca pondere, este IC6 — *Nivelul performanțelor în cercetarea științifică*. În versiunile timpurii ale metodologiilor CNFIS, IC6 era denumit IC8, conținutul său devenind, în timp, din ce în ce mai complex.

Într-un raport elaborat în anul 2007, CNFIS observa că: „În condițiile unei perioade lungi în care alocarea și obținerea unor resurse pentru cercetarea științifică au fost extrem de reduse, universitățile și-au diminuat efortul depus pentru această activitate, direcționând alocarea resurselor către activitatea didactică, precum și în vederea obținerii unor venituri suplimentare din taxe. Deși influența pozitivă avută de rezultatele cercetării are un impact pozitiv asupra prestigiului universității pe termen mediu sau lung, s-a dovedit că acest fapt a fost de multe ori neglijat pentru obținerea unor beneficii financiare pe termen scurt din alte activități.”²²

În acest context, utilizarea indicatorului complex IC6, referitor la cercetarea științifică, este evident necesară în vederea acordării unor stimulente financiare pentru acele universități care obțin rezultate în

¹⁸ A se vedea pentru detalii suplimentare metodologiile publicate pe pagina www.cnfis.ro la secțiunea Finanțarea/Finanțarea de bază.

¹⁹ Vezi: <http://www.cnfis.ro/fb99-02/repartizare%20FB%2099.pdf>.

²⁰ Definiții preluate din Metodologia de repartizare pe instituții de învățământ superior a alocațiilor bugetare pentru finanțarea de bază în anul 2011 (propunere), disponibil online <http://www.cnfis.ro/fb2011/MetodologieFB2011.pdf>.

²¹ În baza art.171, alin.3 din Legea Învățământului 84/1995, astăzi abrogată.

²² Analiza evoluției indicatorului de calitate IC6 privind „nivelul performanțelor în cercetarea științifică din universități” și influența acestuia în repartizarea alocațiilor bugetare destinate finanțării de bază (material de lucru din 31 octombrie 2007), material disponibil online <http://www.cnfis.ro/documente/011508-analizaIC6-draft.pdf>.

cercetarea științifică. CNFIS considera în raportul amintit că „aceste rezultate pot oferi o măsură a calității personalului didactic dar și a curriculei, în special pentru ciclurile al doilea și al treilea de studii. Utilizarea unui astfel de indicator de calitate, care să încerce să urmărească efortul universității în direcția creșterii nivelului de performanță al cercetării științifice universitare, a fost considerată ca fiind foarte importantă”. **Este evidentă așadar preocuparea constantă a CNFIS pentru evaluarea calității și a cercetării științifice din universitățile publice. Eforturile CNFIS de colectare a datelor, de dezvoltare a instrumentelor de colectare a datelor și de elaborare a prelucrărilor în această direcție au premers, cronologic, dezvoltarea sistemelor de evaluare externă a calității și a rezultatelor cercetării științifice derulate în special în perioada 2007–2012.**

Vom prezenta în cele ce urmează evoluția finanțării din fonduri publice a educației de nivel universitar din România. Analiza este structurată în două părți: prima este retrospectivă și urmărește perioada 2003–2011, o a doua parte este separată (vezi capitolul II al Raportului) și face referire la starea finanțării în 2012. Elementele care privesc numărul de studenți echivalenți unitari, precum și cele legate de indicatorii de calitate au fost componentele principale ale metodologiei pentru finanțarea de bază. De aceea, în secțiunea următoare vom urmări în special evoluția acestei componente a finanțării universităților publice. În ceea ce privește finanțarea complementară, destinația ei este legată de costuri asociate, de regulă, educației de nivel universitar, cum ar fi cele legate de oferirea unor facilități financiare indirecte (subvenții, scutiri tarifare etc.) pentru studenți, investiții și reparații capitale ale universităților, sau fonduri destinate cercetării științifice accesibile pe baza unor concursuri. În perioada de referință a acestui raport (2003–2012) finanțarea din fonduri publice a universităților de stat s-a realizat pe baza a două componente: finanțarea de bază și cea complementară. Potrivit prevederilor Legii 84/1995, în prezent abrogate, **finanțarea de bază** reprezenta alocările financiare care au ca scop acoperirea cheltuielilor de personal, dar și unele cheltuieli materiale (cheltuieli de întreținere și gospodărire; cheltuieli pentru materiale și prestări servicii cu caracter funcțional; obiecte de inventar; reparații curente; cărți și publicații; perfecționare personal, protocol, protecția muncii, etc.). **Finanțarea complementară** reprezenta acele alocări financiare care au ca scop: subvenții pentru cazare și masă; fonduri alocate pe bază de priorități și norme specifice pentru dotări și alte cheltuieli de investiții și reparații capitale; fonduri alocate pe baze competiționale pentru cercetarea științifică universitară. Legea nr. 1/2011 nu mai identifică explicit conținutul acestor componente²³ și introduce o componentă nouă pentru finanțarea universităților, denumită **finanțarea suplimentară**²⁴.

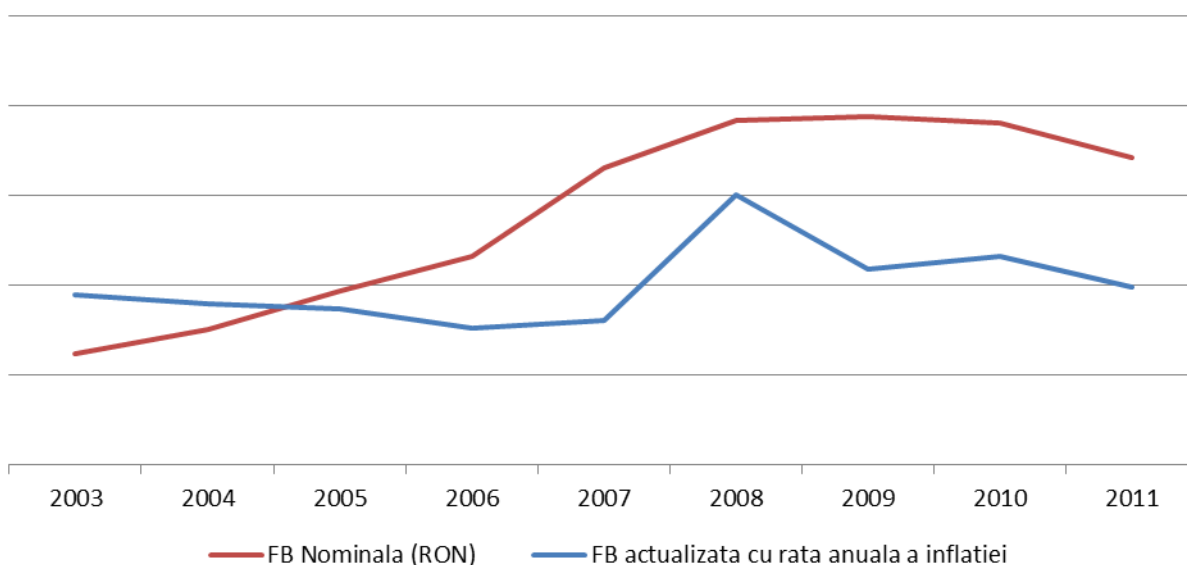
²³ Ele sunt detaliate însă în Ordinul MECS nr. 3998/05.05.2012 privind metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România pentru anul 2012.

²⁴ Vezi Legea nr. 1/2011, art.197 și art.223.

I.3.3. Evoluția finanțării universităților publice în perioada 2003–2012 din perspectiva finanțării de bază

Finanțarea de bază alocată universităților publice a crescut în valori absolute în perioada 2003–2011 de la o valoare totală 617 milioane lei (2003) la un total de 1.709 milioane lei (2011) (Grafic 1). Creșterea sumelor alocate în valoare absolută trebuie însă privită cu rezervă, fiind influențată de rata inflației și afectată de evoluția puterii de cumpărare²⁵. Evoluția sumelor totale alocate prin finanțarea de bază către universitățile publice înregistrează, așadar, o creștere de 177% în valori nominale în perioada 2003–2011²⁶, această valoare, însă, trebuie ajustată prin luarea în considerare a ratei inflației și a puterii de cumpărare. Prin ajustarea sumelor nominale cu rata inflației corespunzătoare fiecărui an²⁷ din perioada de referință, obținem o imagine reală (Grafic 1) a evoluției finanțării de bază alocate universităților publice. În termeni reali, observăm o evoluție negativă a alocării financiare pentru finanțarea de bază, cu excepția unei creșteri semnificative în anul 2008 față de anul anterior. Această creștere corespunde, însă, singurei creșteri a ratei anuale a inflației, pentru perioada descrisă în tabel. În anul 2011, suma alocată pentru finanțarea de bază de la bugetul public, ajustată cu rata anuală a inflației, era, față de anul 2003 cu doar 5% mai mare în termeni reali. Cu alte cuvinte, în

GRAFIC 1- EVOLUȚIA SUMELOR TOTALE ALOCATE PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ (2003 - 2011), ÎN RON, ACTUALIZATE CU RATA ANUALĂ A INFLAȚIEI

perioada 2003–2011, finanțarea de bază a universităților publice a stagnat în termeni reali.

În aceeași perioadă de timp, numărul de studenți echivalenți a crescut cu aproximativ 14% în perioada 2003–2012. Astfel, dacă în anul 2003 erau calculați 381.357,63 studenți echivalenți ca bază pentru alocarea finanțării, în anul 2011 numărul acestora a crescut la 433.849,11 de unități. O creștere ceva mai rapidă a avut-o numărul de studenți echivalenți unitari, care reprezintă de fapt ponderarea pe domenii de studii a numărului de studenți echivalenți. Astfel, în perioada 2005–2011, numărul de studenți echivalenți unitari a crescut cu aproximativ 22%, de la 572.984,9 unități în 2005 la 699.464,7 în anul 2011, potrivit datelor CNFIS.

Indicatorii de calitate au influențat puternic finanțarea universităților de stat, chiar dacă, în valori absolute, sumele de bani alocate în baza acestora nu au fost foarte mari. Dintre indicatorii de calitate pe care CNFIS i-a utilizat în stabilirea alocărilor financiare pentru finanțarea de bază, cel mai important a fost IC6,

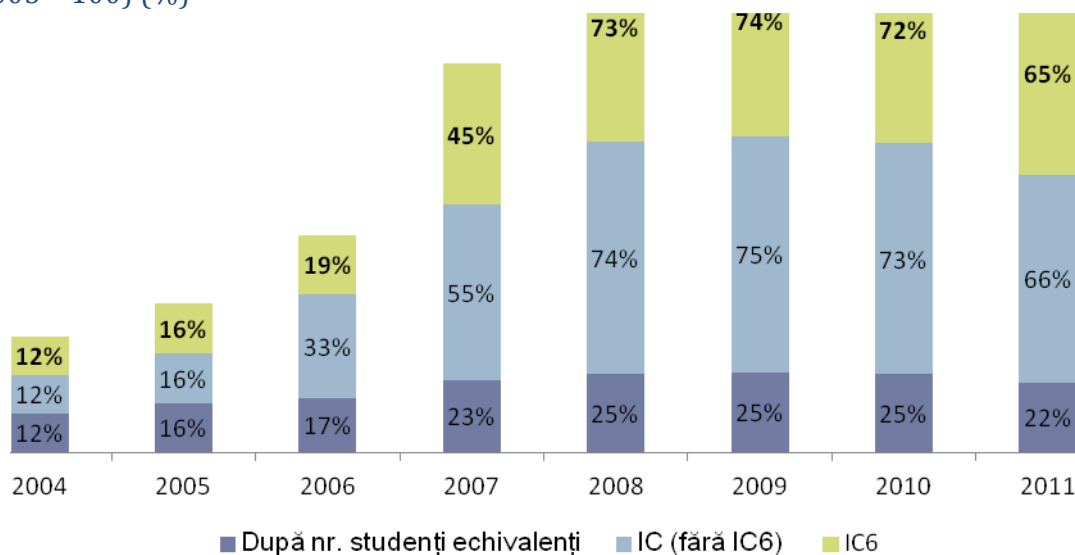
²⁵ Potrivit datelor publicate de INS, în intervalul de referință puterea de cumpărare a monedei naționale a crescut cu aproximativ 12 puncte, iar inflația anuală a scăzut cu aproape 10 procente.

²⁶ În calculul acestei valori am folosit valoarea sumelor totale alocate pentru finanțarea de bază raportate la un indice mediu al inflației în perioada de referință de 8,1%.

²⁷ În realizarea calculelor a fost folosită rata anuală a inflației calculată de INS, date disponibile la adresa: <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/ipc.ro.do>

indicatorul care evaluează performanța în cercetarea științifică. IC6 (fost IC8 până în 2005) este indicatorul de calitate care a avut cea mai mare pondere (7% în 2011) dintre indicatorii de calitate, fiind astfel principalul criteriu în acordarea unei proporții considerabile (30% din 2008 până în 2011) din finanțarea de bază pe criteriile de calitate.

GRAFIC 2 - EVOLUȚIA PRINCIPALELOR COMPONENTE ALE FINANȚĂRII DE BAZĂ ÎN ALOCAȚIA TOTALĂ (2003 = 100) (%)

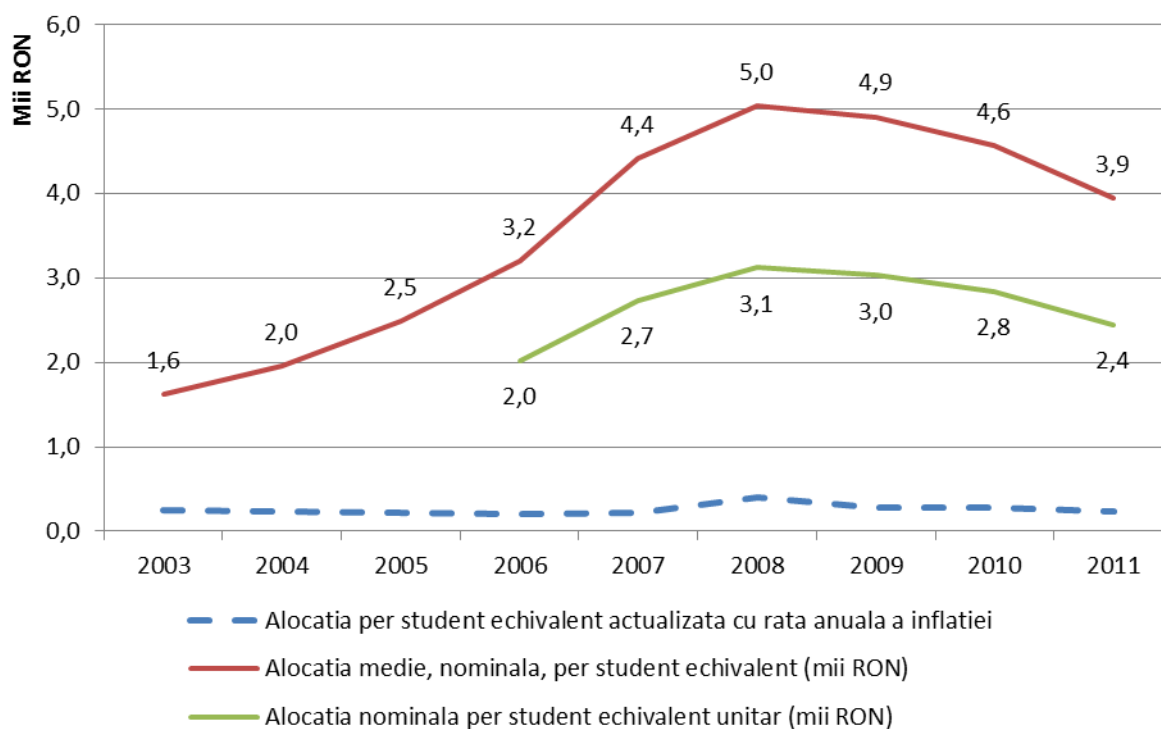

Analiza evoluției componentelor formulei de calcul pentru finanțarea de bază (numărul de studenți echivalenți, respectiv indicatorii de calitate și, separat, IC6) (Grafic 2) este revelatoare pentru înțelegerea importanței relative a indicatorilor de calitate, în special a indicatorului IC6, prin comparație cu numărul de studenți echivalenți. Valorile procentuale reprezentate grafic semnifică modificarea relativă față de valoarea de referință înregistrată în anul 2003 pentru fiecare element în parte. Procentele nu totalizează niciodată 100% deoarece nu măsoară ponderea în cadrul finanțării de bază pentru fiecare an în parte, ci modificările înregistrate pe fiecare componentă în parte relativ la anul 2003²⁸. Observăm faptul că, prin raportare la anul 2003, creșterea ponderii alocației financiare calculate exclusiv pe baza numărului de studenți echivalenți (fără indicatorii de calitate) a rămas relativ constantă, crescând de la 16% la 22% în perioada 2004–2011. Simultan, sumele de bani alocate în baza indicatorilor de calitate, în special pe baza lui IC6, chiar dacă în valori absolute nu sunt foarte mari, cresc destul de mult de la un an la altul. De exemplu, dacă sumele alocate pe baza lui IC6 în anul 2007 erau cu 45% mai mari față de anul 2003 (fapt explicabil de altfel prin creșterea ponderii acestui indicator în cadrul metodologiei de finanțare), în anul următor (2008), sumele alocate în baza lui IC6 erau cu 75% mai mari (nominal) decât în anul 2003. Evoluția este explicabilă datorită creșterii în 2008 atât a ponderii în alocația totală pentru finanțarea de bază a indicatorilor de calitate (de la 25% la 30%) precum și prin creșterea ponderii lui IC6 în rândul indicatorilor de calitate. De asemenea, această creștere este explicată și de creșterea în valori nominale și reale între 2007 și 2008 a alocației financiare totale pentru finanțarea de bază. Însă, ceea ce trebuie observat aici este faptul că sumele alocate pe baza formulei care include studentul echivalent, au avut, în aceeași perioadă o evoluție mult mai modestă. Acest fapt demonstrează importanța dimensionării finanțării de bază cu ajutorul indicilor de calitate.

²⁸ De exemplu, valoarea de 17% aferentă numărului de studenți echivalenți din anul 2006 înseamnă că suma alocată pentru finanțarea de bază în funcție de numărul de studenți echivalenți a crescut, față de 2003 cu 17%. Similar, suma alocată pentru IC (cu excepția lui IC6) este cu 33% mai mare, iar suma aferentă lui IC6 este cu 19% mai mare decât în anul 2003.

Alocația per student echivalent unitar (a se vedea Anexa 1, Tabel 23) a reprezentat până în 2011 principala componentă a finanțării de bază. Sumele ce revin matematic per student echivalent unitar înregistrează o evoluție similară finanțării de bază, ca întreg, în perioada 2003–2011. În valori nominale, în anul 2003 o universitate primea, în medie, prin finanțarea de bază, o alocație de 1.618,6 RON per student echivalent, iar în anul 2011 alocația era de 3940 RON. Alocația financiară per student echivalent înregistrează o evoluție negativă în termeni nominali, în special în perioada 2009–2011, când, în valori absolute, scade cu aproximativ 600 de RON per student echivalent unitar. Dacă ne raportăm doar la numărul de studenți echivalenți (fără influența ponderărilor în funcție de domeniul de studii) scăderea din perioada 2009–2011 este mult mai vizibilă, fiind de aproape 1.000 de RON per student echivalent (Grafic 3). În termeni reali însă, prin ajustarea valorilor nominale cu rata anuală a inflației, alocările financiare per student (indiferent de formulă) stagnează în intervalul de timp analizat. Cu alte cuvinte, în realitate, sumele de bani alocate din 2003 până în 2011, prin raportare la numărul de studenți echivalenți au avut cam aceeași valoare reală. Există însă o diferență importantă între tendința generală a finanțării de bază, enunțată anterior și evoluția finanțării de bază per student echivalent (sau echivalent unitar, diferențele sunt ne semnificative în termeni reali). Dacă finanțarea de bază în suma totală a înregistrat o modestă creștere în termeni reali în perioada 2003–2011, alocarea financiară per student echivalent este **mai mică, în valoare reală, ajustată cu rata inflației, în 2011** decât era în 2003. Diferența este semnificativă, de aproape 7% din valoarea alocației medii per student

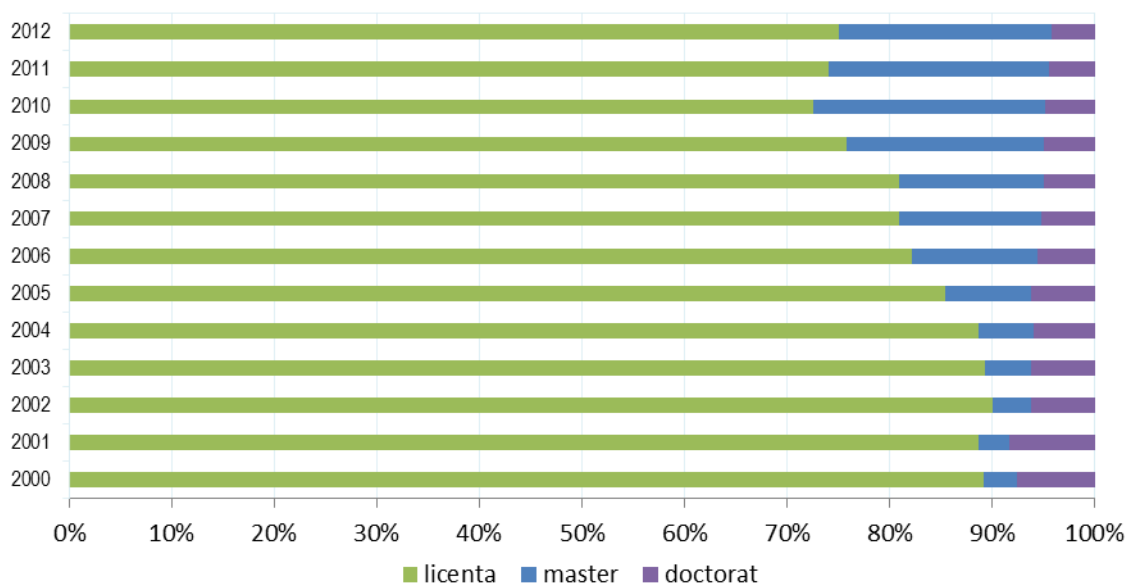
GRAFIC 3 — EVOLUȚIA ALOCAȚIEI PER STUDENT ECHIVALENT ȘI ECHIVALENT UNITAR 2003 - 2011 (ÎN RON), ACTUALIZATĂ CU RATA INFLAȚIEI

echivalent la nivelul anului 2003.

Pentru a explica acest fenomen este necesară o scurtă analiză a evoluției numărului de studenți (sau înmatriculați) din perioada de referință. După cum observăm anterior, în perioada **2003–2008** numărul total de studenți înmatriculați în programe de studii în universitățile de stat din România a crescut de 2,15 ori, de la 301.878 la 650.247 înmatriculați. Trendul crescător a fost însoțit de schimbări importante în structura pe trepte de învățământ: creșterea ponderii studenților din ciclul de masterat și scăderea ponderii celor din programele de nivel licență.

GRAFIC 4 — PONDEREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PE CICLURI DE STUDII. COMPARAȚIE 2000–2012

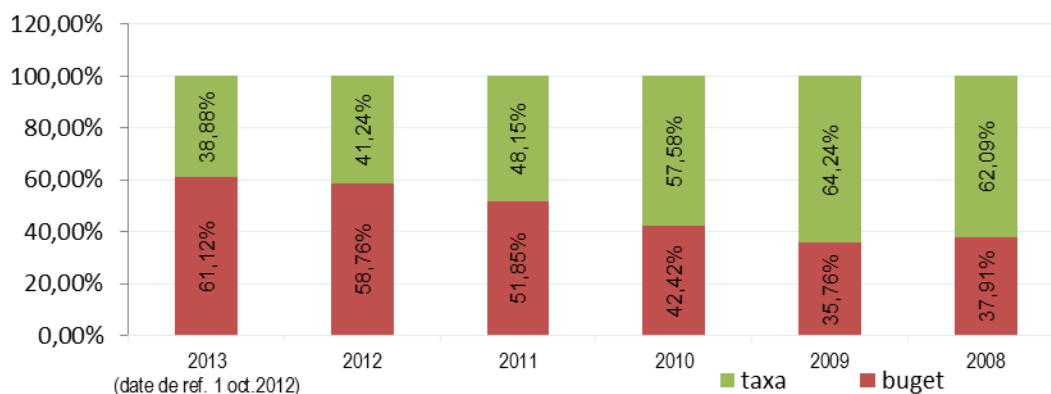

Evoluția înmatriculărilor în primul an de studii, indiferent de nivelul programului de studii (licență, master sau doctorat) completează imaginea de ansamblu și relevă o tendință clară în ceea ce privește dependența universităților de stat de finanțarea din fonduri publice. Observăm faptul că, în special în ultimii ani (2010–2013), numărul studenților plătitori de taxe de școlarizare scade ca pondere în favoarea studenților care ocupă locuri bugetate, adică subvenționate de la bugetul de stat. Grafic 5 arată faptul că ponderea studenților plătitori de taxe de școlarizare, înmatriculați în universitățile publice, a scăzut de la 64,24% în anul 2009 la 38,88% în anul 2013.

Mai mult, tendința de reducere a numărului de studenți plătitori de taxe de școlarizare este mult mai puternică pentru programele de studii care beneficiază, potrivit metodologiei de finanțare folosite de CNFIS, de coeficienți de cost mai mari și anume programele doctorale și de masterat. Această tendință este foarte importantă din perspectiva resurselor financiare alocate către universitățile de stat din fonduri publice. Grafic 19, Grafic 17 și Grafic 18, din Anexa 1, demonstrează faptul că, în timp ce în cazul studiilor universitare de nivel licență, ponderea studenților plătitori de taxe de școlarizare a scăzut doar cu 17%, în cazul celor înmatriculați la studii universitare de doctorat diminuarea ponderii persoanelor plătitoare de taxe a fost de 31%, iar în cazul programelor de master observăm cea mai dramatică reducere a ponderii plătitorilor de taxe, de 42%.

În ceea ce privește universitățile private, reducerea drastică a numărului de înmatriculări, mult mai vizibilă decât în cazul universităților publice (a se vedea Anexa 1, Grafic 11) a afectat în mod serios resursele financiare disponibile. Dacă avem în vedere faptul că, în general, universitățile private nu derulează în prezent programe de studii de nivel doctoral, iar ponderea programelor de studii de nivel master este semnificativ mai mică decât în cazul universităților publice, reducerea finanțării este, probabil, mult mai puternică. Astfel, universitățile private au pierdut în perioada 2008–2012 un număr de aproximativ 270.000 de studenți (adică aproape 65% din numărul studenților înmatriculați în universitățile private la începutul anului 2008). Este dificil de estimat valoarea resurselor financiare pe care universitățile private le-au pierdut în această perioadă, ca urmare a reducerii numărului de studenți înmatriculați. Pe baza datelor statistice publicate de INS în anul 2011 putem estima că în universitățile private suma totală înregistrată la nivel național în ceea ce privește cheltuielile pentru educație era de aproximativ **571,2 mii RON**. Dacă avem în vedere faptul că deja, în anul 2010, numărul studenților înmatriculați în universitățile private aproape se înjumătățise față de anul 2008, prognoza pentru perioada imediat următoare (2010–2013) nu poate fi decât una negativă. Cu alte cuvinte, estimăm o reducere încă și mai puternică a cheltuielilor pentru educație din universitățile private.

GRAFIC 5 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI TOTAL DE STUDENȚI AN 1 (LICENȚĂ, MASTER, DOCTORAT), PE FORMĂ DE FINANȚARE

Situația financiară a universităților din România a fost afectată de scăderea numărului de înmatriculări. Această scădere este cauzată de evoluțiile demografice, în primul rând, dar și de unii factori care depind de funcționarea sistemului și politicile prin care acesta a fost guvernat. Pe de o parte, numărul de studenți, aflat în declin din cauza coortei din ce în ce mai reduse care finalizează studiile preuniversitare și obține diploma de bacalaureat, ar putea fi suplimentat prin stimularea și încurajarea universităților în direcția dezvoltării unor noi forme de programe educaționale adresate în special studenților non-tradițional. Educația adulților, sau educația pe tot parcursul vieții (life long learning), reprezintă un domeniu extrem de slab dezvoltat în România. În acest moment nu există însă o strategie clară în ceea ce privește acest segment extrem de important.

Din perspectiva finanțării sistemului de învățământ superior analiza perioadei 2003–2011 ne arată faptul că, pe fondul reducerii numărului de studenți fizici, politica de finanțare publică a fost aceea de creștere a valorii alocației financiare per student echivalent, cel puțin până în anul 2009. Ulterior, din motive bugetare, alocația nominală a scăzut ca valoare, însă numărul de studenți echivalenți a crescut constant. Acest fenomen a avut un dublu efect asupra universităților publice și a finanțării acestora. Pe de o parte numărul de locuri bugetate a crescut, ceea ce a dus la o scădere a numărului de studenți înmatriculați plătitori de taxe și, implicit, la o diminuare serioasă a veniturilor universităților publice din această sursă. Mai mult, acest fenomen a afectat în special ciclurile de studii de master și doctorat, care erau principalele generatoare de venituri din taxe, datorită cuantumului mai mare al taxei de studii prin comparație cu cele percepute la nivelul de licență. Astfel, în contextul unei coorte din ce în ce mai reduse numeric, universitățile publice s-au văzut nevoite, prin politica de înmatriculări și finanțare, să renunțe la o importantă sursă de venituri (studenții cu taxă), fiindcă ei nu mai există fizic. Pe de altă parte, finanțarea din fonduri publice, primită de universități în contul finanțării de bază (în special), a rămas, în termeni reali la un nivel relativ constant din 2003 până în prezent. Finanțarea din fonduri publice, alocată de Ministerul Educației Naționale a fost cu doar 5% în valori reale mai mare în 2011 față de anul 2003.

Cu alte cuvinte, prin creșterea cifrei de școlarizare (care a avut ca efect direct creșterea numărului de studenți echivalenți utilizați în formula de finanțare folosită de CNFIS), în contextul unei alocări financiare constante, s-a produs automat un fenomen de subfinanțare constantă a universităților publice. Astfel, finanțarea per student echivalent **a scăzut în termeni reali, actualizată cu rata inflației, cu 7% în anul 2011 față de valoarea ei în anul 2003**. Cu alte cuvinte, mărirea numărului de studenți bugetați, dar fără existența unor resurse financiare pentru a finanța numărul suplimentar de locuri create și implicit a acoperi deficitul cauzat de scăderea numărului de studenți plătitori de taxe (cauzată chiar prin politica de creștere a numărului de studenți bugetați), a condus la o situație cel puțin critică, la nivelul anului 2011 pentru universitățile publice. În acest context, universitățile publice au fost nevoite să fie creative și au accesat diferite surse de venituri sezoniere sau circumstanțiale, precum finanțarea pe bază de proiecte (de diferite tipuri), din care par să își fi amortizat parțial costurile de funcționare cotidiană. Însă aceste surse de finanțare nu pot suplini pe termen lung finanțarea publică, care este constantă și predictibilă. Capitolele III și IV din prezentul raport completează analiza făcută aici. În cadrul acestor capitole vom discuta mai pe larg propunerile CNFIS și stadiul lor de implementare, care urmăresc să contracareze efectele produse de politica de finanțare a învățământului superior specifică perioadei supuse analizei noastre.

II. Finanțarea de la buget a universităților de stat în anul 2012

Potrivit Legii educației naționale nr. 1/2011, finanțarea de la buget a universităților de stat cuprinde:

- fonduri pentru finanțarea de bază;
- fonduri pentru finanțarea complementară;
- fonduri pentru finanțarea suplimentară;
- fonduri pentru realizarea de obiective de investiții;
- fonduri pentru dezvoltarea instituțională (sume alocate pe bază competițională);
- fonduri pentru burse și protecția socială a studenților.

Dintre acestea, fondurile pentru finanțarea complementară, cele pentru realizarea de obiective de investiții și cele pentru burse și protecția socială a studenților fac obiectul unor file bugetare distincte și au fost gestionate direct de către Ministerul Educației Naționale (denumirea oficială în 2012 MECTS). În ceea ce privește fondurile pentru finanțarea de bază, fondurile pentru finanțarea suplimentară și fondul pentru dezvoltare instituțională, având în vedere faptul că la momentul elaborării bugetului nu fusese încă adoptată legislația secundară privind criteriile și modul de alocare a finanțării suplimentare și a fondului pentru dezvoltare instituțională²⁹, s-a decis ca acestea să fie incluse în buget în mod unitar, împărțirea pe capitole a finanțării instituționale a universităților urmând să fie decisă ulterior prin ordin de ministru. În consultările dintre Biroul CNFIS și conducerea MECTS s-au discutat mai multe variante de alocare a finanțării instituționale între cele 3 componente de bază; finalmente, s-a ajuns la următoarea structură, care a fost inclusă în metodologia propusă de CNFIS și consacrată prin OM 3998/2012 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România pentru anul 2012:

„Din suma alocată în bugetul național pentru finanțarea instituțională a universităților se alocă pentru finanțarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați în anul universitar 2011/2012 o sumă calculată conform Anexei 3. Suma rămasă se distribuie după cum urmează:

- Finanțarea de bază (FB): 68%
- Finanțarea suplimentară (FS): 30,50%, din care:
 - Finanțare suplimentară bazată pe excelență (FSE): 25%
 - Finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotelă (FSEP): 2,50 %
 - Creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (FSCM): 0,00%
 - Asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (FSL): 3,00 %
- Dezvoltare instituțională: 1,50%“ (Anexa 2)

²⁹ Legea educației naționale prevede necesitatea adoptării prin hotărâre a Guvernului la propunerea MECTS, a Metodologiei de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională (art.197) și a metodologiei de alocare a fondurilor de la bugetul de stat pentru finanțarea complementară și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior (art.223). În noiembrie 2011 CNFIS a adoptat propuneri pentru cele două metodologii și le-a transmis MECTS; la data elaborării acestui raport, niciuna dintre cele două metodologii nu a fost promovată de Ministerul Educației.

II.1. Granturile doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați în anul universitar 2011/2012

Structura granturilor doctorale a fost fundamentată de către CNFIS pe baza unei analize a costurilor potrivit reglementărilor legale, Legea educației naționale nr. 1/2011 (îndeosebi art.160, alin.2, art.193, alin.5 și art.219, alin.2) și H.G. nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat. Prin Metodologia CNFIS, structura grantului doctoral a fost ajustată cu coeficienți corespunzători pe domenii disciplinare și profesionale ale doctoratului, și nu a făcut apel în finanțarea studiilor de doctorat la conceptele de student echivalent și student echivalent unitar. În grantul doctoral au fost cuprinse bursa studentului doctorand, salarizarea conducătorului de doctorat și cea a membrilor comisiei de îndrumare, costurile programului de pregătire bazat pe studii avansate și a programului de pregătire suplimentar, fonduri pentru cercetare (diferențiate pe patru domenii de finanțare) și regia școlii doctorale (a se vedea Anexa 2, Tabel 24).

Fondurile alocate universităților pentru granturile de doctorat (exceptând bursele studenților doctoranzi, care au fost alocate din fondul de burse), au cuprins în anul 2012 un total de **62.311.838 lei**.

TABEL 2 - SITUAȚIA REPARTIZĂRII GRANTURILOR ȘI A ALOCAȚILOR BUGETARE CORESPUNZĂTOARE, PENTRU ANUL 2012

Cod univ.	Universitatea	Număr total de granturi (doctorat an 1)	Alocație Granturi (doctorat an 1)	Alocație granturi (doctorat an 1) din total finanțare instituțională primită de universitate în 2012 (%)
A	B	1	2	3
U01	Universitatea Politehnica București	282	6.320.828	3,81%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	45	1.008.643	3,34%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București	17	439.474	3,47%
U04	USAMV București	27	605.186	2,19%
U05	Universitatea București	460	9.462.463	8,87%
U06	UMF „Carol Davila” București	99	2.559.289	3,47%
U07	ASE București	129	2.558.902	5,38%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	13	336.068	2,71%
U09	Universitatea de Arte din București	16	413.622	4,00%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	14	361.919	2,68%
U11	ANEFȘ București	10	224.143	3,66%
U12	SNSPA București	22	436.401	3,68%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	10	198.364	2,69%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	6	119.018	1,23%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	3	67.243	0,51%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	17	360.420	3,12%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	39	869.002	1,45%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	256	5.793.050	7,17%
U19	USAMV Cluj Napoca	79	1.836.034	7,19%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	333	6.916.596	5,57%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	79	2.042.260	5,10%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj Napoca	10	258.514	2,19%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	12	310.217	4,45%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	15	360.274	1,16%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	5	112.071	3,29%

Cod	Universitatea	Număr total de	Alocație Granturi	Alocație granturi (doctorat an 1) din total
U26	Universitatea din Craiova	23	476.861	0,83%
U27	UMF Craiova	15	387.771	1,97%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos“ Galați	18	403.458	0,89%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi“ Iași	109	2.443.158	2,90%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad“ Iași	18	403.457	2,34%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza“ Iași	231	4.778.139	6,20%
U32	UMF „Gr. T. Popa“ Iași	70	1.809.599	4,37%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu“ Iași	20	517.028	3,12%
U34	Universitatea din Oradea	12	258.660	0,68%
U35	Universitatea din Petroșani	4	89.657	0,76%
U36	Universitatea din Pitești	6	134.486	0,72%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze“ Ploiești	6	134.486	0,87%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu“ Reșița	3	67.243	1,05%
U39	Universitatea „Lucian Blaga“ Sibiu	20	396.729	1,08%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare“ Suceava	13	275.919	1,30%
U41	Universitatea „Valahia“ Târgoviște	12	243.193	1,22%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși“ Târgu Jiu	0	0	0,00%
U43	Universitatea „Petru Maior“ Tg. Mureș	0	0	0,00%
U44	UMF Tg. Mureș	22	568.731	2,15%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	8	206.811	3,40%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	108	2.472.300	3,54%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	22	513.737	2,85%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	61	1.295.090	3,03%
U49	UMF „Victor Babeș“ Timișoara	18	465.324	1,56%
	Total	2.817	62.311.838	3,71%

II.2. Finanțarea de bază

Potrivit art.223 din Legea educației naționale nr. 1/2011, finanțarea de bază constă din granturi de studii multianuale, calculate per student echivalent, per domeniu, per cicluri de studiu și per limbă de predare. Având în vedere riscurile de destabilizare a sistemului prin schimbarea regulilor de alocare a fondurilor pentru componenta cea mai importantă a finanțării învățământului superior în condițiile în care totalul finanțării este insuficient, iar structura de cheltuieli a universităților era deja determinată în mare măsură prin statele de funcții pe anul universitar 2011/2012, valabile pentru primele 9 luni ale anului financiar 2012, CNFIS a propus și MECTS a acceptat o formulă de tranziție cuprinsă în art.5 al OM nr. 3998/2012:

„Tranzitoriu, până la încheierea unui ciclu de studii de licență, de masterat sau de doctorat, sumele atribuite fiecărei universități pentru finanțarea de bază pentru studenții înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master anterior anului universitar 2012/2013 și pentru doctoranzii înmatriculați anterior anului universitar 2011/2012 se alocă pe baza cifrelor de școlarizare primite de universitate, proporțional cu numărul de studenți echivalenți unitari ai acestora. Numărul de studenți echivalenți unitari ai universității se determină prin ponderarea numărului fizic de studenți ai acesteia cu coeficienți de echivalare și de cost.“

Preocuparea de a evita șocurile în finanțare a determinat CNFIS să păstreze nivelul coeficienților de echivalare și de cost în vigoare anterior, deși calculele proprii arătau disproporții considerabile între aceștia și standardele de cost calculate potrivit reglementărilor în vigoare cu privire la planurile de învățământ, formațiunile de studii, normele didactice, salarii și celelalte cheltuieli din învățământul superior (Anexa 2).

TABEL 3 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII DE BAZĂ, PENTRU ANUL 2012

Cod univ.	Universitatea	Total studenți fizici (NSF) - (L,M,D) (ian.2012)	Total studenți echivalenți unitari (NSEU) (ian.2012)	Total FB (68%) (fără granturi doctorat an1)	din care,		
					Licența (%)	Master (%)	Doctorat (fără an1) (%)
A	B	1	2	3	3.1	3.2	3.3
U01	Universitatea Politehnica București	22.406	59.324.27	92.239.379	44,70%	39,21%	16,09%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	6.221	12.540.29	19.498.059	68,28%	25,14%	6,59%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București	1.702	5.150.00	8.007.393	68,25%	13,11%	18,64%
U04	USAMV București	5.076	12.417.91	19.307.784	56,77%	32,56%	10,67%
U05	Universitatea București	21.571	39.627.51	61.614.190	47,73%	40,68%	11,59%
U06	UMF „Carol Davila” București	5.063	26.899.43	41.824.135	38,71%	51,98%	9,31%
U07	ASE București	12.180	18.351.73	28.533.889	50,30%	44,25%	5,45%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	766	5.268.02	8.190.896	53,67%	33,69%	12,64%
U09	Universitatea de Arte din București	1.001	4.240.36	6.593.055	46,51%	43,86%	9,62%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	692	5.779.01	8.985.400	50,62%	37,80%	11,59%
U11	ANEFȘ București	845	2.370.60	3.685.889	52,14%	37,03%	10,83%
U12	SNSPA București	3.015	4.730.84	7.355.668	38,28%	48,62%	13,11%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	2.106	3.134.89	4.874.234	76,49%	17,38%	6,12%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	2.536	4.675.22	7.269.190	65,79%	32,75%	1,45%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2.601	5.245.18	8.155.385	75,20%	21,86%	2,94%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	2.935	6.028.15	9.372.768	59,68%	36,69%	3,64%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	12.046	26.374.16	41.007.433	63,67%	32,95%	3,38%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	13.339	31.920.85	49.631.615	58,13%	32,59%	9,28%
U19	USAMV Cluj Napoca	4.341	10.016.43	15.573.884	63,07%	27,55%	9,37%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	23.001	49.544.73	77.033.807	52,74%	39,28%	7,98%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	3.391	14.089.28	21.906.480	48,33%	42,60%	9,07%
U22	Academia Muzică „Gh.Dima” Cluj Napoca	779	4.916.65	7.644.573	60,59%	28,49%	10,92%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	649	2.902.84	4.513.433	43,57%	39,89%	16,54%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	6.208	14.844.45	23.080.644	62,30%	32,84%	4,86%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	745	1.620.50	2.519.608	56,70%	38,55%	4,75%
U26	Universitatea din Craiova	13.136	25.880.77	40.240.295	61,66%	35,31%	3,03%
U27	UMF Craiova	2.278	8.986.05	13.971.813	53,36%	40,33%	6,31%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	8.968	20.612.11	32.048.396	63,80%	32,10%	4,10%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	13.915	32.539.34	50.593.264	57,74%	35,64%	6,63%

U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	3.076	7.544.72	11.730.786	57,27%	29,92%	12,80%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	16.627	30.834.78	47.942.955	51,46%	40,06%	8,48%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	3.830	15.668.65	24.362.147	48,65%	44,94%	6,40%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	1.306	7.215.44	11.218.809	52,32%	32,20%	15,48%
U34	Universitatea din Oradea	7.891	18.831.99	29.280.617	61,34%	36,48%	2,19%
U35	Universitatea din Petroșani	2.785	5.167.80	8.035.068	70,65%	25,33%	4,03%
U36	Universitatea din Pitești	4.257	8.440.56	13.123.669	64,46%	31,71%	3,83%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	3.877	7.233.13	11.246.316	70,63%	26,05%	3,33%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	1.501	2.817.96	4.381.458	57,24%	36,80%	5,96%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	8.332	17.724.69	27.558.947	58,76%	33,32%	7,92%
U40	Universitatea „Stefan cel Mare” Suceava	4.431	8.930.82	13.885.939	65,85%	29,55%	4,60%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	4.718	8.219.42	12.779.833	65,68%	26,95%	7,37%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu	1.655	2.495.47	3.880.041	76,49%	23,51%	0,00%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș	2.125	3.588.92	5.580.176	66,62%	31,60%	1,78%
U44	UMF Tg. Mureș	2.559	12.411.30	19.297.509	66,76%	28,22%	5,02%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	282	2.523.02	3.922.877	48,92%	42,57%	8,51%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	11.093	26.102.11	40.584.447	55,76%	38,53%	5,70%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	3.263	7.894.36	12.274.416	58,69%	30,09%	11,22%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	8.757	18.115.83	28.167.092	57,67%	36,31%	6,02%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	3.210	12.432.00	19.329.689	55,24%	36,87%	7,89%
	Total	289.087	684.224.50	1.063.855.350	55,63%	36,32%	8,04%

Pornind de la cifrele de studenți fizici raportate de universități și pe baza formulelor de calcul, în cadrul finanțării de bază pe ansamblul anului 2012 au fost alocați către cele 49 universități de stat finanțate din bugetul MECS un total de **1.063.855.350 lei** (Tabel 3).

II.3. Finanțarea suplimentară

Finanțarea suplimentară reprezintă una dintre principalele noutăți aduse de către Legea nr. 1/2011 în domeniul finanțării învățământului superior. Potrivit legii, ea se alocă „pentru a stimula excelența instituțiilor și a programelor de studii, atât din cadrul universităților de stat, cât și al celor particulare” (art.223, alin.3), „pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național al Finanțării Învățământului Superior și aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului” (art.197, alin.a).

Și anterior anului 2012 o parte din finanțarea de bază (30%) fusese alocată pe baza unor indicatori de calitate, care în anul 2011 fuseseră în număr de 17, unii dintre ei având o structură complexă, cuprinzând o multitudine de sub-indicatori. Numărul mare al indicatorilor și jocul influențelor statistice contradictorii conduseseră la o diferențiere redusă a finanțării totale a universităților de stat, și astfel redusese impactul acestor indicatori. Având în vedere reglementările legale cuprinse în Legea nr. 1/2011 și faptul că în anul 2011 a fost realizată evaluarea instituțiilor de învățământ superior în vederea ierarhizării programelor de studii și clasificării universităților, CNFIS a propus ca cea mai mare parte a finanțării suplimentare să fie acordată pe baza rezultatelor acestei evaluări, urmând ca restul fondurilor să fie alocate, avându-se în vedere prevederile legale, pentru finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă, pentru creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale și pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional.

Legea nr. 1/2011 prevede (la art.193, alin.7) că „pentru programele de licență și master, finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat, din surse publice, se face diferențiat pe categorii de universități și în funcție de poziția în ierarhie a programelor de studii, conform ierarhizării prevăzute la al. (3)”. Diferențierea pe categorii de universități s-a făcut, începând cu anul 2011, prin modul în care Ministerul a alocat granturile de studii de licență, masterat și doctorat în funcție de poziția universităților în una din cele trei categorii evidențiate de lege (art.193, alin.4): universități centrate pe educație, universități de educație și cercetare științifică (sau creație artistică) și universități de cercetare avansată și educație. Cerința legală, ca finanțarea suplimentară a universităților să se facă și pe baza unor indicatori care vizează nu caracteristici globale ale universităților, ci programele de studii oferite de acestea, a fost îndeplinită prin includerea în Metodologia de finanțare propusă de CNFIS pentru programele de licență și masterat a rezultatelor referitoare la ierarhizarea programelor și domeniilor de studii. Trebuie subliniat că, pentru finanțarea suplimentară bazată pe excelență (FSE), Metodologia folosită de CNFIS ia ca dată ierarhizarea realizată potrivit prevederilor legii și nu folosește nici un fel de criteriu sau indicator care să o modifice.

Criteriile pentru celelalte componente ale finanțării suplimentare (finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă, fondurile pentru creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale și pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional) urmau să fie stabilite ulterior adoptării prin hotărâre de guvern a metodologiei de alocare a fondurilor de la bugetul de stat pentru finanțarea complementară și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior.

Având în vedere faptul că programele de studii aparținând diverselor domenii universitare fuseseră ierarhizate în 5 categorii (A, B, C, D, E), s-a stabilit ca finanțarea suplimentară a celor mai performante dintre acestea să fie realizată mai întâi prin determinarea valorilor globale pentru fiecare domeniu și ciclu de studii, pe baza numărului de studenți, și apoi diferențierea sumelor alocate programelor universitare din cadrul acestora prin intermediul unor indici de excelență, care să aibă rolul de factori multiplicativi în formula de calcul.

Totodată, constatând faptul că cele 5 categorii de ierarhizare aveau ponderi foarte diferite de la un domeniu la altul, CNFIS a realizat simulări folosind mai multe variante de indici de excelență atribuiți fiecărei categorii, astfel încât înaintea promovării unei propuneri să aibă o imagine asupra rezultatelor previzibile ale adoptării noii metodologii de finanțare. Aceste simulări au evidențiat faptul că datorită numărului mai mare de studenți în categoria A și a numărului foarte mic de studenți în categoriile D și E (a se vedea Anexa 2, Tabel 26), impactul FSE avea să fie mai mic în sensul finanțării suplimentare a universităților având majoritatea programelor de studii în categoriile A și B, și mai sever asupra universităților având un număr mare de programe în categoriile inferioare. În consecință, pentru a se reduce șocul asupra universităților având programe în categoriile inferioare, s-a optat pentru diferențierea indicilor de excelență pe cicluri de studii, diferențierea fiind mai mică pentru finanțarea studenților de la ciclul licență decât pentru cei de la master și doctorat.

TABEL 4 — VALOAREA INDICILOR DE EXCELENȚĂ (K) ÎN FUNCȚIE DE POZIȚIONAREA ÎN IERARHIE A PROGRAMELOR DE STUDII ȘI DE CICLUL DE STUDII

Ciclul de studii	Poziționarea în ierarhie a programelor de studii (clase de ierarhizare)				
	<i>E</i>	<i>D</i>	<i>C</i>	<i>B</i>	<i>A</i>
<i>Licență</i>	0	0	1	2	3
<i>Masterat</i>	0	0	0	1	4
<i>Doctorat</i>	0	0	0	1	5

Această propunere, care datorită ponderii mari a programelor de studii din categoria A a condus pentru acestea la un plus mediu de doar +9% la nivelul licență, +13% la nivelul master și +8% la nivelul doctorat (diferențierile negative fiind însă semnificative pentru programele din celelalte categorii — vezi anexa 2, Tabel 29), a fost acceptată de MECS și inclusă în OM nr. 3998/2012. În consecință, pe baza formulei de calcul, pentru finanțarea suplimentară bazată pe excelență au fost alocați în anul 2012 un total de **391.123.291 lei**.

TABEL 5 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPPLEMENTARE BAZATĂ PE EXCELENȚĂ, PENTRU ANUL 2012

Cod univ.	Universitatea	Total FSE (25%) (fără granturi doctorat an 1)	din care,			Pondere FSE din alocația de referință (fără granturi doctorat an 1)
			Licență	Master	Doctorat fărăan1)	
A	B	1	1.1	1.2	1.3	2
U01	Universitatea Politehnica București	51.683.558	42,36%	43,25%	14,39%	38,10%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	7.370.365	71,25%	22,74%	6,01%	25,70%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București	3.457.888	69,07%	12,64%	18,29%	29,36%
U04	USAMV București	5.838.159	65,00%	25,56%	9,44%	20,56%
U05	Universitatea București	31.085.355	45,59%	43,41%	11,00%	34,31%
U06	UMF „Carol Davila” București	21.694.913	35,93%	54,66%	9,42%	35,27%
U07	ASE București	14.251.189	47,04%	47,19%	5,77%	33,96%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	3.237.999	54,15%	34,09%	11,76%	26,88%
U09	Universitatea de Arte din București	2.789.389	49,83%	41,81%	8,36%	28,77%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	3.551.983	50,48%	37,56%	11,96%	26,88%
U11	ANEFS București	1.965.973	48,84%	43,69%	7,46%	36,27%
U12	SNSPA București	2.769.821	39,87%	51,29%	8,84%	25,61%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	1.057.962	70,08%	25,85%	4,06%	14,76%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	1.618.120	75,38%	24,62%	0,00%	15,14%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	1.769.806	76,88%	20,18%	2,94%	14,76%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	364.521	94,78%	2,84%	2,37%	2,64%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	12.607.415	71,48%	25,11%	3,41%	20,91%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	18.992.247	63,21%	29,97%	6,81%	26,02%
U19	USAMV Cluj Napoca	6.819.228	60,16%	25,92%	13,92%	29,77%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	34.723.266	51,19%	40,56%	8,25%	30,65%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	11.180.951	45,58%	44,82%	9,60%	34,71%
U22	Academia Muzică „Gh.Dima” Cluj Napoca	3.100.550	59,90%	30,20%	9,90%	27,58%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	1.841.800	45,54%	39,56%	14,90%	27,75%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	4.403.760	80,10%	17,09%	2,81%	12,97%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	454.326	87,33%	12,67%	0,00%	12,26%
U26	Universitatea din Craiova	9.393.726	76,64%	21,53%	1,83%	15,87%
U27	UMF Craiova	3.268.258	73,49%	23,43%	3,09%	15,91%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	9.288.871	68,41%	29,37%	2,22%	19,71%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	22.486.854	59,92%	35,09%	4,99%	30,22%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	3.794.662	57,21%	29,23%	13,57%	22,00%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	15.885.721	55,95%	36,84%	7,21%	22,53%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	12.265.466	46,34%	47,11%	6,56%	34,24%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	4.092.485	55,30%	31,45%	13,25%	24,81%
U34	Universitatea din Oradea	4.072.980	78,63%	21,37%	0,00%	9,46%
U35	Universitatea din Petroșani	1.428.429	76,13%	17,78%	6,09%	12,09%
U36	Universitatea din Pitești	1.494.806	65,42%	31,52%	3,06%	7,75%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	2.471.516	78,79%	19,52%	1,69%	14,94%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	355.769	81,99%	18,01%	0,00%	5,52%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	5.859.472	72,41%	23,48%	4,11%	14,46%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	3.589.614	70,70%	28,06%	1,25%	17,58%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	1.386.373	88,36%	8,54%	3,10%	7,38%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu	366.834	75,37%	24,63%	0,00%	6,43%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș	547.011	78,56%	21,44%	0,00%	6,67%

Cod univ.	Universitatea	Total FSE (25%) (fără granturi doctorat an 1)	Licență	din care, Master	Doctorat fără an 1)	Pondere FSE din alocația de referință (fără granturi doctorat an 1)
U44	UMF Tg. Mureș	4.588.882	82,66%	15,24%	2,10%	16,17%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	1.593.047	47,72%	43,25%	9,02%	27,61%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	14.389.761	59,77%	35,60%	4,63%	24,11%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	3.618.527	63,71%	24,66%	11,63%	20,05%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	11.291.004	57,66%	37,22%	5,11%	27,26%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	4.962.679	74,48%	20,67%	4,85%	17,46%
Total		391.123.291	55,63%	36,32%	8,04%	25,00%

După cum se poate vedea (Tabel 5), diferențierea introdusă de FSE a fost apreciabilă, unele universități obținând mai multe fonduri decât media (Universitatea Politehnica din București 38.10%, adică +13,10%), altele, având majoritatea programelor de studii în categoriile inferioare de ierarhizare, sensibil mai puțin decât dacă finanțarea ar fi fost acordată nediferențiat (Universitatea de Nord din Baia Mare, Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița, Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu etc.). Având în vedere faptul că unele dintre aceste universități riscau să nu poată încheia în bune condiții anul universitar 2011/2012, MECTS a decis ca fondurile prevăzute pentru finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (FSEP) și pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (FSL) să fie folosite pentru finanțarea suplimentară a universităților care au programe de studii în științe și tehnologii avansate și pentru sprijinirea universităților care au pierdut în termeni relativi prin aplicarea finanțării suplimentare bazate pe excelență. CNFIS a acceptat această decizie, insistând însă asupra faptului ca MECTS să atragă atenția universităților având programe de studii ierarhizate în categoriile inferioare să realizeze restructurări odată cu trecerea la anul universitar 2012/2013 și să opereze o reducere a costurilor prin statele de funcții pe noul an universitar. În lunile noiembrie-decembrie 2012, având în vedere faptul că nu fusese încă adoptată Metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională, fondurile prevăzute pentru dezvoltarea instituțională (din care o parte fuseseră repartizate lunar universităților proporțional cu valoarea cumulată a finanțării de bază și a finanțării suplimentare bazate pe excelență) și restul fondurilor rămase de la componentele finanțării suplimentare (exceptând FSE) au fost alocate universităților de către MECTS prin decizie proprie, fără precizarea criteriului folosit. **În total, prin deciziile de mai sus au fost alocate universităților de stat 109.514.521 lei.**

TABEL 6 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPLIMENTARE PE CRITERII ȘI PENTRU DEZVOLTARE INSTITUȚIONALĂ, PENTRU ANUL 2012

Cod univ.	Universitatea	Total FSEP, FSL și FDI (7%)	din care		FDI (repartizat preliminar, pe bază de formulă)	FSEP, FSL și FDI (repartizat noiembrie- decembrie 2012)	Pondere FSEP, FSL și FDI în total alocație referință
			FSEP - Programe în tehnologia avansată	FSL- Susținerea comunităților locale			
A	B	1=2+3+4	2.1	2.2	3	4	5
U01	Universitatea Politehnica București	10.968.012	6.460.644	0	1.926.453	2.580.915	8,09%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	1.342.866	0	983.224	359.642	400.000	4,68%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București	353.466	0	200.000	153.466	200.000	3,00%
U04	USAMV București	890.499	0	553.913	336.586	400.000	3,14%
U05	Universitatea București	1.490.812	250.000	0	1.240.812	0	1,65%
U06	UMF „Carol Davila” București	5.702.595	4.052.373	0	850.222	800.000	9,27%
U07	ASE București	822.691	250.000	0	572.691	0	1,96%

Cod univ.	Universitatea	Total FSEP, FSL și FDI (7%)	din care		FDI (repartizat preliminar, pe bază de formulă)	FSEP, FSL și FDI (repartizat noiembrie-decembrie 2012)	Pondere FSEP, FSL și FDI în total alocația referința
			FSEP - Programe în tehnologia avansată	FSL- Susținerea comunităților locale			
U08	Universitatea Națională de Muzică București	252.979	0	100.000	152.979	100.000	2,10%
U09	Universitatea de Arte din București	225.587	0	0	125.587	100.000	2,33%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	167.817	0	0	167.817	0	1,27%
U11	ANEFS București	75.652	0	0	75.652	0	1,40%
U12	SNSPA București	935.533	0	0	135.533	800.000	8,65%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	997.842	0	918.438	79.404	400.000	13,92%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	333.797	0	214.838	118.959	0	3,12%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2.686.915	0	2.554.063	132.852	0	22,40%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	979.227	0	848.890	130.337	0	7,10%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	3.647.362	0	2.929.711	717.651	0	6,05%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	3.906.893	2.988.341	0	918.552	0	5,35%
U19	USAMV Cluj Napoca	549.739	250.000	0	299.739	0	2,40%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	1.745.903	250.000	0	1.495.903	0	1,54%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	3.880.254	3.037.369	0	442.885	400.000	12,04%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj Napoca	409.582	0	265.755	143.827	0	3,64%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj Napoca	85.067	0	0	85.067	0	1,28%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	2.147.707	0	1.679.820	367.887	500.000	6,33%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	198.993	0	159.186	39.807	0	5,37%
U26	Universitatea din Craiova	5.219.420	0	4.455.053	664.367	100.000	8,82%
U27	UMF Craiova	1.355.310	0	1.124.546	230.764	0	6,60%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	1.817.593	0	1.152.209	553.312	112.072	3,86%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	6.297.610	5.319.410	0	978.200	0	8,46%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	769.549	0	561.736	207.813	0	4,46%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	6.142.664	5.288.297	0	854.367	0	8,71%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	1.762.788	1.272.516	0	490.272	0	4,92%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	204.946	0	0	204.946	0	1,24%
U34	Universitatea din Oradea	2.882.214	0	2.435.766	446.448	0	6,69%
U35	Universitatea din Petroșani	1.860.492	0	1.733.820	126.672	400.000	15,75%
U36	Universitatea din Pitești	3.208.171	0	3.012.498	195.673	0	16,62%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	1.003.084	0	719.467	183.617	100.000	6,07%
U38	Universitatea „Eftimie	1.368.648	0	1.205.239	63.409	100.000	21,24%

Cod univ.	Universitatea	Total FSEP, FSL și FDI (7%)	din care		FDI (repartizat preliminar, pe bază de formulă)	FSEP, FSL și FDI (repartizat noiembrie-decembrie 2012)	Pondere FSEP, FSL și FDI în total alocație referința
			FSEP - Programe în tehnologia avansată	FSL- Susținerea comunităților locale			
	Murgu" Reșița						
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	1.604.135	0	1.156.819	447.316	0	3,96%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	2.741.338	0	507.422	233.916	2.000.000	13,42%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	4.853.905	0	4.664.286	189.619	500.000	25,83%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu	1.778.317	0	1.721.471	56.846	300.000	31,17%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș	2.448.910	0	2.266.896	82.014	500.000	29,84%
U44	UMF Tg. Mureș	1.000.666	0	680.939	319.727	0	3,53%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	173.832	0	100.000	73.832	100.000	3,01%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	10.489.768	9.153.921	0	735.847	600.000	17,58%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	1.022.646	0	578.897	212.732	231.017	5,67%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	552.798	0	24.639	528.159	0	1,33%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	4.157.927	0	3.832.766	325.161	0	14,63%
	Total	109.514.521	38.572.871	39.742.307	21.475.339	11.724.004	7,00%

II.4. Comparații cu anul 2011

Per total, în anul 2012 au fost alocați universităților de stat prin finanțarea instituțională **1.678.705.000 lei** (Tabel 7).

TABEL 7 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI PONDERILE PE SUBCOMPONENTE DIN TOTAL FINANȚARE, PENTRU ANUL 2012

Cod univ.	Universitatea	Total finanțare instituțională	Total FB* (fără granturi doctorat an1)	Total FSE(25%) (fără granturi doctorat an1)	Granturi doctorat (an1)	Total FSEP, FSL și FDI
A	B	1	1.1	1.2	1.3	1.4
U01	Universitatea Politehnică București	165.711.659	58,38%	31,19%	3,81%	6.62%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	30.171.142	67,78%	24,43%	3,34%	4.45%
U03	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București	12.648.860	66,39%	27,34%	3,47%	2.79%
U04	USAMV București	27.583.555	73,41%	21,17%	2,19%	3.23%
U05	Universitatea București	106.658.658	60,59%	29,14%	8,87%	1.40%
U06	UMF „Carol Davila” București	73.821.315	59,42%	29,39%	3,47%	7.72%
U07	ASE București	47.558.692	62,92%	29,97%	5,38%	1.73%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	12.417.533	69,18%	26,08%	2,71%	2.04%
U09	Universitatea de Arte din București	10.343.294	66,85%	26,97%	4,00%	2.18%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	13.505.470	69,78%	26,30%	2,68%	1.24%
U11	ANEFS București	6.131.472	63,05%	32,06%	3,66%	1.23%
U12	SNSPA București	11.856.268	65,07%	23,36%	3,68%	7.89%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	7.366.191	69,40%	14,36%	2,69%	13.55%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	9.694.751	78,64%	16,69%	1,23%	3.44%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	13.077.208	65,41%	13,53%	0,51%	20.55%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	11.534.185	85,23%	3,16%	3,12%	8.49%

Cod	Universitatea	Total	Total FB*	Total	Granturi	Total
U17	Universitatea „Transilvania” Braşov	60.131.753	71,52%	20,97%	1,45%	6.07%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	80.745.075	64,47%	23,52%	7,17%	4.84%
U19	USAMV Cluj Napoca	25.538.654	63,96%	26,70%	7,19%	2.15%
U20	Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj	124.177.653	65,06%	27,96%	5,57%	1.41%
U21	UMF „Iuliu Haţieganu” Cluj Napoca	40.078.649	57,33%	27,90%	5,10%	9.68%
U22	Academia Muzică „ Gh.Dima” Cluj Napoca	11.786.158	68,02%	26,31%	2,19%	3.48%
U23	Universitatea de Artă şi Design din Cluj Napoca	6.970.704	67,91%	26,42%	4,45%	1.22%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanţa	31.118.370	77,79%	14,15%	1,16%	6.90%
U25	Universitatea Maritimă Constanţa	3.407.917	77,54%	13,33%	3,29%	5.84%
U26	Universitatea din Craiova	57.293.418	73,66%	16,40%	0,83%	9.11%
U27	UMF Craiova	19.664.764	74,52%	16,62%	1,97%	6.89%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galaţi	45.121.793	74,49%	20,59%	0,89%	4.03%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iaşi	84.289.070	62,95%	26,68%	2,90%	7.47%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iaşi	17.270.738	71,24%	21,97%	2,34%	4.46%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iaşi	77.088.368	65,23%	20,61%	6,20%	7.97%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iaşi	41.388.503	61,73%	29,63%	4,37%	4.26%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iaşi	16.580.576	70,96%	24,68%	3,12%	1.24%
U34	Universitatea din Oradea	37.922.921	80,98%	10,74%	0,68%	7.60%
U35	Universitatea din Petroşani	11.805.635	71,38%	12,10%	0,76%	15.76%
U36	Universitatea din Piteşti	18.601.368	73,99%	8,04%	0,72%	17.25%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploieşti	15.404.052	76,57%	16,04%	0,87%	6.51%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reşiţa	6.386.867	71,95%	5,57%	1,05%	21.43%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	36.763.741	78,62%	15,94%	1,08%	4.36%
U40	Universitatea „Ştefan cel Mare” Suceava	21.170.233	68,79%	16,96%	1,30%	12.95%
U41	Universitatea „Valahia” Târgovişte	19.886.766	67,40%	6,97%	1,22%	24.41%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuşi” Târgu Jiu	6.214.479	65,48%	5,90%	0,00%	28.62%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureş	8.848.325	66,14%	6,18%	0,00%	27.68%
U44	UMF Tg. Mureş	26.397.214	76,67%	17,38%	2,15%	3.79%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureş	6.087.944	67,58%	26,17%	3,40%	2.86%
U46	Universitatea Politehnică Timişoara	69.916.181	60,88%	20,58%	3,54%	15.00%
U47	USAMV a Banatului Timişoara	18.028.131	71,41%	20,07%	2,85%	5.67%
U48	Universitatea de Vest Timişoara	42.680.111	69,22%	26,45%	3,03%	1.30%
U49	UMF „Victor Babeş” Timişoara	29.858.616	67,90%	16,62%	1,56%	13.93%
	Total	1,678,705,000	66.47%	23,30%	3,71%	6,52%

Tabel 7 evidențiază deosebirile mari dintre universitățile de stat, care țin atât de numărul diferit de studenți, cât și de inegalitățile din modul de finanțare a instituțiilor de învățământ superior. Vom remarca astfel că Universitatea Politehnică din București, care avea 7,75% dintre studenții finanțați de la buget raportați la nivel național, a beneficiat de 9,87% din finanțarea instituțională a învățământului superior, adică de fonduri de peste 48 de ori mai mari decât, de exemplu, Universitatea Maritimă din Constanța (care însă avea și de 30 de ori mai puțini studenți)³⁰.

Încă și mai important este faptul că în anul 2012 suma totală alocată de la buget pentru finanțarea instituțională a universităților de stat a fost cu 30.906.002 lei mai mică decât în 2011, și aceasta în pofida acoperirii prin rectificarea bugetară a majorărilor salariale din iunie-decembrie 2012. Reducerea nominală a finanțării universităților de stat este de 1,8% la nivel național, dar în termeni reali, adică luând în considerare și inflația (4,95%³¹), reducerea este sensibil mai mare. Această reducere este cu atât mai mare dacă avem în vedere și sporul de 0,5% în ceea ce privește numărul de studenți echivalenți unitari finanțați de la bugetul de stat.

³⁰ Pentru informațiile referitoare la numărul de studenți, vezi Tabel 3 din acest capitol.

³¹ Banca Națională a României, *Raport asupra inflației — Februarie 2013*, p.7.

TABEL 8 — COMPARAȚIE ÎNTRE REPARTIZAREA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE PE UNIVERSITĂȚI ÎN 2012 VS. 2011 ȘI ANALIZA VARIĂȚIEI RELATIVE ȘI A FACTORILOR CARE AU DETERMINAT-O

Cod. Univ.	Universitatea	Finanțare totală 2011	Finanțare totală 2012	Variația rel. a finanțării 2012 vs. 2011	Variația SEU 2012 vs. 2011	Influența calitate 2011	Influența metodologie 2012
U01	Universitatea Politehnica București	154.857.884	165.711.658	7,0%	3,3%	6,7%	13,2%
U02	Univ. Tehnică de Construcții București	34.478.732	30.171.145	-12,5%	-8,5%	0,4%	-1,7%
U03	Universitatea de Arhitectură București	12.632.073	12.648.862	0,1%	-0,2%	-3,1%	-0,4%
U04	USAMV București	32.265.470	27.583.556	-14,5%	-4,5%	0,0%	-8,3%
U05	Universitatea București	99.727.631	106.658.658	6,9%	6,2%	3,5%	6,7%
U06	UMF „Carol Davila” București	69.592.505	73.821.314	6,1%	-4,1%	-1,7%	11,3%
U07	ASE București	44.071.710	47.558.691	7,9%	5,3%	0,3%	5,2%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	12.576.967	12.417.534	-1,3%	0,0%	-7,3%	-6,2%
U09	Universitatea de Arte din București	9.610.008	10.343.295	7,6%	6,2%	-5,8%	-2,2%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	13.303.279	13.505.471	1,5%	0,6%	-10,6%	-7,7%
U11	UNEFIS București	6.069.767	6.131.472	1,0%	0,2%	1,7%	5,1%
U12	SNSPA București	10.423.095	11.856.270	13,7%	9,3%	-3,2%	3,1%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	8.202.940	7.366.189	-10,2%	-6,2%	-0,9%	-2,8%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	10.501.201	9.694.754	-7,7%	4,4%	-4,5%	-13,6%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	15.724.195	13.077.205	-16,8%	-16,8%	1,7%	4,0%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	13.424.626	11.534.189	-14,1%	2,6%	-8,0%	-21,1%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	63.549.719	60.131.745	-5,4%	-0,5%	-2,9%	-5,4%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	76.637.944	80.745.073	5,4%	4,8%	-2,7%	0,2%
U19	USAMV Cluj Napoca	23.928.056	25.538.654	6,7%	11,2%	2,6%	0,9%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	115.095.386	124.177.661	7,9%	9,2%	0,0%	1,2%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	37.844.142	40.078.649	5,9%	0,0%	4,6%	13,5%
U22	Academia Muzică „Gh.Dima” Cluj Napoca	11.444.288	11.786.158	3,0%	-1,8%	-10,4%	-3,8%
U23	Univ. de Artă și Design din Cluj Napoca	6.314.473	6.970.704	10,4%	11,4%	-5,5%	-4,1%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	36.188.670	31.118.367	-14,0%	-1,4%	-2,4%	-12,9%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	4.018.676	3.407.916	-15,2%	-4,8%	-5,4%	-13,8%
U26	Universitatea din Craiova	68.431.334	57.293.415	-16,3%	-1,7%	5,9%	-7,7%
U27	UMF Craiova	22.849.422	19.664.765	-13,9%	0,4%	3,0%	-9,7%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	47.994.567	45.121.794	-6,0%	0,7%	-4,6%	-8,8%
U29	Univ. Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	82.491.004	84.289.071	2,2%	0,7%	2,0%	6,0%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	20.783.741	17.270.738	-16,9%	-2,9%	7,7%	-5,7%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	72.831.780	77.088.367	5,8%	6,5%	-0,9%	0,9%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	36.695.726	41.388.503	12,8%	13,4%	4,4%	6,4%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	16.540.215	16.580.577	0,2%	6,0%	-5,8%	-8,8%
U34	Universitatea din Oradea	44.195.597	37.922.915	-14,2%	-3,6%	-7,8%	-15,9%
U35	Universitatea din Petroșani	13.539.006	11.805.636	-12,8%	-8,9%	-2,9%	-4,8%
U36	Universitatea din Pitești	21.916.050	18.601.366	-15,1%	-8,6%	-3,4%	-8,1%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	17.674.579	15.404.051	-12,8%	-1,2%	-1,8%	-11,3%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	7.331.609	6.386.868	-12,9%	-12,2%	-7,2%	-5,7%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	44.264.846	36.763.735	-16,9%	-7,1%	-5,5%	-13,5%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	22.982.615	21.170.231	-7,9%	-9,3%	-5,2%	-1,5%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	22.985.056	19.886.764	-13,5%	-9,9%	2,4%	0,7%
U42	Univ. „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu	6.833.396	6.214.478	-9,1%	-12,2%	-1,6%	4,3%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș	9.957.187	8.848.323	-11,1%	-7,8%	4,7%	3,3%
U44	UMF Tg. Mureș	28.702.022	26.397.212	-8,0%	0,1%	-6,7%	-12,3%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	5.065.846	6.087.946	20,2%	15,0%	-11,5%	-5,4%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	71.470.472	69.916.181	-2,2%	-4,4%	3,9%	8,9%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	21.192.076	18.028.133	-14,9%	-5,2%	1,9%	-6,3%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	44.880.394	42.680.122	-4,9%	0,0%	-0,5%	-3,2%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	35.519.023	29.858.618	-15,9%	-10,2%	3,6%	-0,7%
	Total	1.709.611.000	1.678.704.998	-1,8%	0,6%	0,0%	0,0%

Se poate observa (Tabel 8) că 22 de universități au primit în anul 2012 sume totale mai mari, iar 27 de universități au primit sume totale mai mici decât în 2011. Faptul că numărul universităților de stat care au pierdut relativ este mai mare decât al celor care au câștigat este firesc în condițiile în care, reamintim, ansamblul sistemului a primit de la buget o sumă totală cu 1,8% mai mică decât în 2011. Pe de altă parte, se cuvine să semnalăm că variațiile cele mai mari au fost determinate de variații semnificative în aceeași direcție ale numărului studenților (echivalenți unitari), ceea ce relativizează influența de ansamblu a schimbării parțiale a metodologiei de finanțare în anul 2012. De altfel, cumularea într-o singură coloană a tuturor influențelor exercitate de modul în care s-au alocat în anul 2012 fondurile dedicate finanțării instituționale a universităților de stat simplifică excesiv imaginea, iar natura și sensul diferit al acestor influențe impun o analiză mai detaliată. Pentru aceasta, am optat pentru evidențierea influențelor exercitate de principalele modalități ale alocării finanțării instituționale prin raportarea la valoarea care ar fi rezultat dacă finanțarea ar fi fost complet egală pentru toți studenții echivalenți unitari.

TABEL 9 — INFLUENȚA MODULUI DE ALOCARE A COMPONENTELOR FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE — VARIATIILE PONDERILOR ÎN TOTALUL DAT PENTRU ALOCAREA DE REFERINȚĂ (PER STUDENT ECHIVALENT UNITAR) 2012 SI VALORILE DIN 2011

Cod. Univ.	Universitatea	Influență calitate 2011	Influență totală 2012	Influență Granturi Doctorat	Influență FSE	Influență FSP&FSL	Alte influențe ³²
U01	Universitatea Politehnică București	6,7%	13,2%	1,1%	11,1%	0,6%	0,4%
U02	Univ. Tehnică de Construcții București	0,4%	-1,7%	0,8%	-0,4%	-2,4%	0,3%
U03	Universitatea de Arhitectură București	-3,1%	-0,4%	0,3%	3,0%	-4,0%	0,3%
U04	USAMV București	0,0%	-8,3%	0,5%	-5,2%	-3,8%	0,2%
U05	Universitatea București	3,5%	6,7%	4,1%	7,4%	-5,2%	0,4%
U06	UMF „Carol Davila” București	-1,7%	11,3%	0,7%	8,5%	1,7%	0,4%
U07	ASE București	0,3%	5,2%	2,6%	7,3%	-5,0%	0,4%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	-7,3%	-6,2%	-2,5%	0,7%	-4,7%	0,3%
U09	Universitatea de Arte din București	-5,8%	-2,2%	-0,4%	2,4%	-4,6%	0,3%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	-10,6%	-7,7%	-3,3%	0,7%	-5,4%	0,3%
U11	UNEFS București	1,7%	5,1%	0,8%	9,4%	-5,6%	0,4%
U12	SNSPA București	-3,2%	3,1%	2,0%	-0,5%	1,3%	0,3%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	-0,9%	-2,8%	1,4%	-10,7%	6,4%	0,1%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	-4,5%	-13,6%	0,6%	-10,4%	-3,8%	0,1%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	1,7%	4,0%	0,1%	-10,8%	14,6%	0,1%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	-8,0%	-21,1%	0,9%	-22,1%	0,1%	0,0%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	-2,9%	-5,4%	0,4%	-4,9%	-1,1%	0,2%
U18	Universitatea Tehnică Cluj Napoca	-2,7%	0,2%	1,7%	-0,1%	-1,7%	0,3%
U19	USAMV Cluj Napoca	2,6%	0,9%	1,7%	3,3%	-4,4%	0,3%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj	0,0%	1,2%	2,0%	4,2%	-5,3%	0,3%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca	4,6%	13,5%	1,0%	7,9%	4,3%	0,4%
U22	Academia Muzică „ Gh.Dima” Cluj Napoca	-10,4%	-3,8%	-2,1%	1,4%	-3,3%	0,3%
U23	Univ. de Artă și Design din Cluj Napoca	-5,5%	-4,1%	-0,5%	1,5%	-5,5%	0,3%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	-2,4%	-12,9%	0,2%	-12,5%	-0,7%	0,1%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	-5,4%	-13,8%	0,7%	-13,0%	-1,6%	0,1%
U26	Universitatea din Craiova	5,9%	-7,7%	0,3%	-9,7%	1,6%	0,2%
U27	UMF Craiova	3,0%	-9,7%	0,3%	-9,6%	-0,5%	0,1%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	-4,6%	-8,8%	0,2%	-6,1%	-3,2%	0,2%
U29	Univ. Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	2,0%	6,0%	0,7%	3,9%	1,1%	0,3%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	7,7%	-5,7%	0,6%	-3,9%	-2,6%	0,2%

³² Aici sunt cuprinse cumulativ influențele exercitate de măririle salariale pentru iunie-decembrie 2012, integrate în cadrul finanțării de bază și de alocarea pe bază de formulă a unei părți a sumelor destinate inițial fondului de dezvoltare instituțională

Cod. Univ.	Universitatea	Influență calitate 2011	Influență totală 2012	Influență Granturi Doctorat	Influență FSE	Influență FSP&FSL	Alte influențe ³²
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	-0,9%	0,9%	2,6%	-3,3%	1,4%	0,2%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	4,4%	6,4%	0,8%	7,5%	-2,3%	0,4%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	-5,8%	-8,8%	-2,4%	-1,2%	-5,5%	0,3%
U34	Universitatea din Oradea	-7,8%	-15,9%	0,2%	-15,9%	-0,3%	0,1%
U35	Universitatea din Petroșani	-2,9%	-4,8%	0,2%	-13,3%	8,3%	0,1%
U36	Universitatea din Pitești	-3,4%	-8,1%	0,2%	-17,5%	9,2%	0,0%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	-1,8%	-11,3%	0,2%	-10,6%	-1,0%	0,1%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	-7,2%	-5,7%	0,3%	-19,6%	13,5%	0,0%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	-5,5%	-13,5%	0,5%	-11,1%	-3,0%	0,1%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	-5,2%	-1,5%	0,5%	-8,1%	6,0%	0,2%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	2,4%	0,7%	0,6%	-17,8%	17,9%	0,0%
U42	Univ. „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu	-1,6%	4,3%	0,0%	-18,8%	23,1%	0,0%
U43	Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș	4,7%	3,3%	0,0%	-18,6%	21,9%	0,0%
U44	UMF Tg. Mureș	-6,7%	-12,3%	0,3%	-9,4%	-3,4%	0,2%
U45	Universitatea de Arte Tg. Mureș	-11,5%	-5,4%	-3,2%	1,4%	-3,8%	0,3%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	3,9%	8,9%	0,9%	-1,8%	9,6%	0,2%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	1,9%	-6,3%	0,6%	-5,7%	-1,4%	0,2%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	-0,5%	-3,2%	1,0%	1,1%	-5,6%	0,3%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	3,6%	-0,7%	0,3%	-8,2%	7,1%	0,2%
	Total	0,0%	0,0%	1,00%	-1,02%	-0,24%	0,26%

De remarcat faptul că diferențierea finanțării universităților a crescut în 2012 mult mai puțin decât se anticipase³³. Astfel, dacă în 2011 abaterile maxime de la o finanțare egalitară pe student echivalent unitar fuseseră +7,7% (USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași) și respectiv -11,5% (Universitatea de Arte din Târgu Mureș), în 2012 aceste abateri au fost de +13,5% (UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj Napoca) și respectiv -21,1% (Universitatea de Nord din Baia Mare). Această situație se datorează faptului că influențele generate de introducerea finanțării prin granturi a studenților înmatriculați la doctorat, începând cu anul 2011/2012, și de finanțarea suplimentară bazată pe excelență, care în general au favorizat universitățile de cercetare avansată și educație³⁴, au fost contracarate energic prin modul de repartizare a fondurilor care, inițial, au fost prevăzute pentru finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (FSEP) și pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (FSL). O asemenea influență de sens contrar este firească pentru sumele repartizate lunar din FSL pentru echilibrarea situației universităților care pierdeau relativ prin FSE din cauza ierarhizării inferioare a programelor lor de studii. Se cuvine însă să remarcăm că sumele distribuite prin decizia proprie a MECTS, fără utilizarea unei fundamentări prin formule de calcul bazate pe criterii obiective au introdus distorsiuni semnificative pentru unele universități, precum Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș și Universitatea „Valahia” din Târgoviște, universități care au majoritatea programelor de studii în categorii inferioare de ierarhizare și care, totuși, au primit proporțional mai mulți bani de la bugetul public prin decizia MECTS. Dincolo, însă, de asemenea anomalii, se cuvine observat faptul că, în principal, datorită introducerii finanțării suplimentare bazate pe excelență și a finanțării prin granturi a studenților-doctoranzi începând cu anul universitar 2011/2012, în anul 2012 toate universitățile de cercetare avansată și educație, ca și o parte dintre universitățile de educație și cercetare, au primit mai multe fonduri decât dacă finanțarea instituțională ar fi fost alocată prin proporționalitate simplă cu numărul studenților echivalenți unitari.

³³ Astfel, abaterea pătratică medie de la o finanțare egalitară, determinată doar în funcție de numărul de studenți echivalenți unitari, a fost în 2012 de circa 8%, cu numai 4% mai mare decât nivelul din 2011.

³⁴ Excepție fac Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Universitatea Politehnică din Timișoara, ambele din cauza ponderii prea mici a programelor de studii ierarhizate în categoria A.

III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior

Introducere

Analiza nivelului finanțării învățământului superior din România, precum și a tendințelor care s-au înregistrat după anul 2000 implică utilizarea unui sistem de indicatori care să surprindă aspectele principale ale acestui proces. În plus, înțelegerea stării finanțării învățământului superior din România trebuie încadrată analizei în context european, în special cel definit de Uniunea Europeană. Pentru aceasta indicatorii folosiți în analiză trebuie să fie comparabili din punct de vedere al conținutului și al modalităților de măsurare. Demersul nu este facil. Cu toate că la nivelul Uniunii Europene și al majorității statelor se produc date conform unui sistem de indicatori dezvoltat pentru caracterizarea acestui domeniu, statistica din România nu acoperă decât parțial problema finanțării învățământului superior. Astfel, în baza de date gestionată de EUROSTAT, România este printre puținele țări care nu transmit date complete, ca urmare nu este cuprinsă nici în analizele realizate la acest nivel. În mod frecvent un tablou al finanțării învățământului este constituit pe baza unor indicatori care reflectă: cheltuielile publice pentru educație; costul unitar pe elev/student; structura cheltuielilor din educație: cheltuieli curente și cheltuieli de capital; burse și ajutoare pentru studenți etc. Datorită rolului pe care îl are în procesul de învățământ în majoritatea țărilor europene, statul (inclusiv România) ar trebui să facă publice o serie de date, dintre care cele mai simple trebuie să permită analiza ponderii cheltuielilor publice cu educația în Produsul Intern Brut, relevând astfel cele mai generale aspecte ale finanțării.

Prezentul capitol prezintă, pe scurt, principalele elemente ale seturilor de date statistice raportate la nivel internațional, care descriu finanțarea sectorului învățământului superior. Această secțiune are rolul, în primul rând, de a atrage atenția asupra absenței unei părți datelor primare relevante, ceea ce îngreunează realizarea comparațiilor internaționale și diagnoza finanțării învățământului superior. În continuare, ne vom concentra asupra nivelului de ansamblu al cheltuielilor publice pentru învățământul superior, asupra evoluțiilor raportului dintre fondurile provenite din bugetul public și cele atrase din surse non-bugetare (particulare sau instituționale), și asupra problemei ponderii burselor și ajutoarelor pentru studenți.

III.1. Sisteme internaționale de raportare

La nivelul diferitelor organizații internaționale există o preocupare evidentă pentru monitorizarea și, mai ales, analiza comparativă a sistemelor de educație ale statelor membre. Această preocupare este evidențiată atât prin prezența în diferite strategii sau documente programatice a țărilor și a indicatorilor specifici domeniului educației în general, cât și prin elaborarea unor rapoarte periodice (de regulă anuale) privind starea sistemelor educaționale din diferite state. Nu este rolul acestui raport acela de a enumera toate aceste documente aici, trebuie însă subliniat, încă de la început, faptul că indiferent de sursa documentelor sau a obiectivelor acestora (fie că sunt pur analitice, fie că stabilesc priorități în domeniul educației, fie că fac recomandări de politici publice în domeniu) ele sunt construite pe baza analizelor comparative bazate pe indicatori statistici. De interes pentru prezentul raport sunt, evident, acei indicatori care fac referire la finanțarea sistemului educațional, în special a sistemului de învățământ superior. Din acest motiv vom prezenta pe scurt, în cele ce urmează, două astfel de rapoarte, care conțin indicatori de măsurare și evaluare a sistemului de finanțare a învățământului superior. Primul raport este intitulat „Education at a Glance” ediția 2012 și este publicat de către Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OECD), cel de-al doilea raport este intitulat „Key Data on Education in Europe” ediția 2012 și este publicat de Comisia Europeană³⁵.

Principalii indicatori considerați relevanți pentru finanțarea sistemelor educaționale, în general, și a sistemului de învățământ superior, în particular, sunt relativ similari în ambele rapoarte amintite. Există unele diferențe privind datele primare utilizate și formulele matematice folosite, însă conținutul informațional al indicatorilor este similar. Reproducem mai jos o listă a principalilor indicatori utilizați de OECD și CE:

³⁵ Versiunile complete ale rapoartelor citate sunt disponibile gratuit, online, la adresele: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/oecd-eag-2012-en.pdf> (pentru „Education at a Glance”) respectiv http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134en.pdf (pentru „Key Data on Education”).

TABEL 10 — PRINCIPALII INDICATORI FOLOSIȚI DE COMISIA EUROPEANĂ ÎN ANALIZA STĂRII FINANȚĂRII SISTEMELOR DE EDUCAȚIE, ÎN SPECIAL A NIVELULUI UNIVERSITAR.

OECD	COMISIA EUROPEANĂ	OBSERVAȚII PRIVIND ROMÂNIA
B1: Cât se cheltuie pentru un student?	Costul anual unitar al unui elev/student.	Parțial calculabil. Doar pentru universitățile publice (cu excepția celor din domeniul apărării, al ordinii publice și al serviciilor de informații) și doar pentru finanțarea de bază a universităților.
B2: Care este proporția din avuția națională pe care statul o cheltuie pentru educație?	Ponderea cheltuielilor publice pentru educație în Produsul Intern Brut (PIB).	Potențial calculabil. Nu există date oficiale, publicate, privind acest indicator de bază.
B3: Cât de mult se investește în educație din surse publice și private?	Ponderea cheltuielilor pentru educație pe surse de finanțare (publice respectiv private).	Imposibil de calculat. Datele disponibile în acest moment nu permit calcularea cheltuielilor pentru educație în funcție de aceste surse.
B4: Care sunt cheltuielile publice totale pentru educație?	Cheltuielile anuale ale instituțiilor de învățământ publice per elev/student.	Potențial calculabil. Centralizarea datelor existente în posesia diferitelor instituții publice ar permite calcularea cu ușurință a acestui indicator.
B5: Cât plătesc persoanele înmatriculate în învățământul terțiar și cât de mare este susținerea financiară publică de care beneficiază?	<p>Ponderea susținerii financiare publice directe acordate sectorului educație în totalul cheltuielilor publice pentru educație (împrumuturi, burse etc.).</p> <p>Tipuri de facilități financiare acordate părinților care au copii în întreținere pentru sprijinirea educației acestora.</p> <p>Tipuri de contribuții private, plătite de studenții full-time pentru obținerea unei calificări de nivel licență în sectorul public de învățământ universitar.</p> <p>Obiectivul susținerii financiare acordate din fonduri publice pentru studenții full-time înmatriculați la un program de studii de nivel licență într-o universitate publică.</p>	Potențial calculabil. Centralizarea datelor existente în posesia diferitelor instituții publice ar permite calcularea cu ușurință a acestui indicator. Excepție face indicatorul privind contribuțiile private la educație ale studenților. În cazul acestuia ar trebui modificată metodologia de colectare a datelor la nivel național și introduse noi variabile și instrumente de colectare în vederea calculării acestui indicator.
B6: Pe ce fel de resurse și servicii este cheltuită finanțarea pentru educație?	Distribuția cheltuielilor anuale pentru educație pe categorii de cheltuieli (capital, personal și altele).	Potențial calculabil. Centralizarea datelor existente în posesia diferitelor instituții publice ar permite calcularea cu ușurință a acestui indicator.
B7: Care sunt factorii care influențează nivelul de cheltuieli pentru educație?	Nu există corespondent.	Imposibil de realizat. În vederea realizării unei astfel de analize statistice sunt necesare serii de date colectate unitar și consecvent pe perioade lungi de timp.

Câteva explicații și comentarii sunt necesare pentru a evidenția utilitatea și importanța indicatorilor enumerați. Atât OECD, cât și CE folosesc pentru calcularea acestor indicatori datele brute declarate de statele membre, asociate sau care doresc să devină membre. În calitate de stat membru al Uniunii Europene, România ar trebui să declare datele statistice necesare calculării acestor indicatori către Eurostat, instituția responsabilă la nivelul UE cu centralizarea datelor statistice. Din păcate, în prezent, aceste date nu sunt disponibile public în cazul României, ca atare România nu este parte a analizelor comparative realizate în raportul citat.

În ceea ce privește metodologia de construcție a indicatorilor enumerați mai sus trebuie menționat faptul că există unele elemente comune importante. Datele brute utilizate sunt diferențiate în general pe următoarele criterii: **sursa finanțării** și **nivelul de educație**. În ceea ce privește sursa finanțării, este avută de regulă în vedere o distincție clară între sursele **publice** și cele **private**. De regulă, sursele publice de finanțare fac referire la alocările bugetare care au ca destinație finală educația, indiferent de instituția publică responsabilă de alocarea lor. Cu alte cuvinte sursele publice de finanțare au în vedere acele fonduri care provin

de la diferite ministere de ramură sau alte agenții publice care au ca atribuție alocarea fondurilor bugetare. În cazul României, din cauza segmentării pe ministere, ar trebui unificate cheltuielile bugetare pentru educație în funcție de destinația acestora și nu în funcție de ministerul sau agenția care le gestionează sau este responsabilă pentru acestea. În ceea ce privește sursele **private**, acestea sunt de regulă definite drept orice fel de cheltuieli pe care o persoană (sau o familie) le realizează pentru educație. În funcție de specificul indicatorului sunt avute în vedere diferite tipuri de cheltuieli individuale, precum acoperirea taxelor de studii sau a costurilor de trai asociate educației (în special la nivelul învățământului universitar³⁶), dar și alte tipuri de costuri cum ar fi achiziția de resurse educaționale. În ceea ce privește **nivelul de educație**, sunt avute în vedere nivelurile standardizate la nivel internațional prin intermediul ISCED, astfel încât să se poată diferenția între educația de nivel primar (ISCED 0–1) spre exemplu și cea universitară (ISCED 5–6).

În cele din urmă mai trebuie menționat că, spre deosebire de OECD, CE include în setul de indicatori de bază pentru evaluarea comparativă a finanțării și unii indicatori mășurați nominal, nu doar indicatori numerici. Acest fapt se datorează diferențelor semnificative între sistemele naționale de educație și faptului că acestea nu pot fi surprinse numeric, ci calitativ.

România nu publică date comparabile validate de metodologiile Eurostat privind finanțarea educației, în general, și educația de nivel universitar, în particular, fie din cauza faptului că astfel de date nu există, fie din cauza incompatibilităților metodologice. Cu toate acestea, unele comparații pot fi realizate prin intermediul unor indicatori indirecti, care îngăduie conturarea unei imagini oarecum de ansamblu a poziționării sistemului de educație din România în raport cu cele din alte state.

III.2. Nivelul cheltuielilor pentru învățământul superior

Cheltuielile pentru educație reprezintă un indicator semnificativ pentru felul în care o societate investește în dezvoltarea durabilă. Eurostat oferă tabele care indică mai întâi cheltuielile totale pentru toate formele și nivelurile de educație, iar apoi pentru principalele componente ale acestora, inclusiv pentru învățământul superior. Cum discuția referitoare la nivelul de ansamblu al cheltuielilor pentru educație a ocupat un loc semnificativ și în dezbaterile publice din România, credem că nu este lipsit de interes să observăm că pe ansamblul Uniunii Europene aceste cheltuieli s-au menținut relativ stabile în primul deceniu al mileniului III, media fiind de cca 5% din PIB. Diferențele sunt semnificative de la o țară la alta, atât din ceea ce privește proporția cheltuielilor pentru educație cât și evoluția acesteia în perioada analizată. Astfel, în 2008 media la nivelul UE27 a fost 5,1%. Țările nordice s-au situat în frunte — Danemarca (7,5%), Suedia (6,7%), Finlanda (6,1%) —, în timp ce țări ca Italia (4,6%), Spania (4,6%), Grecia (4%), Cehia (4,1%) se aflau sub media europeană. În România ponderea a crescut de la 3,45% în anul 2003 la 4,25% în anul 2007, situându-se încă sensibil sub media europeană.³⁷

Din aceste cheltuieli totale pentru educație, cele destinate învățământului superior reprezintă cam un sfert. Se cuvine observat faptul că, odată cu expansiunea educației la nivel universitar, ca și cu creșterea complexității acesteia, s-au mărit și cheltuielile pentru învățământul superior. Astfel, la nivelul UE27 ponderea cheltuielilor pentru învățământul superior a sporit de la de la 1,08%, în anul 2001, la 1,22%, în anul 2009, în timp ce pentru zona euro (15 țări) creșterea a fost de la 1,09% la 1,27% în aceeași perioadă. Se cuvine observat și faptul că aceste creșteri au fost mai accentuate în perioada de criză, anii 2008 și 2009. Astfel dacă la nivelul Uniunii Europene în anul 2007 se alocu 1,11% din PIB pentru finanțarea învățământului superior, ponderea a crescut la 1,14% în anul 2008 și 1,22% în anul 2009.

În contextul analizării finanțării învățământului superior interesează în special ponderea cheltuielilor publice pentru educație la nivel terțiar, în PIB³⁸. Ca o caracteristică generală subliniem trendul ușor crescător al ponderii cheltuielilor cu învățământul superior în PIB la nivelul Uniunii Europene.

³⁶ Este important de subliniat aici faptul că taxele de studii sunt considerate de regulă costuri **private** ale educației, indiferent că ele sunt achitate către o universitate publică sau privată, datorită provenienței resurselor financiare pentru acoperirea acestor costuri.

³⁷ Eurostat Yearbook, 2012, pag.211. România nu a oferit date pentru anul 2008.

³⁸ Datele prezentate mai jos, preluate de la Eurostat, trebuie citite cu rezerva că cifrele pentru anul 2008 lipsesc, la fel și cele pentru 2010. De asemenea datele pentru anii 2009 și 2007 sunt marcate de Eurostat cu marcatorul *u* care înseamnă „nesigure“ (*unreliable* în limba engleză în original).

TABEL 11 — PONDEREA ÎN PIB A CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR

GEO/TME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	1,08	1,14	1,14	1,13	1,15	1,13	1,11	1,14	1,22
Belgia	1,34	1,32	1,31	1,29	1,29	1,32	1,30	1,37	1,47
Bulgaria	0,81	0,81	0,81	0,78	0,72	0,70	0,64	0,86	0,95
Cehia	0,76	0,83	0,90	0,90	0,86	1,18	1,03	0,93	1,02
Danemarca	2,71	2,70	2,50	2,51	2,38	2,26	2,28	2,17	2,41
Germania	1,10	1,16	1,20	1,17	1,15	1,11	1,14	1,22	1,34
Estonia	1,03	1,08	1,02	0,86	0,92	0,90	1,04	1,11	1,34
Irlanda	1,21	1,17	1,08	1,09	1,10	1,13	1,14	1,32	1,54
Grecia	1,07	1,16	1,10	1,33	1,48				
Spania	0,97	0,97	0,99	0,97	0,95	0,95	0,99	1,07	1,14
Franța	1,21	1,22	1,23	1,21	1,20	1,20	1,23	1,25	1,34
Italia	0,79	0,85	0,78	0,77	0,76	0,77	0,75	0,84	0,86
Cipru	1,15	1,39	1,57	1,49	1,59	1,65	1,62	1,86	2,06
Letonia	0,90	0,85	0,74	0,68	0,89	0,91	0,93	1,00	0,79
Lituania	1,33	1,39	0,99	1,06	1,02	0,99	1,01	1,03	1,14
Luxemburg									
Ungaria	1,09	1,23	1,22	1,02	1,03	1,04	1,04	1,02	1,13
Malta	0,86	0,89	0,79	0,53	1,06	0,99	0,96	1,04	1,19
Țările de Jos	1,36	1,34	1,42	1,45	1,47	1,50	1,44	1,52	1,63
Austria	1,36	1,28	1,30	1,43	1,48	1,47	1,48	1,49	1,57
Polonia	1,04	1,05	1,02	1,15	1,19	0,96	0,93	1,04	1,07
Portugalia	0,99	0,92	0,97	0,80	0,95	0,97	1,16	0,95	1,07
România	0,78	0,70	0,68	0,70	0,81		1,12		1,20
Slovenia	1,28	1,27	1,29	1,30	1,25	1,23	1,21	1,21	1,38
Slovacia	0,82	0,87	0,85	0,98	0,81	0,90	0,79	0,78	0,81
Finlanda	2,00	2,02	2,06	2,07	2,00	1,96	1,85	1,89	2,16
Suedia	1,98	2,09	2,08	2,02	1,89	1,81	1,79	1,82	2,04
Regatul Unit	0,79	1,05	1,04	1,00	1,20	1,10	0,94	0,84	0,81

SURSA: EUROSTAT

Se înregistrează disparități importante între state, deși în majoritatea cazurilor ponderea este stabilă sau înregistrează un trend crescător. State cum sunt Bulgaria, Spania, Italia, Letonia alocă sub 1% din PIB pentru învățământul superior, iar statele nordice, Danemarca, Norvegia, Suedia, Finlanda, alocă în general peste 2% din PIB pentru învățământul superior. În ceea ce privește România, dincolo de rezervele cu privire la fiabilitatea datelor enunțate în capitolul I.3, trebuie observat că valoarea mare raportată în 2009 cuprinde și sume intrate conjunctural în sistemul învățământului superior (în principal pre-finanțări la proiecte europene POSDRU), astfel încât sustenabilitatea menținerii cheltuielilor la cote ridicate este de pus sub semnul întrebării.

O altă metodă de estimare a nivelului cheltuielilor pentru învățământul superior este aceea de a măsura cheltuielile anuale pe student nu în valori nominale, ci prin raportare la paritatea puterii de cumpărare (PPS = putere de cumpărare standard), metodă care de obicei ajută la eliminarea din comparațiile internaționale a distorsiunilor introduse de diferențele mari între nivelurile prețurilor din diferitele țări.

TABEL 12 — CHELTUIELI PUBLICE PER STUDENT ÎNMATRICULAT ÎNTR-O UNIVERSITATE PUBLICĂ EXPRIMATE ÎN PPS³⁹

GEO/TIME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	8,004.3	8,092.8	7,737.3	7,690.5	8,168.1	8,384.6	9,045.6	9,462.5	9,422.9
Belgia	9,513.1	9,809.3	9,610.3	9,097.8	9,655.3	10,526.9	12,141.4	12,745.6	12,404.9
Bulgaria	2,933.0	3,379.3	3,598.2	3,544.7	3,592.6	3,832.3	3,854.3	4,922.6	4,992.7
Cehia	5,266.3	5,457.5	5,816.1	5,794.3	5,929.9	8,339.5	7,400.2	6,867.9	7,006.9
Danemarca	12,575.4	13,163.6	11,757.9	12,816.2	12,415.6	12,922.7	13,846.0	13,886.1	14,166.0
Germania	9,471.1	9,684.5	10,246.5	10,284.6	10,992.8	11,330.1	11,999.3	12,777.6	12,561.0
Estonia	4,931.7	3,999.0	4,254.6	3,863.4	4,341.2	5,170.6	5,236.0	6,028.9	5,533.9
Irlanda	8,695.4	8,608.4	8,153.0	8,838.9	9,328.6	10,442.3	11,380.7	12,710.6	12,598.5
Grecia	3,855.9	4,151.7	4,125.6	4,705.3	5,043.4				
Spania	6,800.7	7,183.4	7,810.9	8,162.3	8,781.2	9,627.8	10,880.1	10,891.0	10,648.7
Franța	8,769.3	9,238.6	8,899.5	8,962.1	9,342.2	9,811.1	10,998.7	11,525.7	11,561.7
Italia	7,362.7	7,198.6	7,315.40	6,358.3	6,783.7	7,004.3	7,186.1	7,370.5	7,143.2
Cipru	15,604.7	16,216.7	16,266.5	15,811.4	17,049.6	18,441.5	17,279.0	23,361.5	20,405.0
Letonia	1,116.3	3,327.8	4,232.8	2,929.4	2,424.0	2,581.9	3,463.8	3,434.8	2,791.7
Lituania	3,075.0	3,328.5	3,426.1	3,707.6	3,799.0	4,056.7	4,731.8	4,896.0	4,404.9
Luxemburg									
Ungaria	6,174.4	6,999.8	7,324.3	6,099.5	5,860.4	5,304.4	5,591.2	5,644.0	6,080.3
Malta	5,883.0	7,020.7	5,759.7	5,805.5	9,123.0	8,990.1	8,681.3	9,688.4	10,113.7
Țările de Jos	11,981.2	12,384.5	12,098.8	12,195.3	12,412.4	12,411.6	13,119.4	13,418.0	13,333.9
Austria									
Polonia			3,917.1	4,107.4	5,574.2	4,320.6	4,648.9	5,510.4	5,861.3
Portugalia	5,943.9	5,528.4	6,102.3	6,355.9	7,603.9	8,113.2	8,658.6	8,103.8	7,899.8
România	3,298.5	2,728.2	1,893.3	2,076.6	2,663.8		5,435.4		4,598.5
Slovenia				6,404.1	7,266.8	6,683.6	6,030.5	6,433.5	7,338.0
Slovacia	4,788.8	4,161.6	4,024.7	5,483.9	4,882.8	5,037.6	4,802.1	5,129.5	5,027.7
Finlanda	8,264.2	9,997.6	10,063.7	10,843.9	10,641.1	11,013.0	11,610.2	12,293.9	13,147.2
Suedia	13,015.7	13,325.8	13,464.8	13,791.0	13,362.0	14,331.7	15,474.7	16,030.6	15,361.0
Regatul Unit									

Sursa: EUROSTAT, 2012

Se remarcă trendul ușor crescător de pe ansamblul Uniunii Europene și sporurile înregistrate de majoritatea statelor membre, dar și deosebirile considerabile de nivel al cheltuielilor între statele Uniunii Europene. În ceea ce privește România, se cuvine să reținem creșterea din 2007, dar și faptul că nivelul general al cheltuielilor pe student este cam la jumătatea celui de pe ansamblul UE, și că niveluri mai scăzute decât cele din România au fost calculate numai pentru Letonia și Lituania.

Datele din tabelul de mai sus se referă doar la studenții din instituții publice de învățământ superior. Dacă se includ și cheltuielile referitoare la studenții din instituții private de învățământ superior, ierarhia și decalajele nu se modifică în mod semnificativ, deoarece în Europa (spre deosebire de Statele Unite) nivelul cheltuielilor (și calitatea de ansamblu a instituțiilor) din învățământul superior particular este mai redus decât cel din instituțiile publice. În cazul particular al României, luarea în considerare și a cheltuielilor pentru studenții din universități private ar conduce la reducerea nivelului mediu al cheltuielilor pentru anul 2009 de la 4598,5 PPS la 3246,0 PPS. Este evident că structura învățământului superior privat din România, orientat cu precădere spre domenii cu costuri mici pe student (a se vedea Anexa 1), precum și faptul că universitățile private din România au accesat proporțional relativ puține proiecte europene de tip POSDRU, influențează nivelul mediu al costului pe student.

³⁹ PPS = Purchasing Power Standard, *puterea de cumpărare standard*, reprezintă o formă artificială de unitate monetară. Teoretic 1 PPS poate cumpăra aceeași cantitate de mărfuri sau servicii în toate țările incluse în analiză. Pentru detalii suplimentare vezi: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Purchasing_power_standard_\(PPS\)](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Purchasing_power_standard_(PPS)).

O metodă încă și mai fină de a evalua ponderea cheltuielilor pentru învățământul superior este compararea cheltuielilor medii pe student (incluzând atât universitățile de stat, cât și cele particulare) cu produsul intern brut pe locuitor, evident ambele la standardul puterii de cumpărare (PPS).

TABEL 13 — CHELTUIELI ANUALE PE STUDENT ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TERȚIARĂ, PUBLICE ȘI PRIVATE, COMPARATE CU PIB/LOCUIȚOR (%)

GEO/TIME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	37,5	37,5	36,8	35,6	37,1	36,4	36,3	36,8	38,9
Belgia	40,5	40,8	39,1	36,6	37,1	39,3	38,8	40,6	42,1
Bulgaria	50,1	53,5	52,4	48,2	43,3	42,8	38,5	44,4	48,2
Cehia	35,2	35,4	37,3	33,0	31,4	40,7	33,0	30,8	32,2
Danemarca	49,7	50,1	45,7	47,1	44,7	44,1	45,2	44,3	48,5
Germania	40,8	40,8	42,3	40,4	40,7	39,8	39,8	41,5	43,6
Estonia					23,7	21,4	24,6	26,0	32,2
Irlanda	32,1	29,4	27,0	27,4	27,2	43,3			
Grecia	22,5	22,5	21,5	23,2	24,8				
Spania	33,9	33,8	35,9	36,0	37,0	37,7	39,9	40,3	42,3
Franța	38,0	38,5	38,1	37,3	37,2	37,6	39,5	41,5	43,4
Italia	31,1	30,3	30,7	27,7	28,5	28,4	27,8	28,6	29,7
Cipru	47,6	48,0	41,2	37,9	42,7	44,7	38,4	41,9	38,3
Letonia	36,3	35,3	31,7	29,7	33,9	31,3	32,9	34,9	29,6
Lituania	35,9	35,2	34,1	33,6	31,5	30,5	31,3	30,8	33,2
Luxemburg									
Ungaria				40,6	37,3	33,8			
Malta	37,6	42,5	34,6	34,6	51,8	49,8	45,7	49,1	52,5
Țările de Jos	45,4	45,6	45,6	44,3	42,9	40,9	40,1	40,3	43,4
Austria	38,7	41,6	41,6	43,0	44,4	43,4	42,4	39,5	39,7
Polonia	35,7	41,7	35,0	33,9	41,1	29,4	28,1	32,9	34,7
Portugalia	26,5	24,3	26,9	27,8	35,7	38,5	40,5	37,1	38,0
România					30,2				29,4
Slovenia	46,6	36,8	33,4	33,3	35,8	31,4	27,0	28,1	35,1
Slovacia	46,0	37,4	35,0	44,4	36,1	33,7	28,3	28,3	29,6
Finlanda	34,4	41,2	42,0	41,8	40,3	39,7	38,3	40,5	46,4
Suedia	54,5	53,7	52,6	50,3	48,1	48,6	48,9	50,7	53,7
Regatul Unit	39,0	39,8	38,7	36,0	44,6	46,2	44,2	40,5	43,9

EUROSTAT : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data>

Se poate observa stabilitatea foarte mare a acestor cheltuieli la nivelul de ansamblu al Uniunii Europene (variațiile anuale nu au ieșit în anii 2001-2009 dintr-o bandă de +/- 5%), dar și amplitudinea specificităților naționale. Dincolo de situațiile excepționale la nivelul unora dintre statele foarte mici (Malta, Islanda), se cuvine să remarcăm poziția de lideri a unora dintre țările nordice (Danemarca, Suedia, chiar și Finlanda) precum și faptul că România se plasează mult sub media Uniunii Europene, fiind la nivelul anului 2009 pe ultimul loc dintre statele membre care au raportat date.

III.3. Creșterea ponderii resurselor particulare atrase în finanțarea învățământului superior

Analiza OECD a evidențiat faptul că, deși pentru toate țările care au raportat date nivelul de finanțare publică a educației a sporit în anii 2000-2009, a crescut și presiunea pentru a obține o participare mai mare la finanțare din partea persoanelor particulare, fapt care a condus pe ansamblu la mărirea ponderii finanțării din surse private a instituțiilor educaționale⁴⁰. Pe niveluri educaționale, finanțarea din surse private este mai importantă la nivelul educației pre-școlare și la cel al educației terțiare (universitare), și mai redusă în cazul educației primare și secundare.

Referindu-ne strict la educația terțiară, analiza OECD relevă faptul că ponderea resurselor publice în finanțarea de ansamblu a sistemului învățământului superior s-a redus de la 78% în 1995 la 77% în 2000, 73% în 2005 și s-a menținut la 73% în anul de criză 2009⁴¹. Această tendință a fost alimentată în principal de țările dezvoltate non-europene, unde taxele de studii sunt de regulă mai ridicate decât în Europa, iar participarea marilor companii la finanțarea învățământului superior este mai ridicată. Totuși, tendința de creștere a finanțării învățământului superior din surse private a fost vizibilă și în Europa, fiind alimentată în special de introducerea și/sau mărirea taxelor de studii și administrative în unele țări, ca și de angajarea sporită a universităților în acțiuni de cooperare cu mediul economic privat. Dintre excepțiile la această tendință remarcăm în primul rând cazul Irlandei, unde în contextul creșterii economice accelerate din cele două decenii de dinainte de anul 2007 au fost gradual eliminate taxele de studii pentru nivelul de licență⁴².

TABEL 14 — PONDEREA CHELTUIELILOR PUBLICE ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR PENTRU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR (%)

Tara	2000	2009
Austria	96,3	87,7
Belgia	91,5	89,7
Republica Cehă	85,4	79
Danemarca	97,6	95,4
Finlanda	97,2	95,8
Franța	84,4	83,1
Germania	88,2	84,4
Irlanda	79,2	83,8
Italia	77,5	68,6
Norvegia	96,3	96,1
Polonia	66,6	69,7
Portugalia	92,5	70,9
Spania	74,4	79,1
Suedia	91,3	89,8
Marea Britanie	67,7	29,6
EU (21)	87,1	81,6

Sursa : *Education at a glance 2012*, p.260.

După cum se vede, chiar și între țările europene, deosebirile sunt considerabile, reflectând atât tradiții diferite, cât și particularitățile diferitelor legislații naționale.

Cea mai mare parte a fondurilor private atrase în finanțarea învățământului superior provine din taxele de studiu și taxele administrative plătite de studenți. În această privință, există o mare diversitate de modele la nivelul Uniunii Europene:

⁴⁰ *Education at a glance 2012*, p.248.

⁴¹ *Education at a glance 2012*, p.252.

⁴² *Education at a glance 2012*, p.252

- state în care nu se percep taxe de studiu, dar studenții plătesc diverse taxe administrative;
- state în care statul finanțează o parte din locurile de studiu, dar este permisă și înmatricularea de studenți cu taxă;
- state fără taxe de studiu pentru programul de licență, dar cu taxe de studiu pentru ciclurile superioare de educație terțiară;
- state în care studenții plătesc și taxe de studiu și taxe administrative;

De observat faptul că în majoritatea statelor în care se percep taxe de studiu au fost dezvoltate și scheme menite să ofere șansa finanțării studiilor de nivel superior și pentru studenții lipsiți de mijloace, fie prin ajutoare directe, fie prin credite pentru studii.

În ceea ce privește România, după cum indică și informațiile prezentate în capitolul I.3, finanțarea din surse private a învățământului superior a fost apreciabilă în perioada de tranziție, dar cunoaște un proces de restrângere din cauza scăderii în ultimii ani a numărului studenților cu taxă (atât la universitățile de stat, cât și la universitățile particulare). De remarcat faptul că această abatere de la tendința mondială sporește presiunea asupra bugetului public, care este el însuși supus unor constrângeri considerabile în actuala fază de consolidare fiscală.

III.4. Ajutoarele financiare pentru studenți

Bursele și celelalte forme ale ajutoarelor financiare pentru studenți au rolul de a facilita accesul tinerilor la educație universitară. Formele de alocare a acestora diferă de la țară la țară. În unele cazuri ajutoarele acordate studenților au un rol major în acoperirea cheltuielilor pentru educație.

Statele Uniunii Europene alocă cote importante din fondurile publice în acest scop. La nivelul Uniunii Europene, aceste ajutoare reprezentau, în 2009, peste 17 % din totalul cheltuielilor publice pentru învățământul superior, în condițiile în care se înregistrează semnificative diferențe între state.

Formele de ajutoare pentru învățământul superior sunt:

- ajutoare financiare pentru studenți sub forme de credite și/sau burse pentru acoperirea costului vieții;
- suport financiar pentru plata taxelor administrative și a contribuțiilor la taxele de studiu: credite și/sau burse, scutiri de plată și /sau reducerea taxelor;
- suport financiar pentru familiile studenților sub forma alocațiilor familiale și/sau scutiri de taxe:

Doar 6 state asigură cele trei tipuri de sprijin (Germania, Franța, Italia, Letonia, Austria, Slovenia), toate statele asigură ajutoare pentru acoperirea costului vieții și numai unele dintre ele asigură alocații pentru familiile studenților. În anumite țări, ajutorul se acordă condiționat de îndeplinirea anumitor condiții.

În anul 2009, ajutoarele acordate studenților reprezentau la nivelul, Uniunii Europene, 17,4% din cheltuielile publice pentru educație la nivel terțiar, în creștere față de anul 2001, când au reprezentat doar 13%. În majoritatea țărilor această pondere a crescut în primul deceniu al mileniului III.

TABEL 15 — AJUTOARE FINANCIARE PENTRU STUDENȚI (% DIN CHELTUIELILE PUBLICE PENTRU EDUCAȚIE LA NIVEL TERȚIAR)

GEO/TIME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	13,0	15,6	16,0	15,9	16,5	16,7	17,1	16,7	17,4
Belgia	14,6	15,2	15,8	15,7	15,2	13,6	14,2	13,2	13,4
Bulgaria	11,7	11,5	10,6	10,8	10,8	9,5	9,3	6,7	7,3
Cehia	7,9	7,0	6,2	5,8	5,9	4,0	4,2	4,9	2,8
Danemarca	34,7	31,3	32,2	30,3	30,8	29,5	28,0	28,4	27,1
Germania	15,5	16,6	17,2	17,9	19,1	19,5	21,9	18,9	20,7
Estonia	2,8	7,8	5,0		8,2	8,9	6,3	7,4	10,3
Irlanda	11,9	12,3	13,8	14,8	14,8	14,4	13,9	12,7	13,2
Grecia	6,4	5,5	6,0	5,2	1,4				
Spania	8,3	7,9	7,9	7,8	8,2	7,9	8,8	9,9	9,2
Franța	8,0	8,1	8,2	8,0	7,9	8,0	7,0	7,4	7,4
Italia	12,4	15,8	17,0	16,7	16,8	17,4	19,6	20,2	22,0
Cipru	51,5	52,5	56,0	56,8	57,6	55,1	59,0	50,9	55,6
Letonia	24,8	20,7	19,7	15,2	9,4	7,7	5,1	7,1	12,7
Lituania	11,9	11,7	17,1	17,5	17,0	15,2	14,5	14,1	15,7
Luxemburg									
Ungaria	19,5	22,4	14,7	15,8	15,7	15,1	15,1	14,3	14,3
Malta	26,6	25,2	30,2			0,1			0,3
Țările de Jos	22,0	20,3	24,2	25,1	25,7	29,5	26,8	28,9	27,0
Austria	12,7	15,4	16,6	18,1	16,8	17,0	16,2	17,4	11,5
Polonia	0,4	0,4	0,4	0,4	1,1	1,7	1,5	1,5	1,4
Portugalia	6,2	4,9	2,2	5,4	8,9	11,6	11,2	14,9	14,8
România	9,7	8,3	7,7	7,2	5,6		3,8		7,0
Slovenia	25,6	25,3	25,2	23,7	23,7	23,3	22,8	23,2	22,1
Slovacia	10,5	17,5	8,5	10,7	13,7	14,1	17,6	17,5	19,9
Finlanda	18,2	17,8	17,4	16,7	16,6	16,2	15,3	14,7	15,4
Suedia	30,1	29,3	28,4	28,2	27,1	26,1	26,3	25,4	24,9
Regatul Unit	5,3	23,9	24,7	23,9	25,8	26,4	30,8	31,2	37,5

Sursa : EUROSTAT

Nu vom comenta acum cazurile extreme, cum ar fi Cipru și Marea Britanie, unde cuantumul ridicat al ajutoarelor financiare către studenți este determinat de particularitățile reglementărilor legale și de faptul că o parte din finanțarea instituțiilor de învățământ superior se face prin intermediul unor granturi acordate din fonduri publice studenților pentru plata taxelor de studii. Vom remarca însă situarea României mult sub nivelul mediu al Uniunii Europene, ca și tendința de scădere a ajutoarelor pentru studenți pe ansamblul deceniului. Această tendință regresivă, precum și faptul că pentru unii dintre ani România nu a furnizat date către Eurostat, certifică un interes redus al statului român pentru dimensiunea socială a accesului la învățământul superior. Inversarea acestei tendințe se impune atât datorită particularităților situației sociale din România — veniturile multor familii nu pot asigura contribuțiile pe care studenții trebuie să le plătească pentru acoperirea costului școlarizării în învățământul superior —, cât și pentru realizarea obiectivelor asumate de România în cadrul Strategiei Europa 2020 și pentru dezvoltarea unor politici publice care să permită stimularea tinerilor în a urma studii în domenii evaluate ca prioritare (a se vedea și capitolul IV din acest raport).

IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România pentru perioada 2013–2015

În capitolele precedente a fost prezentată analiza nivelului finanțării învățământului superior din România, precum și a tendințelor care s-au înregistrat după anul 2000, și am comparat aceste evoluții cu cele la nivelul Uniunii Europene. În cele ce urmează, sunt descrise propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România pentru perioada 2013–2015 și anii imediat următori.

Acest capitol prezintă pentru început propuneri privind implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii, pornind de la o estimare a costurilor specifice domeniilor de studii și de la nivelul de prioritate al acestora. Sunt descrise pe scurt modalitate de stabilire a numărului de granturi și algoritmul care stă la baza metodologiei de repartizare a granturilor finanțate de la bugetul de stat. În secțiunile următoare sunt prezentate propunerile privind alocarea pe bază de proiecte a fondului de dezvoltare instituțională, optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare, diversificarea surselor de finanțare precum și creșterea acurateții bazelor informaționale ale învățământului superior din România.

Un aspect important al trecerii la finanțarea multianuală este posibilitatea de a utiliza fără restricții soldul nefolosit din anii precedenți. În această privință, art.225, alin.2 din Legea educației naționale nr. 1/2011 este explicit: „Fondurile rămase la sfârșitul anului din execuția bugetului prevăzut în contractul instituțional și complementar, precum și fondurile aferente cercetării științifice universitare și veniturile extrabugetare rămân la dispoziția universităților și se cuprind în bugetul de venituri și cheltuieli al instituției, fără vărsăminte la bugetul de stat și fără afectarea alocațiilor de la bugetul de stat pentru anul următor.” Experiența anului 2012 și a primelor luni ale anului 2013 a arătat, însă, că aplicarea acestei prevederi legale a fost blocată, pe motiv că ea ar amenința respectarea țintelor de deficit bugetar pe anul în curs. Cum însă sumele rămase ca sold nefolosit din anii anteriori sunt relativ mici la nivelul întregului sistem, iar încurajarea politicilor de economisire la nivelul universităților și crearea condițiilor ca acestea să poată trece efectiv la planificarea financiară multianuală au o însemnătate strategică pentru ansamblul învățământului superior din România, CNFIS consideră imperios necesar ca prevederile art.225, alin.2 din Legea educației naționale nr. 1/2011 privind includerea în bugetul anual de venituri și cheltuieli al universităților a fondurilor rămase la sfârșitul anului precedent din execuția bugetului prevăzut în contractul instituțional și complementar, precum și a fondurilor aferente cercetării științifice universitare și veniturilor extrabugetare să fie aplicate fără restricții, iar Ministerul Educației Naționale să prevină emiterea unor reglementări contrare.

IV.1. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii

Având în vedere atribuțiile care îi revin conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art.219, alin.2, CNFIS a elaborat și înaintat către MECTS propuneri de finanțare a universităților.⁴³ În cele ce urmează vor fi prezentate principalele demersuri ale CNFIS privind asigurarea finanțării de bază multianuale, pe toată durata întregului ciclu de studii, conform art.223, alin.5 din Legea 1/2011. Vor fi descrise pe scurt propunerea privind valoarea estimată a costurilor de școlarizare și, în baza acesteia, propunerea privind numărul de granturi pentru fiecare dintre ciclurile de studii, propunerea de stabilire a domeniilor de ierarhizare prioritare la finanțare și, în final, metodologia propusă pentru repartizarea granturilor finanțate de la bugetul de stat. Aceste propuneri au ca scop optimizarea finanțării din fonduri publice a învățământului superior în perioada 2013-2015.

IV.1.1. Propunere privind dimensionarea granturilor pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii

Conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art.219, alin.3, lit.a, CNFIS „stabilește costul mediu per student echivalent pe cicluri și pe domenii de studii”. Principial, costul mediu poate fi stabilit pe cale normativă, prin luarea în considerare a normelor în vigoare cu privire la planurile de învățământ, formațiunile de studiu,

⁴³Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de repartizare a cifrelor de școlarizare, prin alocarea de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat*, 23.05.2012.

normele didactice, cheltuielile salariale și materiale presupuse de desfășurarea procesului de învățământ, sau prin reflectarea cheltuielilor realizate într-un an de referință oarecare de către instituțiile de învățământ superior din România. Constatând subfinanțarea cronică a sistemului de învățământ superior, care a condus la numeroase abateri de la normele în vigoare, CNFIS a apreciat că metoda reflectivă ar fi condus doar la reproducerea unor situații anormale, și a optat pentru metoda normativă de stabilire a unor standarde de cost pe student echivalent pe cicluri și pe domenii de studii.

Această opțiune este convergentă cu tendințele existente la nivelul întregii Uniuni Europene așa cum reiese dintr-un document recent, elaborat la inițiativa Asociației Universităților Europene — EUA.⁴⁴ Inițiativa EUA de promovare a calculului tuturor costurilor directe și indirecte per activitate sau/și proiect, așa numitul *full costing*,⁴⁵ a pornit de la avantajele pe care le oferă atât universităților cât și agențiilor de finanțare naționale sau instituțiilor Europene. Pentru universități determinarea costurilor totale este foarte importantă întrucât permite o realocare internă mai eficientă a resurselor, îmbunătățește procesul de luare a deciziilor strategice în baza unei mai bune înțelegeri a efortului investițional, facilitează analizele de competitivitate și comparațiile cu principalii concurenți, întărește capacitatea de negociere și de ajustare a prețurilor, contribuind în mod crucial la stabilitatea și sustenabilitatea financiară a instituției. Capacitatea de a determina costurile totale oferă universităților posibilitatea de a baza deciziile lor pe date corecte, verificabile, ceea ce asigură instituțiile finanțatoare de la nivel național și/sau al Uniunii Europene, că fondurile acordate sunt folosite în mod eficient și responsabil.

Dificultățile majore în determinarea costurilor totale ale programelor de studii sunt legate nu atât de calculul cheltuielilor de personal cât, mai ales, de determinarea mai precisă a cheltuielilor materiale și de estimarea corectă a costurilor indirecte, legate de funcționarea administrației centrale, a cheltuielilor pentru utilități, activităților suport, etc. În aceste condiții, până ce costurile medii de școlarizare vor putea fi determinate printr-o mediere a costurilor reale raportate de universități, CNFIS a întreprins o analiză și o estimare proprie a costurilor reale ale programelor de studii.

Analiza CNFIS a evidențiat mai multe probleme, printre care faptul că alocațiile bugetare pentru un student echivalent nu reflectă costurile reale ale programelor de studii respective, valoarea lor fiind semnificativ mai mică decât costurile tuturor programelor de studii, chiar și a celor mai accesibile, aceasta și din cauza modului în care este aplicată metodologia de finanțare: pe de o parte, numărul de granturi de studii este stabilit independent de mărimea alocațiilor bugetare; pe de altă parte, distribuirea granturilor de studii între domeniile de studii este realizată la nivelul universităților, numărul total de studenți echivalenți unitari în raport cu care se face finanțarea fiind stabilit astfel a posteriori. De aceea, costurile pentru un program de studii nu sunt corelate cu mărimea alocației bugetare pe student echivalent. CNFIS a utilizat încă din 1999 coeficienții echivalență și de cost pe baza unor studii care porneau de la o estimare comparativă a costurilor reale, având însă în vedere și alocările pe domenii înregistrate în trecut. În momentul de față însă, diferențele de finanțare dintre domenii ce rezultă prin folosirea coeficienților de cost folosiți nu reflectă situația reală a diferențelor dintre cheltuielile aferente programelor de studii. O altă problemă este legată de diversitatea coeficienților de cost și de problemele ce apar din cauza diverselor excepții aprobate în trecut pentru anumite specializări sau domenii.

Pentru a soluționa aceste probleme, CNFIS propune reducerea numărului de domenii de finanțare la patru: *D1* (în care intră programele de studii din domeniile de ierarhizare socio-economice și umaniste), *D2* (pentru domeniile de ierarhizare din cadrul științelor ingineresti, științelor exacte și științelor biologice), *D3* (științe medicale, Arhitectură și urbanism) și *D4* (Artele spectacolului, Muzică, etc.).

Premisele de la care se pornește sunt realiste. Acestea privesc numărul tipic de ore din planul de învățământ al studiilor de licență și masterat, pe domenii de finanțare, numărul de studenți pe formații de studiu, ponderea cadrelor didactice de diferite grade în desfășurarea diverselor activități didactice, cheltuielile diferite în cazul predării în alte limbi, gradul mediu de ocupare a posturilor, regia și cheltuielile materiale minimale. Din analiza cheltuielilor rezultă estimări ale valorilor costurilor anuale ale programelor de studii de

⁴⁴T. Estermann and A.L. Claeys-Kulik, *Financially Sustainable Universities. Full Costing: Progress and Practice*, European University Association, Brussels, Belgium, 2013 (accesibil la <http://www.eua.be>).

⁴⁵EUA report: *Financially sustainable universities. Towards full costing in European universities*, European University Association, Brussels, Belgium, 2008 (accesibil la <http://www.eua.be>).

licență susținute în limba română de circa 5.700 lei pentru D1, 7.550 lei pentru D2, 10.000 lei pentru D3 și 15.700 lei pentru D4. În mod asemănător, pentru studiile de masterat, rezultă costuri de circa 10.000 lei, 11.000 lei, 11.600 lei și, respectiv, 16000 lei pentru cele patru domenii de finanțare.

Tabel 16 prezintă comparativ valorile granturilor în baza estimării pe clase de domenii de ierarhizare a costurilor reale per student ale programelor de studii, împreună cu alocația per student fizic, atât cea corespunzătoare finanțării de bază totală, cât și cea totală. Datele utilizate se referă la studenții anului întâi din anul universitar 2012-2013, valorile preliminare de la 1 octombrie 2012. Discrepanța dintre valorile estimate ale costurilor de școlarizare și alocațiile bugetare arată necesitatea majorării substanțiale a acestora, mai ales în cazul programelor de studii de licență.

TABEL 16 — VALORI COMPARATIVE GRANTURI ALOCATE PER STUDENT ȘI COSTURI REALE PENTRU PROGRAME DE STUDII

Granturi vs. Alocații medii	Val. Totala	D1	D2	D3	D4	Val. medie
Grant Licență an 1	450.788.853	5.722	7.547	10.033	15.687	7.357
Aloc. FB Licență (stud. fiz.) an 1	177.884.379	1.943	3.116	4.039	7.380	2.903
Aloc. Tot. Licență (stud. fiz.) an 1	261.594.675	2.858	4.582	5.940	10.852	4.269
Grant Master an 1	384.896.879	10.050	11.050	11.550	16.057	10.783
Aloc. FB Master (stud. fiz.) an 1	193.872.440	3.715	6.197	7.809	14.519	5.431
Aloc. Tot. Master (stud. fiz.) an 1	285.106.529	5.464	9.113	11.484	21.352	7.987

Discrepanțele semnificative dintre costurile reale și alocațiile bugetare demonstrează subfinanțarea gravă a programelor de studii, ceea ce are consecințe adânci în întreg sistemul de învățământ. Pentru a funcționa în condiții de subfinanțare instituțiile de învățământ superior iau măsuri de comasare a cursurilor, de mărire a formațiunilor de lucru, care conduc la scăderea calității procesului didactic, dar și de mărire a normelor didactice la limita încălcării legislației în vigoare.

Una dintre consecințele cele mai grave ale subfinanțării programelor de studii, mai ales a celor de licență, se remarcă în cazul domeniilor care atrag mai puțini studenți, unde veniturile nu pot acoperi costurile. În aceste situații există riscul major ca universitățile să ia în considerare o posibilă închidere a programelor de studii nesustenabile prin vechea politică de finanțare, cu consecințe grave asupra acoperirii nevoilor sociale.

În concluzie, în vederea optimizării finanțării din fonduri publice a învățământului superior și creșterii calității procesului de învățământ, CNFIS propune pentru perioada 2013-2017 creșterea gradată a cuantumului grantului de studii în concordanță cu costurile reale. În cazul menținerii restricțiilor bugetare, această măsură trebuie luată împreună cu cea de ajustare corespunzătoare a numărului de granturi de studii acordate.

IV.1.2. Propunerea privind numărul total de granturi pentru fiecare ciclu de studii

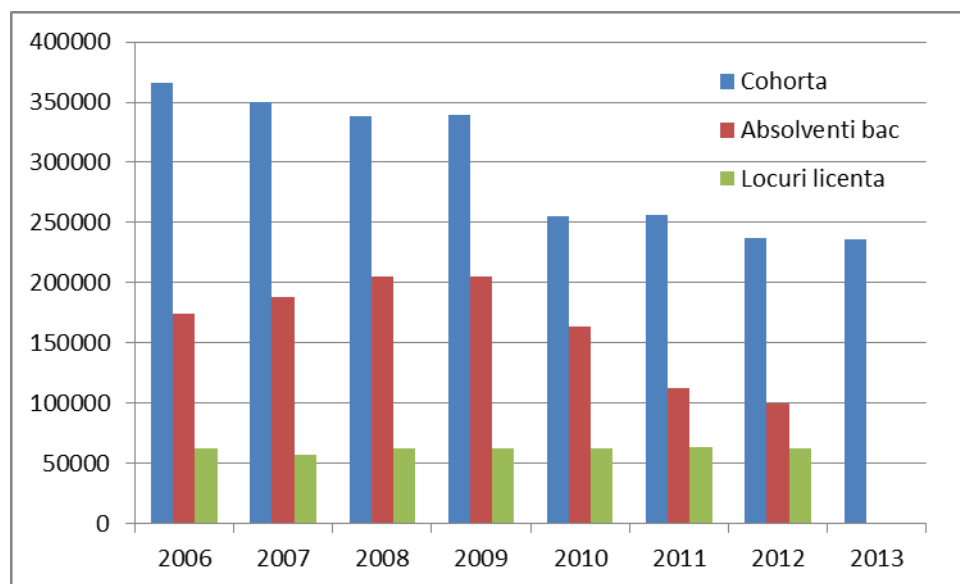
În baza prevederilor Legii educației naționale nr. 1/2011, art.150, alin.5 și art.155, alin.4 Ministerul Educației Naționale alocă un număr de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat pentru studiile universitare de licență și de masterat la forma cu frecvență. Întrucât, conform art.219, alin.2, lit.a, CNFIS propune metodologia de finanțare a universităților, consiliul formulează și recomandări în ceea ce privește numărul total de granturi pentru fiecare ciclu de studii.

Principiile care stau la baza stabilirii numărului de granturi sunt cele cuprinse în Legea educației naționale 1/2011, art.3. În particular, principiul eficienței impune obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente, iar principiul relevanței cere ca educația să răspundă nevoilor socio-economice. De asemenea, la stabilirea numărului de granturi trebuie avute în vedere și criteriile precum *i*) creșterea competiției în selectarea candidaților în instituțiile de învățământ superior de stat, *ii*) respectarea angajamentelor luate în cadrul Strategiei Europa 2020, privind indicatorul educația terțiară, *iii*) folosirea rezultatelor studiilor de inserție a absolvenților pe piața forței de muncă, *iv*) asigurarea unei tranziții gradate, care să nu pună în pericol echilibrele fragile din sistemul de învățământ superior.

Pornind de la aceste premise, CNFIS a analizat datele furnizate de Institutul Național de Statistică

referitoare la cohortele din perioada 1988-1994, cele de la MECS privind absolvenții de liceu cu examen de bacalaureat promovat și cifra de școlarizare bugetată alocată anual prin Hotărâri ale Guvernului în perioada 2006–2012. Datele sunt reprezentate în Grafic 6. Se remarcă scăderea numărului de tineri care au ajuns la vârsta studiilor universitare și, mai ales, declinul important al numărului de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat, pe fondul păstrării aproximativ constante a cifrelor de școlarizare bugetate. Pe de altă parte, sunt de semnalat și dificultățile prin care trec unele programe de studii ce răspund unor nevoi sociale, însă au costuri relativ ridicate și venituri mici datorate numărului mai restrâns de studenți.

GRAFIC 6 — NUMĂRUL DE LOCURI FINANȚATE DE LA BUGET, ALOCATE PROGRAMELOR DE STUDII DE LICENȚĂ, NUMĂRUL DE ABSOLVENȚI DE LICEU CARE AU PROMOVAT EXAMENUL DE BACALAUREAT ȘI NUMĂRUL DE TINERI DIN COHORTĂ ÎN PERIOADA 2006-2012.

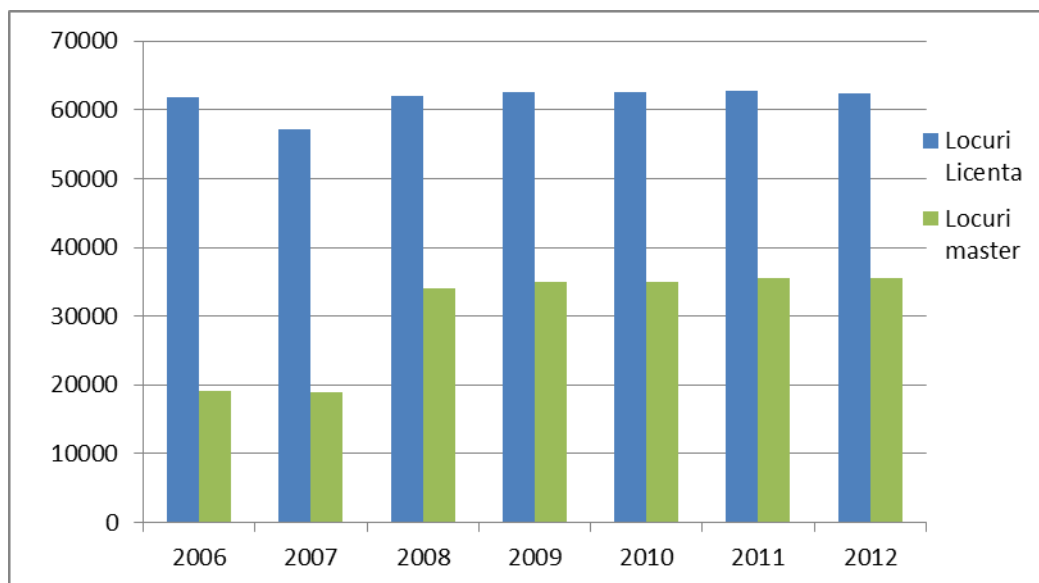

Având în vedere, pe de o parte, diferențele mari dintre estimarea costurilor reale ale diverselor programe de studii și alocațiile bugetare acordate în 2011, iar pe de altă parte, dezideratul de a stimula domeniile pentru care se înregistrează o nevoie socială, un deficit pe piața forței de muncă, Consiliul propune corelarea cifrei de școlarizare cu evoluțiile demografice și cu numărul de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat.

Analizând datele din Tabel 16 rezultă că pentru studiile de licență alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 33% și 47% din costuri, iar alocația totală circa 50% până la 69% din costuri. În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente doar pentru maximum 35.000 de granturi, cu mult sub cele circa 62.000 de locuri bugetate oferite de minister în fiecare an. Având în vedere nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi, însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. De exemplu, o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7.5% a valorii grantului poate corecta în patru ani discrepanțele majore din sistem, minimizând, pe de altă parte, șocurile.

Datele privind cifrele de școlarizare bugetate la studii de licență și master sunt reprezentate în Grafic 7. Este de remarcat faptul că numărul absolvenților studiilor de licență a depășit în ultimii ani 90000, datorită locurilor disponibile în regim cu taxă, atât la universitățile de stat, cât și cele private.

GRAFIC 7 — NUMĂRUL DE LOCURI FINANȚATE DE LA BUGET, ALOCATE PROGRAMELOR DE STUDII DE LICENȚĂ ȘI DE MASTER ÎN PERIOADA 2006-2012.

Analiza costurilor, conform datelor prezentate în Tabel 16, arată că pentru studiile de master alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 37% și 68% din costuri, iar alocația totală circa 55% până la 100% din costuri (exceptând domeniul D4). În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente pentru circa 25.000 de granturi, semnificativ sub cele circa 35.000 de locuri bugetate oferite de minister în fiecare an.

Având în vedere și în acest caz nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. Și în cazul studiilor de master o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7.5% a valorii grantului poate corecta în patru ani discrepanțele existente, fără a produce șocuri extreme. În acest fel, se poate urma și tradiția creată de vechea legislație, în particular Legea 288/2008 privind ciclurile universitare, de a asigura cel puțin jumătate din numărul de granturi de studiu alocate ciclului de studii universitare de licență.

IV.1.3. Propunerea privind stabilirea domeniilor de ierarhizare prioritare la alocarea de granturi

Pornind de la obligația stabilită prin Legea educației naționale nr. 1/2011, art.223, alin.4, potrivit căruia „granturile de studii vor fi alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății” CNFIS a adoptat o propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat.⁴⁶

Constatând că documentele naționale de politici strategice nu definesc în mod explicit domeniile care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, CNFIS a fundamentat propunerea sa pe principiile care guvernează învățământul superior, conform Legii 1/2011, art.3, și pe prioritățile definite la nivel național prin documente de politici strategice.

Propunerea urmărește satisfacerea nevoilor socio-economice ale societății românești; obținerea de rezultate educaționale maxime prin gestionarea resurselor existente; stimularea excelenței și performanței în cercetarea științifică, în predare și învățare; asigurarea transparenței; garantarea centrării educației pe beneficiarii acesteia. Propunerea are, de asemenea, în vedere susținerea politicilor de incluziune socială și de egalitate de șanse, precum cele destinate susținerii candidaților proveniți din medii de risc socio-economic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social — romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori, cele destinate persoanelor cu cerințe educaționale speciale, tinerilor și adulților care revin în țară după o perioadă de muncă în străinătate, tinerilor și adulților rezidenți în comunități dezavantajate economic și social.

⁴⁶Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat în anul 2012*, 23.05.2012.

Analiza unui set larg de indicatori și date statistice naționale și internaționale a arătat, printre altele, că România are o structură a absolvenților pe ramuri de știință relativ disonantă cu cea a altor state membre ale UE. Pe baza datelor puse la dispoziție de Eurostat, prin baza de date online⁴⁷ se remarcă faptul că România se situează peste media europeană în ceea ce privește ponderea absolvenților din grupe de domenii de studii precum: științe sociale, drept și business (53,4% față de valoarea medie de 35,6%) și inginerie, construcții și industrie (17,3% față de valoarea medie de 12,9%). România se situează sub media europeană în ceea ce privește ponderea absolvenților din grupe de domenii de studii precum: educație și formare profesională (1,8% față de valoare medie de 9,5%), științe umaniste și arte (7,7% față de o valoare medie de 11,6%), științe exacte, matematică, informatică (4,4% față de valoarea medie de 9,2%) și sănătate și asistență socială (10 % față de o valoare medie de 15,4%). România se situează aproape de valorile medii la nivelul Uniunii Europene în ceea ce privește ponderea absolvenților din grupe de domenii de studii precum: științele agricole și veterinare (2% față de o valoare medie de 1,7%) și servicii (3,4% față de o valoare medie de 4,2%).

În urma analizei efectuate CNFIS propune să i se acorde fiecărui domeniu de ierarhizare un nivel de prioritate între 0 și 5, care să reflecte prioritatea la finanțare. Aceste niveluri de prioritate stau la baza proiectului noii metodologii pentru alocarea granturilor de studii.

Criteriile de selectare a domeniilor considerate prioritare au fost:

1. deficitul de absolvenți pe piața muncii, pe baza datelor disponibile la ora actuală;
2. costurile de școlarizare, respectiv de oportunitate (dificultatea programului de studii), pe baza indicilor de cost ai programelor de studii;
3. nivelul de atractivitate a domeniului, respectiv așteptările privind nivelurile de venit după absolvire pe baza datelor de anchetă disponibile;
4. evaluarea pe care absolvenții o fac cu privire la calitatea și relevanța programelor de studii din domeniul respectiv, pe baza datelor de anchetă disponibile.

Ierarhizarea domeniilor prioritare a fost făcută în baza următoarelor criterii:

1. încadrarea domeniului în prioritățile naționale;
2. interesul public (acele domenii ai căror absolvenți lucrează în domenii considerate bunuri publice precum educația, sănătatea etc.);
3. domeniile ai căror absolvenți au așteptări de venit după absolvire sub media națională;
4. deficitul de forță de muncă în anumite domenii ale economiei naționale;
5. domeniile care sunt mai puțin atractive din punct de vedere al co-finanțării studiilor (criteriu operațional: ponderea studenților bugetați în total studenți).

Propunerea CNFIS vizează o regândire a rolului și implicării Ministerului Educației Naționale în distribuirea numărului de granturi de studii pe domenii. Procedura actuală, care constă în alocarea unui număr global de locuri către universități, deși aparent pune accentul pe autonomia universitară, are câteva deficiențe importante. Universitățile distribuie aceste locuri între domeniile de studii ținând seamă în principal de concurența la admitere la nivelul universității și de capacitatea de școlarizare în diferite domenii — deci nu de tendințe sau nevoi la nivel național. Ministerul se exclude, prin această procedură, de la elaborarea unor politici naționale de dezvoltare a resursei umane înalt calificate și se transformă într-un oficiu care preia necritic deciziile universităților. De aceea, propunerea CNFIS constă în implicarea directă a Ministerului în alocarea pe domenii și pe cicluri a granturilor de studii, urmărind ca în timp să elimine distorsiunile existente și să asigure o structură modernă pe domenii a învățământului superior.

Propunerile CNFIS în ceea ce privește nivelul de prioritate al diverselor domenii de ierarhizare sunt sintetizate în Tabel 17 pentru programele de licență și master. Tabelul respectiv mai conține și ponderile actuale și cele propuse ca urmare a utilizării nivelului de prioritate al studenților din domeniul de ierarhizare respectiv din numărul total de granturi. Marja de variație maximă aleasă a fost de +/- 10% atât pentru programele de studii de licență cât și pentru cele de master.

⁴⁷ Eurostat: Baza de date disponibilă la http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

TABEL 17 - PROPUNERILE CNFIS PRIVIND NIVELUL DE PRIORITATE AL DIVERSELOR DOMENII DE IERARHIZARE

Nr. crt.	Domeniu de ierarhizare	Licență				Master			
		nivel de prioritate	Pondere actuală (studenți anul I)	Număr studenți fizici anul I (2012/2013)	Pondere propusă 2013/2014 (studenți anul I)	nivel de prioritate	Pondere actuală (studenți anul I)	Număr studenți fizici anul I (2011/2012)	Pondere propusă 2013/2014 (studenți anul I)
1	Inginerie civilă și instalații	4	4,01%	2.460	4,20%	3	4,98%	1,776	5,07%
2	Inginerie electronică și telecomunicații	5	3,12%	1.910	3,36%	5	3,10%	1,107	3,35%
3	Inginerie geologică, Inginerie geodezică	3	1,32%	806	1,33%	3	0,71%	253	0,72%
4	Mine, petrol și gaze	4	0,36%	220	0,38%	4	0,37%	132	0,39%
5	Inginerie aerospațială, autovehicule și transporturi	3	2,64%	1.620	2,66%	3	2,02%	722	2,06%
6	Ingineria produselor alimentare	3	1,75%	1.073	1,77%	3	1,41%	503	1,44%
7	Ingineria sistemelor, calculatoare și tehnologia informației	5	4,72%	2.895	5,10%	5	4,20%	1,500	4,53%
8	Inginerie mecanică	2	2,06%	1.263	2,00%	2	2,79%	996	2,74%
9	Inginerie industrială	3	4,78%	2.930	4,82%	2	5,37%	1,916	5,27%
10	Mecatronică și robotică	3	1,05%	644	1,06%	4	0,86%	307	0,90%
11	Ingineria materialelor	4	0,71%	438	0,75%	4	1,06%	379	1,12%
12	Ingineria mediului	2	2,34%	1.436	2,28%	2	2,43%	868	2,39%
13	Inginerie și management	0	4,02%	2.463	3,67%	0	5,44%	1,943	4,97%
15	Inginerie electrică și energetică	5	3,41%	2.089	3,68%	5	3,36%	1,199	3,62%
16	Zootehnie	4	0,48%	294	0,50%	4	0,55%	195	0,57%
17	Biotehnologii	5	0,27%	163	0,29%	5	0,29%	103	0,31%
18	Agronomie, Horticultură, Silvicultură, Inginerie forestieră	5	2,41%	1.476	2,60%	5	3,02%	1,078	3,26%
19	Drept	1	2,45%	1.501	2,31%	1	2,50%	893	2,37%
20	Științe administrative	3	2,38%	1.457	2,40%	2	2,05%	730	2,01%
21	Științe ale comunicării	0	2,14%	1.311	1,96%	0	2,59%	926	2,37%
22	Sociologie	3	1,27%	777	1,28%	3	1,75%	624	1,78%
23	Științe politice	2	1,85%	1.132	1,79%	3	2,43%	868	2,48%
24	Științe ale educației	1	2,08%	1.275	1,97%	4	1,99%	711	2,09%
25	Economie	2	0,83%	509	0,81%	3	1,04%	373	1,07%
26	Administrarea afacerilor	0	2,89%	1.769	2,64%	1	3,12%	1,112	2,95%
27	Finanțe	1	2,03%	1.243	1,92%	1	2,08%	743	1,97%
28	Contabilitate	1	1,92%	1.178	1,82%	1	2,29%	819	2,17%
29	Relații economice internaționale	0	1,01%	618	0,92%	1	1,80%	643	1,71%
30	Management	0	1,73%	1.059	1,58%	1	2,64%	943	2,50%
31	Marketing	0	1,31%	804	1,20%	0	1,29%	460	1,18%

Nr. crt.	Domeniu de ierarhizare	Licență				Master			
		nivel de prioritate	Pondere actuală (studenți anul I)	Număr studenți fizici anul I (2012/2013)	Pondere propusă 2013/2014 (studenți anul I)	nivel de prioritate	Pondere actuală (studenți anul I)	Număr studenți fizici anul I (2011/2012)	Pondere propusă 2013/2014 (studenți anul I)
32	Psihologie	0	0,96%	591	0,88%	1	1,60%	571	1,52%
33	Asistență socială	4	1,02%	623	1,06%	3	1,21%	431	1,23%
34	Educație fizică și sport	1	2,04%	1.251	1,93%	0	2,14%	763	1,95%
35	Cibernetică, statistică și informatică economică	4	1,11%	681	1,16%	4	1,14%	407	1,20%
37	Biologie	5	0,88%	537	0,95%	5	1,08%	386	1,17%
38	Biochimie	5	0,15%	92	0,16%	5	0,09%	33	0,10%
39	Medicină	4	5,06%	3.101	5,29%	4	1,01%	361	1,06%
40	Medicină veterinară	5	0,84%	512	0,90%	5	0,00%	0	0,00%
41	Medicină dentară	1	1,32%	810	1,25%	1	0,13%	47	0,12%
42	Farmacie	1	1,02%	628	0,97%	1	0,29%	103	0,27%
43	Informatică	5	2,64%	1.620	2,85%	5	2,04%	727	2,20%
44	Geologie	3	0,16%	97	0,16%	3	0,20%	73	0,21%
45	Geografie	1	2,09%	1.278	1,97%	1	2,30%	821	2,18%
46	Științe ale mediului	3	0,93%	572	0,94%	5	0,76%	273	0,83%
47	Fizică	5	0,56%	345	0,61%	5	0,92%	328	0,99%
48	Chimie	5	0,67%	413	0,73%	5	0,88%	313	0,95%
49	Matematică	5	0,90%	553	0,97%	5	1,06%	378	1,14%
50	Inginerie chimică	3	1,10%	672	1,11%	3	1,40%	500	1,43%
51	Filologie	3	5,04%	3.090	5,08%	3	4,83%	1.725	4,93%
52	Filosofie	3	0,45%	275	0,45%	3	0,56%	201	0,57%
53	Istorie	3	1,17%	715	1,18%	3	1,37%	488	1,39%
54	Teologie	2	2,10%	1.285	2,04%	0	2,27%	811	2,08%
55	Studii culturale	3	0,51%	313	0,51%	5	0,27%	96	0,29%
56	Arhitectură și urbanism	3	0,93%	570	0,94%	3	0,25%	90	0,26%
57	Arte vizuale	2	1,22%	748	1,19%	2	1,15%	412	1,13%
58	Istoria și teoria artei	1	0,05%	30	0,05%	1	0,02%	7	0,02%
59	Artele spectacolului I (Teatru)	1	0,49%	298	0,46%	2	0,52%	186	0,51%
60	Artele spectacolului II (Film)	1	0,15%	90	0,14%	3	0,08%	29	0,08%
61	Muzică I (Interpretare muzicală)	1	0,66%	404	0,62%	1	0,67%	238	0,63%
62	Muzică II (Muzică)	2	0,43%	264	0,42%	1	0,21%	75	0,20%
Total		2.70	100%	61.271	100%	2,54	100%	35.695	100%

IV.1.4. Proiectul metodologiei de repartizare a granturilor finanțate de la bugetul de stat

În baza prevederilor Legii educației naționale nr. 1/2011, art.219, alin.2, lit.a, care precizează că CNFIS propune metodologia de finanțare a universităților, Consiliul transmite Ministerului propuneri privind repartizarea cifrelor de școlarizare, prin alocarea unui număr de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat (pentru studiile universitare de licență și de masterat la forma cu frecvență), conform art.150, alin.5 și art.155, alin.4 ale Legii 1/2011.

Propunerile au avut în vedere prevederile Legii educației naționale, art.223, alin.4, potrivit căruia „granturile de studii vor fi alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, iar în interiorul domeniului, prioritar, celor mai bine plasate programe în ierarhia calității acestora, numărul de granturi de studii alocate unui program variind în funcție de poziția programului în această ierarhie.” Aceste prevederi legale au stat la baza elaborării *Metodologiei* de repartizare a cifrelor de școlarizare, prin alocarea de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat. Metodologia propusă urmărește stimularea domeniilor prioritare și a programelor de studii performante, având însă în permanență în vedere nevoia de a asigura o tranziție care să nu perturbe distructiv funcționarea sistemului de învățământ și, în același timp, a autonomiei universitare.

Algoritmul propus pornește de la un set de date de intrare precum numerele de granturi de studii pentru studii de licență și de masterat, cifrele de școlarizare din anul universitar precedent (și distribuția acestora pe cicluri, domenii de ierarhizare, universități și limbi de predare), coeficienții de priorizare a domeniilor de ierarhizare, marjele de variație maximă admise pentru modificarea cifrelor de școlarizare între domenii și între universități, ponderea maximă a granturilor utilizate pentru corecții și ajustări ale grupelor de studiu și susținerea programelor de incluziune socială. Cu aceste date de intrare, algoritmul propus permite, într-un prim pas, stabilirea numărului de granturi pe domenii de ierarhizare, prin ajustarea valorilor din anul anterior, în limitele stabilite de marja de variație, prin transferarea de la cele cu un coeficient de prioritate mai mic către cele cu un coeficient de prioritate mai mare. În pasul următor, granturile sunt repartizate mai departe pe universități și limbi de predare, prin ajustarea valorilor din anul anterior, în limitele stabilite de marja de variație, prin transferarea de la programele mai puțin performante către cele ierarhizate superior. În final, rezultatele pot suferi eventuale mici corecții care să asigure echilibrarea formațiilor de studiu. În plus, CNFIS propune ca, în urma repartizării granturilor, instituțiile de învățământ superior să poată stabili prin negocieri directe și cu avizul MEN, schimburi de granturi în cadrul aceluiași domeniu de studii sau organizarea de programe comune, pentru optimizarea formațiunilor de studiu.

Rezultatul final al metodologiei propuse este o repartizare a granturilor de studii pe universități pentru fiecare domeniu de ierarhizare și ciclu de studii, și acolo unde este cazul, și pentru fiecare limbă de predare. În conformitate cu principiul autonomiei universitare, instituțiile de învățământ superior de stat pot stabili modalități proprii de repartizare a granturilor de studii, având libertatea de a acorda și granturi parțiale, care să le permită atragerea unui număr mai mare de studenți, în limitele cifrelor maxime de școlarizare stabilite de ARACIS.

O propunere a Consiliului a fost înaintată MECTS în aprilie 2012, însă Hotărârea de Guvern 549/2012, deși a folosit nota de fundamentare promovată de CNFIS, a aprobat cifre de școlarizare asemănătoare celor din anii anteriori. Ordinul Ministrului ECTS 4334/2012 pentru repartizarea acestor granturi a distribuit, ca și până atunci, locurile în mod global, lăsând la decizia senatelor universităților alocarea pe domenii și programe de studii. Această decizie nu a rezolvat însă nici problema structurală a subfinanțării sistemului de învățământ superior, nici faptul că încă nu există o politică națională de priorizare a alocării granturilor pe domenii de studii.

Apreciind că propunerea sa de finanțare a învățământului superior prin granturi multianuale de studii redimensionate are potențialul de a rezolva unele dintre problemele structurale cu care se confruntă instituțiile de învățământ superior și societatea în ansamblul său, CNFIS consideră că această propunere trebuie să fie aplicată în viitorul apropiat, preferabil începând cu anul universitar 2013/2014.

IV.2. Alocarea pe bază de proiecte a fondului de dezvoltare instituțională

Conform art.223, alin.7, lit.a, din Legea educației naționale (Legea nr. 1/2011), fondul de dezvoltare instituțională se acordă universităților publice prin contractul instituțional pe care acestea îl încheie cu Ministerul Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională este destinat, conform art.197, lit.b, din Legea nr. 1/2011, acelor universități care dovedesc faptul că pot obține performanțe dovedibile în activitățile de predare și cercetare științifică. Legea stabilește, de asemenea, faptul că este necesară elaborarea unei metodologii specifice de evaluare în baza căreia Ministerul să poată face alocările financiare precum și normele specifice de utilizare a acestui fond.

CNFIS a propus în luna februarie 2013 un proiect de Hotărâre de Guvern care să reglementeze situația fondului de dezvoltare instituțională. În cadrul acestui proiect, CNFIS propune atât o definiție operațională a fondului de dezvoltare instituțională, a destinației acestuia precum și o metodologie specifică pentru evaluarea universităților și metodologia de alocare a fondurilor în cadrul acestuia. În cele ce urmează prezentăm și detaliem propunerea CNFIS, înaintată Ministerului Educației Naționale în data de 18 februarie 2013, prin adresa nr. 408.

În ceea ce privește statutul legal al fondului de dezvoltare instituțională, CNFIS propune ca acesta să fie asimilat veniturilor proprii ale universităților și, în consecință, să poată fi utilizat de universități în baza autonomiei universitare și în conformitate cu contractele instituționale încheiate de acestea cu Ministerul Educației Naționale. În acest mod, CNFIS consideră că universitățile vor putea utiliza aceste fonduri în vederea realizării obiectivelor strategice asumate de universități în contextul politicii naționale privind dezvoltarea domeniului învățământului și a cercetării științifice universitare. Astfel definit, fondul de dezvoltare instituțională reprezintă o sursă importantă pentru susținerea din fonduri publice a acelor universități care au un plan strategic și operațional cu obiective clar definite. În același timp, fondul constituie un instrument important la dispoziția Ministerului pentru a putea stimula sistemul universitar în atingerea acelor obiective strategice și de politici considerate importante.

În acest sens, CNFIS propune ca, pentru perioada următoare, fondul de dezvoltare instituțională să fie gestionat în baza a două direcții strategice: sprijinirea consorțiilor universitare și stimularea universităților în realizarea unor proiecte specifice de dezvoltare instituțională cum ar fi: promovarea unor noi programe de studii, creșterea capacității instituționale, îmbunătățirea calității activității didactice, dezvoltarea infrastructurii, cultivarea legăturilor cu comunitatea locală și/sau regională, incluziunea socială, dezvoltarea programelor de studii cu predare în limba minorităților naționale și/sau internaționalizarea activităților specifice învățământului superior. Aceste elemente au fost identificate ca fiind prioritare pentru sistemul de învățământ superior din România atât în urma analizelor specifice realizate de CNFIS și prezentate în cadrul acestui Raport, precum și în unele studii, analize și cercetări independente, cum ar fi cele realizate de Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS). De asemenea, aceste obiective au fost identificate și argumentate și în cadrul Cărții Albe — Pentru calitate și leadership în învățământul superior din România în 2015, strategie elaborată în anul 2011 de către UEFISCDI și care propune direcțiile prioritare pentru dezvoltarea învățământului superior din România.

Din punct de vedere operațional, CNFIS propune ca sumele alocate către universități prin fondul de dezvoltare instituțională să poată fi utilizate de universități pentru următoarele categorii de cheltuieli: investiții, cheltuieli de personal, cheltuieli materiale, cheltuieli destinate susținerii proiectelor educaționale, de cercetare sau de dezvoltare a resurselor umane sau cheltuieli cu regia necesară universităților pentru desfășurarea programelor de studii. Prin stabilirea acestor categorii de cheltuieli eligibile CNFIS consideră că se asigură un cadru normativ suficient de larg încât universitățile să poată decide, în baza autonomiei universitare, în conformitate cu propriile obiective destinația fondurilor primite. Se asigură astfel o flexibilitate foarte mare pentru utilizarea fondurilor alocate, flexibilitate care acordă universităților libertatea necesară implementării propriilor proiecte instituționale.

CNFIS consideră că principiul autonomiei universitare este fundamental și că acesta este legat direct de principiul responsabilității și transparenței publice. De aceea, propunerea CNFIS de acordare a fondului de dezvoltare instituțională prevede organizarea unei competiții la nivel național bazate pe proiecte de dezvoltare instituțională. Astfel, CNFIS propune o metodologie specifică de alocare a acestui fond, care include două elemente fundamentale: exprimarea de către universități a interesului în vederea obținerii acestui fond și

dovedirea de către universități a unei responsabilități instituționale clare. În vederea îndeplinirii principiului responsabilității publice, CNFIS consideră că realizarea unui proiect de dezvoltare instituțională și supunerea acestuia unei evaluări externe reprezintă elementul fundamental. În acest sens CNFIS propune realizarea anuală a unei competiții publice, deschise tuturor universităților de stat din România, de proiecte de dezvoltare instituțională. Proiectele depuse de universități pot viza diferite aspecte precum: promovarea unor noi programe de studii, creșterea capacității instituționale, îmbunătățirea calității activității didactice, dezvoltarea infrastructurii, cultivarea legăturilor cu comunitatea locală și/sau regională, incluziunea socială, dezvoltarea programelor de studii cu predare în limba minorităților naționale, internaționalizarea activităților de învățământ superior. Un proiect de dezvoltare instituțională poate cuprinde unul sau mai multe dintre aceste domenii, cu condiția ca aplicatul, universitatea, să poată justifica și operaționaliza relația dintre domenii precum și încadrarea lor în strategiile naționale relevante în ceea ce privește dezvoltarea sectorului învățământului superior, a calității resurselor umane sau a dezvoltării sociale și economice în ansamblu. Proiectele pot fi evaluate de către CNFIS în baza unui set minimal de criterii care urmăresc în principal aspecte legate de conformitatea proiectului cu politicile naționale, de conformitatea acestuia cu planul strategic al universității aplicante, aspecte legate de calitatea proiectului în sine (modul de definire al obiectivelor, adecvarea mijloacelor la realizarea obiectivelor propuse, măsurile de asigurare a calității execuției proiectului și fundamentarea bugetului), impactul anticipat al implementării proiectului și sustenabilitatea efectelor acestuia precum și capacitatea instituției de a implementa proiectul propus. În acest mod, evaluarea proiectelor de dezvoltare instituțională este direct legată de principiile evaluării proiectelor și sunt eliminate elementele de subiectivitate legate de conținutul propriu-zis al proiectelor, care poate genera evaluări părtinitoare.

Propunerea CNFIS de alocare a fondului de dezvoltare instituțională către universitățile publice are în vedere, așadar, atât elementele restrictive, de natură legală, cât și prevederi care permit flexibilizarea sistemului de alocări financiare din fonduri publice. Principiile care stau la baza acestei propuneri sunt: cel al autonomiei universitare, al responsabilității și transparenței publice, al flexibilității financiare și al planificării strategice.

IV.3. Optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare

Potrivit legii, finanțarea suplimentară reprezintă un fond de cel puțin 30% din valoarea finanțării de bază alocate anual la nivel național către universitățile de stat; acest fond are drept scop încurajarea excelenței în învățământul superior și este alocat „pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național al Finanțării Învățământului Superior și aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului” (art.197 din Legea educației naționale nr. 1/2011).

Istoriceste, finanțarea suplimentară succede alocării pe bază de indicatori de calitate a unei cote de 30% din finanțarea de bază în anii 2002-2011. Având în vedere faptul că în anul 2011 a fost realizată la nivel național ierarhizarea programelor de studii universitare, CNFIS a considerat firesc ca cea mai mare parte a finanțării suplimentare să fie alocată pornind de la rezultatele acestei ierarhizări. Totodată însă, CNFIS a apreciat, și consideră în continuare, că o parte a finanțării suplimentare trebuie să îngăduie Ministerului Educației să încurajeze și alte forme de excelență și de utilitate publică, care nu au fost în suficientă măsură incorporate în rezultatele ierarhizării programelor de studii. În consecință, propunerea de hotărâre de guvern privind metodologia de alocare a fondurilor de la bugetul de stat pentru finanțarea complementară și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior adoptată de CNFIS și înaintată Ministerului Educației într-o primă formă în noiembrie 2011 și reînaintată în mai multe rânduri în cursul anului 2012 prevede, pe lângă finanțarea suplimentară bazată pe excelența reflectată de ierarhizare (FSE), încă trei categorii de finanțare suplimentară:

- 1) Finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (*FSEP*)
- 2) Creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (*FSCM*)
- 3) Asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (*FSL*)

Pe lângă propunerea generală de metodologie, CNFIS a formulat și propuneri concrete de criterii și standarde pentru alocarea acestor componente ale finanțării suplimentare. Unele dintre aceste criterii reiau criterii de calitate folosite până în 2011, altele sunt criterii noi, considerate însă utile pentru stimularea excelenței instituțiilor de învățământ superior. Urmând să fie instituite prin Ordin al Ministrului Educației

Naționale, aceste criterii pot fi perfecționate de la un an la altul, iar ponderile alocate lor pot varia, astfel încât să reflecte flexibil prioritățile dinamice ale politicilor naționale în domeniul învățământului superior.

Finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (*FSEP*) este prevăzută explicit în art.225, alin.1 din Legea nr. 1/2011. În această privință CNFIS a propus și propune în continuare doar definirea riguroasă a criteriilor prin care un program de studii este considerat a fi „în științe și tehnologii avansate” și actualizarea anuală a listei acestora, ca și a celei a programelor în limbi de circulație internațională, potrivit documentației înaintate de instituțiile de învățământ superior. Referitor la finanțarea preferențială a doctoratelor în cotutelă, poziția CNFIS a fost aceea a acordării către Școlile Doctorale implicate a unor sume paușale pentru fiecare dintre aceste doctorate finalizate prin susținerea cu succes a tezei de doctorat în cotutelă.

În ceea ce privește creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (*FSCM*), CNFIS propune mai multe criterii, dintre care unele reiau criterii de calitate folosite înainte de 2011, iar altele sunt noi. Dintre criteriile noi propuse de CNFIS, unele vizează stimularea asigurării supleței organizatorice a universităților (raportul personal titular total / personal de conducere, cu mențiunea că se propune ca pe baza acestui criteriu să fie finanțate doar universitățile care au un raport superior medianeii ansamblului universităților), iar altele încearcă să reflecte sintetic prestigiul universităților, stimularea excelenței individuale și transparența politicilor în domeniul resurselor umane. În fine, CNFIS consideră că augmentarea capacității instituționale și a eficienței manageriale a universităților trebuie să stimuleze și introducerea unor bune practici existente la cele mai bune universități internaționale, și propune ca un criteriu temporar alocarea unei părți din *FSCM* pentru existența unui oficiu centralizat și a unei metodologii unitare de evaluare a performanței didactice de către studenți.

Asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional reprezintă o prioritate a politicilor publice din domeniul educației în România secolului XXI și ar trebui să figureze explicit în misiunile asumate de către aceste instituții și să fie operaționalizată concret în programele lor strategice. Criteriile propuse de CNFIS pentru alocarea acestei componente din finanțarea suplimentară cuprind ponderea studenților proveniți din grupuri sociale defavorizate sau vulnerabile, inclusiv din mediul rural, dar și ponderea veniturilor din contracte care vizează comunitatea și sunt derulate în colaborare cu agenți locali sau regionali în cadrul veniturilor totale ale instituției de învățământ superior. Având în vedere însemnătatea deosebită pe care ar trebui s-o aibă în acest deceniu extinderea ofertei universităților spre categoriile non-convenționale de studenți, atât pentru realizarea obiectivelor de incluziune asumate de România prin Agenda 2020, cât și pentru consolidarea situației universităților în condițiile restrângerii bazei de recrutare a studenților din rândurile tinerilor absolvenți de liceu, CNFIS propune ca unul dintre criteriile principale în cadrul FSL să reia fostul IC17 pilotat de CNFIS în cursul anului 2011, măsurând oferta de programe de pregătire pe întreg parcursul vieții a fiecărei universități printr-un indice combinat al numărului de programe și al numărului persoanelor care au absolvit aceste programe în anul anterior.

Pe baza acestei propuneri, CNFIS consideră că se poate realiza un proces flexibil, rapid și ușor de gestionat de optimizare a susținerii excelenței în domeniul învățământului superior prin intermediul finanțării suplimentare. Totodată, adoptarea propunerilor de criterii formulate de CNFIS va îngădui realizarea unui echilibru relativ între diversele forme de excelență universitară și va oferi șanse de acces la finanțarea suplimentară tuturor universităților, încurajând totodată asumarea de către acestea a unor misiuni diferențiate și complementare, cu efecte benefice la nivel național. Spre exemplificare, universitățile clasificate de educație vor putea doar cu greutate să beneficieze de fonduri alocate pentru finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (*FSEP*), dar vor putea puncta, cu condiția unui management atent, atât la finanțarea suplimentară pentru creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (*FSCM*), cât și la cea pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (*FSL*).

IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România

Instituțiile de învățământ superior au posibilitatea obținerii unor surse de finanțare extrabugetare, fie direct, fie indirect, pentru procesul didactic, practică, cercetare sau dezvoltarea infrastructurii. Diversificarea surselor de finanțare va avea un rol important în anii următori, având în vedere resursele relativ limitate pentru finanțarea instituțională.

Pentru **procesul didactic** o sursă suplimentară directă de finanțare pentru programele de doctorat și pentru unele programe de masterat o reprezintă fondurile structurale. Experiența ultimilor ani arată că programele de doctorat pot fi finanțate aproape integral prin proiecte POSDRU, la fel ca și pregătirea și demararea unor programe de masterat (în special în parteneriat internațional), programe postdoctorale sau programe de formare postuniversitară/conversie profesională.

Unele programe de masterat sau doctorat pot beneficia de finanțarea directă sau indirectă a mediului economic privat interesat, fie prin finanțarea directă a desfășurării unor asemenea programe, fie prin acoperirea taxelor de studii/acordarea unor burse pentru studenți. Acordarea unor facilități fiscale pentru firmele care susțin asemenea activități, precum și activitatea de practică a studenților ar putea contribui la creșterea semnificativă a acestor finanțări.

Programele educaționale europene (ERASMUS etc.) pot reprezenta, de asemenea, o sursă de finanțare alternativă pentru inițierea și demararea unor programe internaționale de masterat, de formare profesională sau plasament practic.

Finanțarea activității de **cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și consultanță** poate beneficia de finanțarea sectorului privat național și internațional, deși nededucerea TVA-ului reprezintă în prezent un impediment major de competitivitate pentru instituțiile de învățământ superior de stat.

Finanțarea europeană (prin programe de cercetare specifice) sau cea internațională (în special pe baza unor acorduri bilaterale sau a unor programe ale agențiilor de dezvoltare internațională ale unor țări) reprezintă în prezent o potențială resursă puțin valorificată de către universitățile românești.

De asemenea, participarea universităților românești în diverse programe sectoriale finanțate direct de către Comisia Europeană (ex. Programul Life) sau prin intermediul unor structuri naționale (ex. POS Mediu), care au și o componentă importantă de studii/cercetare este o oportunitate ce poate fi mult mai bine valorificată în viitor.

Dezvoltarea infrastructurii de cercetare a universităților pe baza unor proiecte finanțate din fonduri structurale (în special POS Creșterea Competitivității Economice) a devenit o realitate a ultimilor ani, chiar dacă derularea unor asemenea proiecte a întâmpinat unele dificultăți. În următorii ani, includerea dezvoltării infrastructurii universitare (didactice, de cazare sau de cercetare) în prioritățile de finanțare pentru programele operaționale sectoriale poate contribui semnificativ la dezvoltarea infrastructurii în învățământul superior.

Având în vedere că majoritatea universităților au un număr important de clădiri amplasate în centrele (unele chiar istorice) ale marilor orașe ale României, se impune eligibilitatea acestora pentru programele structurale prin care sunt finanțate lucrări de reabilitare, eficientizare energetică, renovare sau restaurare a clădirilor.

Autoritățile locale, județene sau regionale pot contribui direct la dezvoltarea instituțiilor de învățământ superior prin finanțarea din bugetul propriu a unor lucrări de acces la infrastructura universitară (drumuri, utilități etc.), organizarea de către universități, sau în parteneriat, a unor evenimente științifice, culturale, sportive etc. În acest context, considerăm că utilizarea fondurilor alocate României prin Programul Operațional Regional (POR) reprezintă o sursă de finanțare importantă ce a fost și poate fi utilizată în continuare. Modernizarea sediilor existente ale universităților publice, dimensionarea lor în raport cu numărul dar și tipul activităților întreprinse de universități, adaptarea spațiilor de învățământ și cercetare la cerințele impuse de noile tehnologii și metode de predare-învățare dar și de cercetare, reprezintă câteva posibilități de utilizare a fondurilor disponibile.

Dincolo de utilizarea fondurilor nerambursabile provenite de la Uniunea Europeană, fie direct fie prin intermediul statului român, universitățile pot avea în vedere și explora o serie de surse alternative de venituri, în funcție de planurile operaționale strategice pe care și le propun. Dezvoltarea unor parteneriate cu agenți economici puternici reprezintă, pentru unele domenii științifice cu aplicabilitate practică mai mare (cum ar fi

științele ingineresti spre exemplu), o direcție posibilă de dezvoltare. Dezvoltarea unor programe de studii netradiționale, orientate către persoane adulte poate constitui o direcție de dezvoltare pentru universitățile care gestionează programe de studii orientate, mai degrabă, spre științele socio-umane sau umaniste. În plus, oferirea unor programe de pregătire profesională de calitate, pentru angajați sau persoane active, care doresc să se dezvolte profesional pe parcursul carierei, reprezintă activități pe care universitățile ar putea să le dezvolte și ar trebui să fie susținute de către stat și motivate să le desfășoare.

Având în vedere limitele finanțării din fonduri publice a învățământului superior, ca și situația economică și socială actuală, considerăm că se impun, alături de modalitățile menționate anterior pentru procesul didactic, practică, cercetare sau dezvoltarea infrastructurii, și o serie de măsuri privind diversificarea surselor de finanțare și sprijin direct pentru studenți.

La nivel mondial, un element important în direcția diversificării surselor de finanțare a învățământului superior este sistemul de credite pentru studii universitare. În România au existat mai multe propuneri pentru implementarea unui asemenea sistem de credite pentru studii, iar Legea educației naționale nr. 1/2011 a prevăzut înființarea unei Agenții de credite și burse de studii și a stabilit câteva principii generale ale acordării și finanțării acestor credite:

„Art. 204

(1) Studenții care provin din familii cu venituri reduse beneficiază de un sistem de împrumuturi bancare pentru efectuarea studiilor, garantate de stat, în condițiile legislației în vigoare, prin Agenția de credite și burse de studii. Împrumuturile pot acoperi taxele de studii și costul vieții pe perioada studiilor.

(2) Absolvenții care vor practica profesia minimum 5 ani în mediul rural vor fi scutiți de plata a 75% din împrumut, această parte fiind preluată de către stat, în cuantum de maximum 5.000 lei.

(3) Agenția de credite și burse de studii propune reglementari corespunzătoare în vederea acordării creditelor“

Acest articol al legii încă nu a fost aplicat. CNFIS consideră, însă, că un sistem de credite garantate pentru studenții care provin din familii cu venituri reduse reprezintă un element important al asigurării egalității de șanse și echității sociale în accesul la studii universitare, ca și un factor care ar putea ajuta România să atingă țintele de incluziune asumate prin Strategia Europa 2020. De aceea, CNFIS propune ca Ministerul Educației Naționale să promoveze la nivelul Guvernului adoptarea actelor normative necesare pentru implementarea sistemului de credite de studii garantate de stat prevăzut de legea în vigoare, precum și asigurarea mijloacelor financiare pentru funcționarea acestui sistem.

În contextul discuției despre diversificarea surselor de finanțare pentru învățământul superior, un element important va fi și consolidarea legăturii dintre autoritățile locale, județene și regionale, și studenții rezidenți în respectivele localități, județe și regiuni. Implicarea autorităților locale prin alocarea de burse de studii la nivel de licență și/sau master poate reprezenta nu doar o formă directă de sprijin pentru studenți, ci și o investiție în dezvoltarea durabilă a localităților, județelor și regiunilor respective prin atragerea unei resurse umane înalt calificate. Un aspect special este reprezentat de bursele sociale pentru studenți. Art.223, alin.10 din Legea educației naționale nr. 1/2011 stipulează faptul că „acestea trebuie să acopere cheltuielile minime de masă și cazare“, ceea ce este de natură să determine o mărire a sumelor alocate pentru aceste burse. Pentru evitarea situației în care aplicarea acestei prevederi legale va provoca, indirect, diminuarea altor componente ale finanțării învățământului superior sau diminuarea fondului de burse de performanță sau de merit, CNFIS propune ca Ministerul Educației Naționale să promoveze crearea cadrului legal pentru ca bursele sociale să fie finanțate de către autoritățile locale (unde studentul își are rezidența), cu atât mai mult cu cât majoritatea actelor care constituie dosarul social sunt emise de către aceste autorități.

IV.5. Propuneri privind creșterea acurateții bazei informaționale a finanțării învățământului superior

Propunerile privind baza informațională a învățământului superior se referă la unele modificări structurale, la nivelul întregului sistem, și vizează două aspecte conexe cu impact major asupra activității CNFIS: îmbunătățirea procesului de colectare a datelor primare necesare pentru aplicarea metodologiilor de finanțare și extinderea sistemului de indicatori statistici fundamentali utilizați pentru evaluarea stării finanțării învățământului superior.

Capacitatea de a elabora metodologii de finanțare prin care să fie operaționalizate politicile publice în domeniul învățământului superior a fost și continuă să fie limitată de volumul și calitatea informațiilor disponibile la nivelul sistemului. Cum aplicarea oricărei metodologii de finanțare implică utilizarea în manieră directă a datelor în algoritmi de alocare a fondurilor publice, restricțiile privind nivelul de acuratețe al datelor sunt foarte stricte. Toate datele utilizate trebuie să verifice simultan patru condiții fundamentale: reprezentativitate, pentru aspectele urmărite de metodologie, disponibilitate, la nivelul tuturor universităților în momentele de timp de referință, omogenitate, din perspectiva definițiilor utilizate și a modului de raportare, și credibilitate, prin posibilitatea testării veridicității datelor într-o manieră analitică sau chiar prin verificări efectuate direct la sursă.

Actuala modalitate de organizare a procesului de colectare a datelor primare de la universități nu permite obținerea unui volum suficient de bogat de informații care să respecte cerințele descrise anterior. Printre consecințele directe ale acestei limitări pot fi evidențiate dificultățile recente întâmpinate în introducerea unor indicatori specifici pentru finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă, fondurile pentru creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale și pentru asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional, dar și imposibilitatea de a introduce indicatorii de calitate diferențiați pe cicluri și domenii de studii în precedenta metodologie de finanțare.

Pentru creșterea semnificativă a volumului de informații ce pot fi utilizate în algoritmi de finanțare, CNFIS consideră imperativă trecerea la colectarea de date nominale prin intermediul aplicației integrate dezvoltate în cadrul proiectului Registrul Matricol Unic, înainte ca aceasta, împreună cu echipamentele pe care este instalată, să se uzeze în mod iremediabil, nu doar fizic, ci și moral. În acest sens, se impune o dezvoltare a cadrului instituțional existent, prin înființarea unei structuri care să aibă ca atribuție principală gestionarea datelor din învățământul superior, în general, și a Registrului Matricol Unic al Universităților în particular. Beneficiind de expertiza noului Consiliul Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior această structură ar putea concentra într-o manieră eficientă, printr-un unic exercițiu de colectare a datelor sincronizat cu cel derulat de INS, acțiunile desfășurate în prezent de MEN, CNFIS și de alte organisme centrale care folosesc date pentru îndeplinirea atribuțiilor specifice.

În paralel cu restructurarea sistemului de colectare a datelor, beneficiind de această reorganizare, se impune și dezvoltarea unui sistem complex și stabil de indicatori dedicat problematicii finanțării învățământului superior care să ofere suportul informațional necesar atât pentru fundamentarea strategiilor de finanțare cât și pentru evaluarea impactului avut de implementarea acestora. În acest sens, complexitatea sistemului semnifică posibilitatea realizării unor studii transversale, atât la nivel european cât și la nivel național prin intermediul unor analize comparative inter-instituționale. Stabilitatea reprezintă conservarea sistemului fără modificări semnificative într-un orizont de timp de zece sau chiar două zeci de ani, pentru a permite realizarea în viitor a analizelor longitudinale necesare pentru identificarea unor tendințe semnificative la nivelul sistemului și realizarea de prognoze consistente privind evoluțiile acestuia.

Dificultățile întâmpinate în încercarea de a aborda într-o manieră riguroasă mai multe subiecte fundamentale pentru finanțarea sistemului de învățământ superior au fost evidențiate în repetate rânduri pe parcursul raportului, oferind astfel în modul cel mai concret argumentele necesare pentru introducerea unui sistem complex de indicatori specifici. În același timp însă, tocmai aceste dificultăți ne-au condus la identificarea unui prim set de indicatori fundamentali, prezentat și comentat în Tabel 30, din Anexa 3, care ar putea constitui nucleul stabil al unui sistem flexibil mai extins, care să conțină și elemente care urmăresc aspecte conjuncturale. Odată disponibile, informațiile generale și cele specifice, vizate de indicatori propuși

pentru aceste două categorii distincte, vor permite creșterea semnificativă a acurateții imaginii asupra modului în care se integrează sistemul românesc, privit în ansamblu, în contextul învățământului superior european, dar și a diferențelor existente între universități, atunci când se va face un nou exercițiu de evaluare a stării finanțării învățământului superior românesc.

V. Concluzii

O primă concluzie, evidențiată atât de evoluțiile din ultimii ani, cât și de comparațiile internaționale, se referă la agravarea subfinanțării cronice a sistemului învățământului superior din România. Această subfinanțare, care s-a menținut chiar și în anii în care alocațiile bugetare au fost mai mari (inclusiv în 2007/2008), a afectat negativ nu doar calitatea învățământului superior, ci și competitivitatea pe termen mediu și lung a universităților din România și a economiei românești în ansamblul său. Ea subminează șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI.

Până în anul 2008/2009 universitățile au compensat subfinanțarea din surse publice prin creșterea numărului de studenți cu taxă. Această resursă este, însă, în prezent, în curs de epuizare, fapt care pune grave probleme financiare și instituționale pentru multe universități, atât de stat cât și particulare. CNFIS consideră că scăderea semnificativă a numărului de înmatriculări ar putea fi contrabalansată prin stimularea universităților în direcția dezvoltării unor activități educaționale în sfera învățării permanente (life long learning), activități care ar contribui și la susținerea obiectivelor asumate la nivel național în cadrul Agendei 2020.

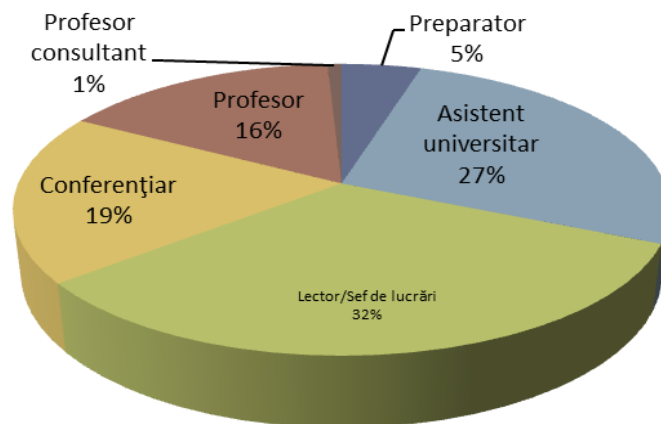
Stimulentele financiare pentru creșterea performanței universităților au avut un rol pozitiv în funcționarea învățământului superior din România ultimului deceniu. În conformitate cu Programul de guvernare pe anii 2013-2016, care prevede finanțarea pe bază de performanță a învățământului superior, rolul acestor stimulente se cuvine să crească în actuala etapă, pentru a promova competitivitatea și atractivitatea universităților din România în contextul intensificării competiției internaționale din domeniul învățământului superior. Pentru universitățile care se concentrează asupra educației și îndeplinesc un rol important la nivel regional va fi necesară elaborarea unor strategii comune de acțiune cu autoritățile locale, județene și regionale.

Pentru optimizarea finanțării publice a învățământului superior CNFIS propune:

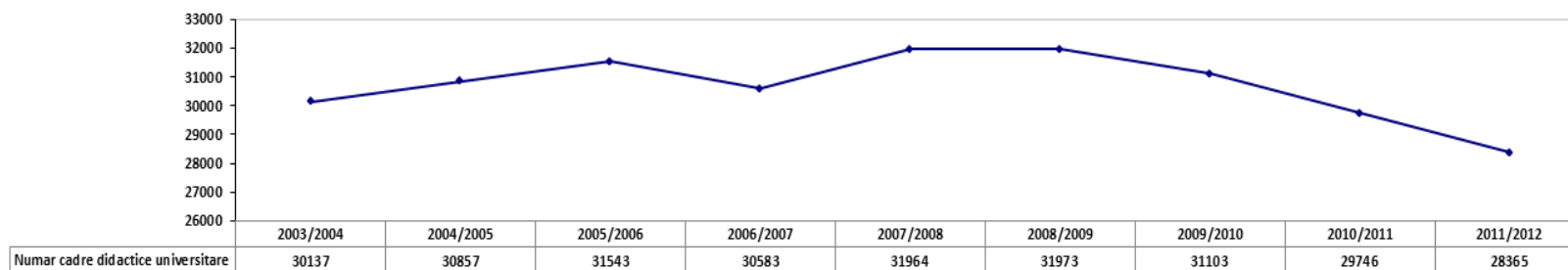
- 1. Continuarea finanțării pe bază de granturi multianuale a studiilor de doctorat și implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, a studiilor de licență și master.**
- 2. Adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritară a granturilor de studii pe domenii, și nu paușal la nivel de universități.**
- 3. Creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național; dacă nu se poate obține o majorare a bugetului alocat pentru învățământul superior, este de acceptat reducerea graduală a numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență și de master.**
- 4. Alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională.**
- 5. Optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare.**
- 6. Diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior.**
- 7. Creșterea acurateții bazei informaționale referitoare la sistemul de învățământ superior din România.**

Anexa 1—Capitolul I (grafice și tabele)

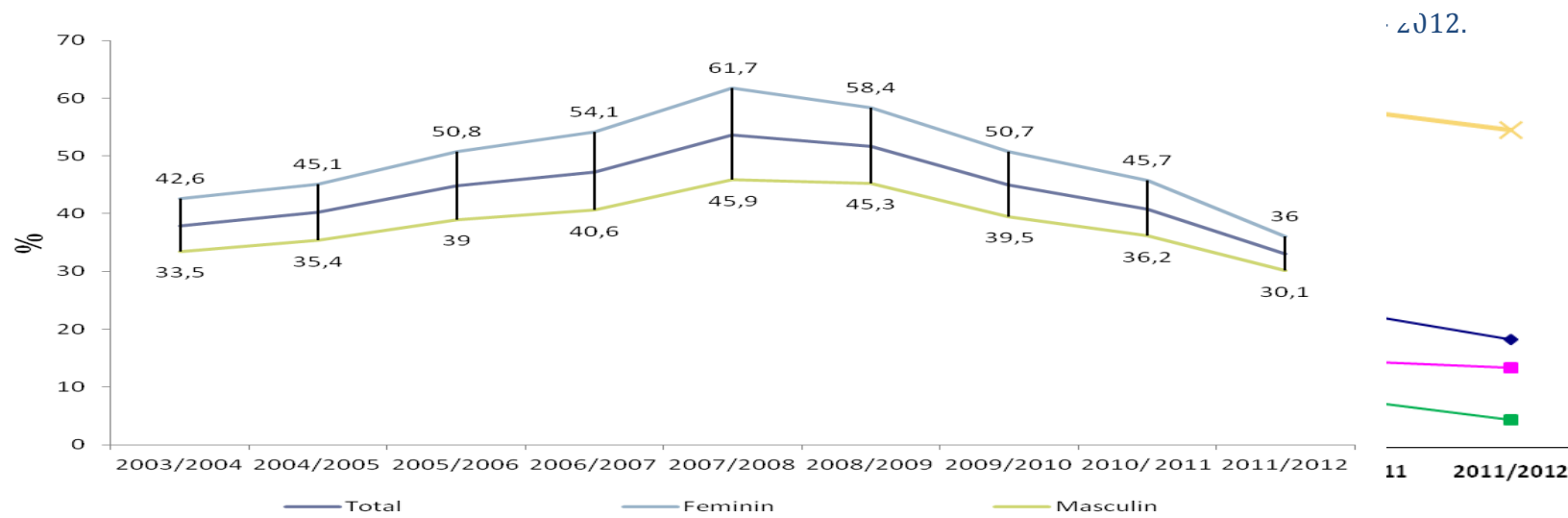
GRAFIC 9 — STRUCTURA PE GRADE DIDACTICE A CORPULUI PROFESORAL UNIVERSITAR (2011–2012)

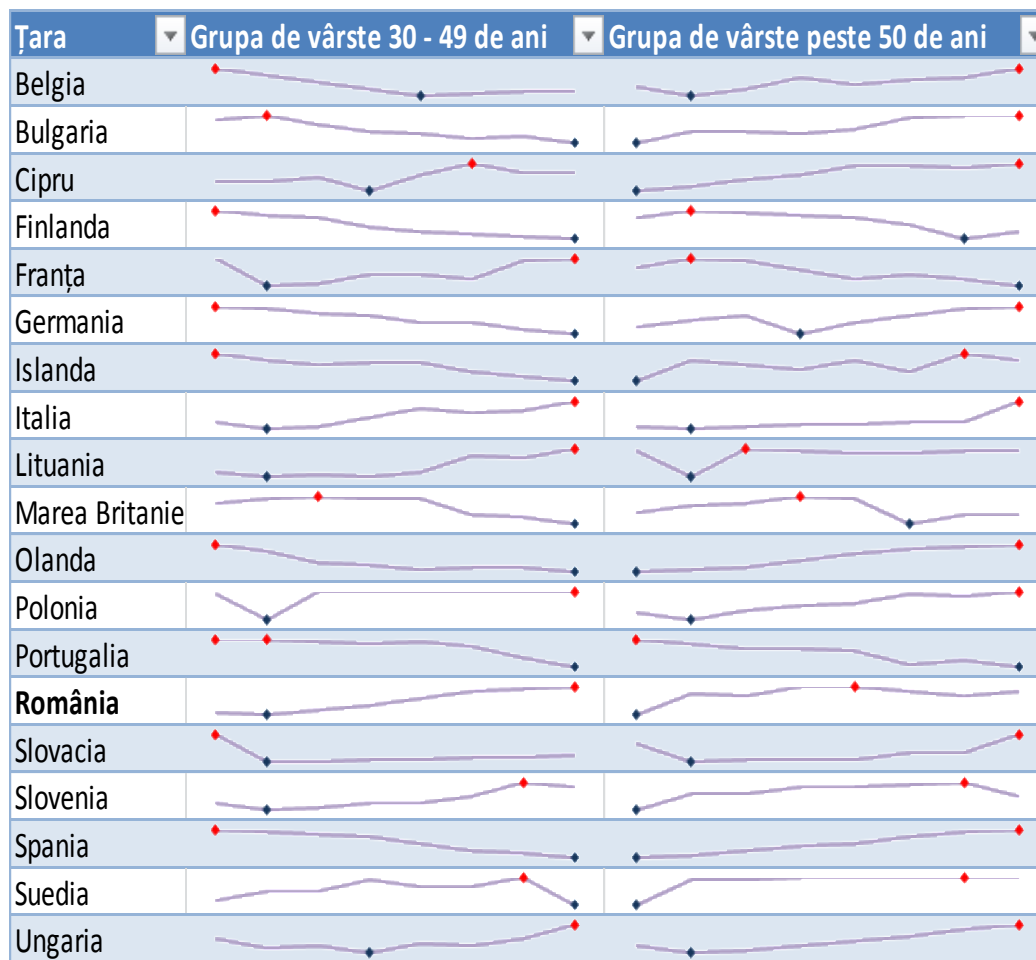
GRAFIC 8 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CADRE DIDACTICE UNIVERSITARE (2003–2012)

GRAFIC 10 — EVOLUȚIA RATEI BRUTE DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR, PE GEN, ÎN PERIOADA 2003–2012 (%)

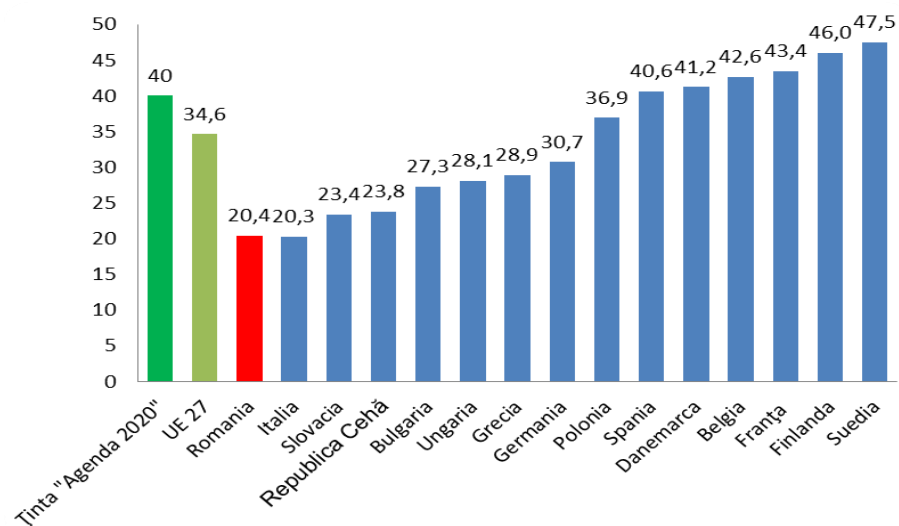

GRAFIC 12- EVOLUȚIA PONDERII PE GRUPE DE VÂRSTE A PERSONALULUI DIDACTIC DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ÎN PERIOADA 2003 - 2010 ÎN UNELE STATE MEMBRE UE

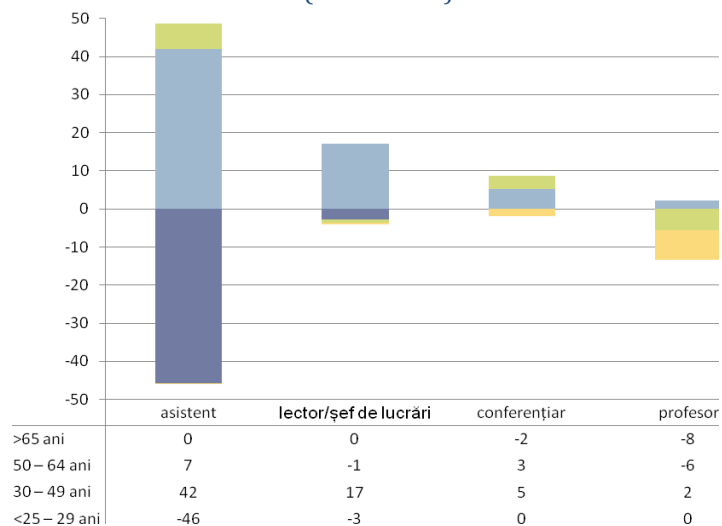

LEGENDA: ■ = ponderea maximă ■ = ponderea minimă — = tendința 2003 - 2010

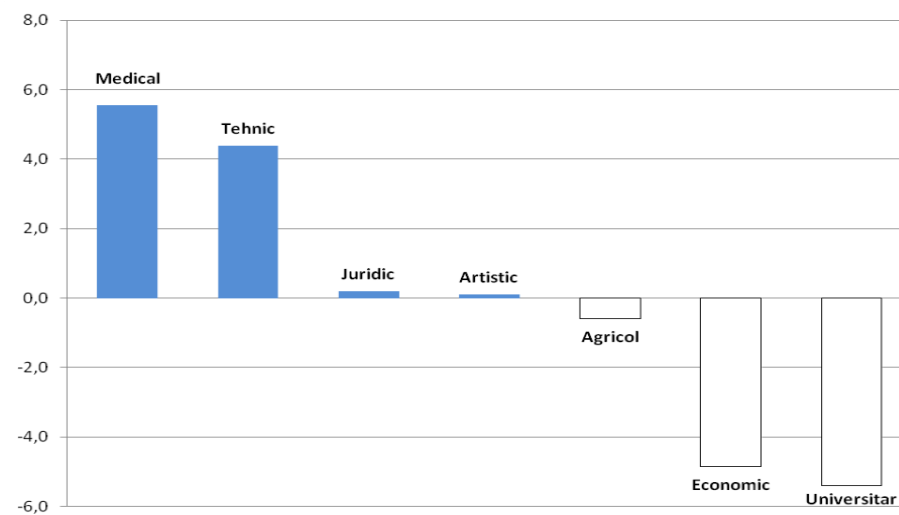
GRAFIC 13 — PONDEREA ÎN GRUPA DE VÂRSTE 30-34 DE ANI A PERSOANELOR CARE DETIN O DIPLOMĂ DE STUDII DE NIVEL ISCED 5 (2011)

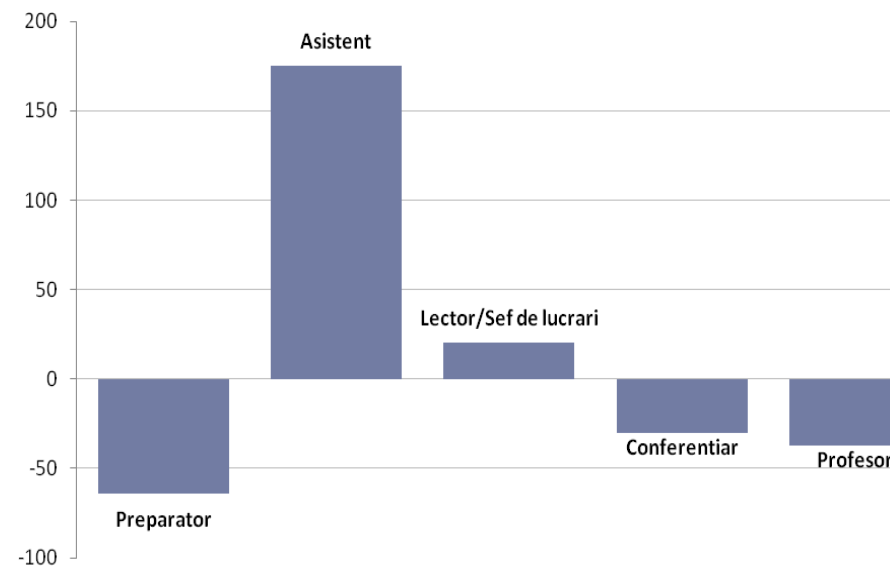
GRAFIC 16 - INDEXUL FLUCTUAȚIEI PERSONALULUI DIDACTIC DIN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE PE FUNCȚII UNIVERSITARE ȘI GRUPE DE VÂRSTE ÎN PERIOADA 2003 - 2012 (2003 = 100)

GRAFIC 14 — EVOLUȚIA PONDERII STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI PE GRUPE MARI DE DOMENII ȘTIINȚIFICE (2003-2012)

GRAFIC 15 — EVOLUȚIA PERSONALULUI PE FUNCȚII DIDACTICE, ANGAJAT ÎN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE DIN ROMÂNIA, 2003-2012

■ Indexul modificării numărului de angajați pe posturi didactice în universitățile publice în perioada 2003 - 2012 (2003 = 100)

TABEL 18 - EVOLUȚIA RATELOR SPECIFICE DE CUPRINDERE PE VÂRSTE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR (2003-2012)

		2003 / 2004	2004 / 2005	2005 / 2006	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011/ 2012	Modificare 2012 - 2003 ⁴⁸
18 ani	T	12,4	13,3	12,9	13,1	17,9	18,4	12,6	9,6	7,6	-4,8
	F	14,7	15,6	15,4	16,1	21,6	21,7	15,2	11,6	9,0	-5,7
	M	10,2	11,1	10,5	10,1	14,4	15,1	10,2	7,8	6,1	-4,1
19 ani	T	31,2	29,9	33,1	31,7	36,4	37,4	31,9	36,9	30,3	-0,9
	F	37,1	34,8	40,4	37,2	44,8	43,8	37,4	43,1	36,6	-0,5
	M	25,6	25,2	26,1	26,3	28,3	31,3	26,6	31,0	24,4	-1,2
20 ani	T	30,0	31,6	31,4	34,1	33,6	36,3	34,7	31,8	30,3	0,3
	F	34,7	36,7	36,6	39,9	39,9	43,2	40,1	37,2	34,9	0,2
	M	25,6	26,8	26,5	28,6	27,6	29,6	29,4	26,6	25,8	0,2
21 ani	T	26,2	29,2	31,6	31,4	34,8	30,1	31,2	31,5	26,7	0,5
	F	29,7	33,0	36,7	36,8	40,9	34,1	35,8	36,3	30,1	0,4
	M	22,8	25,7	26,7	26,4	28,9	26,2	26,8	26,9	23,5	0,7
22 ani	T	22,0	23,4	26,5	30,4	31,6	25,3	20,0	22,8	20,1	-1,9
	F	24,1	26,2	30,0	35,2	37,2	27,3	21,2	24,5	20,2	-3,9
	M	20,0	20,8	23,2	25,9	26,2	23,4	18,9	21,2	20,0	0
23 ani	T	15,3	16,3	18,4	21,4	23,7	18,4	16,1	12,8	11,7	-3,6
	F	16,2	17,4	19,2	22,7	25,5	19,3	17,0	13,2	11,4	-4,8
	M	14,5	15,2	17,6	20,1	22,0	17,5	15,2	12,3	12,0	-2,5
24 ani	T	11,2	11,3	12,7	13,8	17,7	15,3	11,9	10,8	8,0	-3,2
	F	11,9	12,2	13,1	14,8	18,5	15,9	12,6	11,1	8,1	-3,8
	M	10,6	10,5	12,3	12,8	17,0	14,7	11,1	10,5	8,0	-2,6
25-29 ani	T	5,1	5,3	6,1	6,6	8,0	8,2	7,4	5,6	4,3	-0,8
	F	5,5	5,7	6,5	7,1	8,4	8,8	8,0	5,7	4,3	-1,2
	M	4,7	4,9	5,7	6,1	7,6	7,6	6,9	5,4	4,4	-0,3
30-34 ani	T	1,2	1,2	1,5	1,8	2,3	2,5	2,2	1,6	1,1	-0,1
	F	1,4	1,4	1,7	2,0	2,5	2,9	2,6	1,9	1,1	-0,3
	M	1,0	1,0	1,3	1,5	2,1	2,0	1,8	1,3	1,1	0,1

⁴⁸ Diferența dintre valoarea procentuală a indicatorului în anul 2012 și cea din anul 2003. Aceste valori nu pot fi interpretate ca procente, întrucât valorile anuale sunt calculate în funcție de populații diferite. Valoarea reprezintă puncte de diferență și indică tendința de evoluție a indicatorului putând fi interpretată ca unitate de măsură în sine.

TABEL 19 — RATA BRUTĂ DE CUPRINDERE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR PE MEDII DE REZIDENȚĂ ȘI GEN (2003–2012)

	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008 ⁴⁹	2008/2009	2009/2010	2010/ 2011	2011/2012	Modificare 2012 - 2003 ⁵⁰
Total	37,9	40,2	44,8	47,2	53,6	51,7	45,0	40,8	33,0	-4,9
Urban	-	-	-	-	68,0	62,8	56,	53,9	43,8	-24,2
Rural	-	-	-	-	30,9	33,9	27,2	20,8	18,7	-12,2
Feminin	42,6	45,1	50,8	54,1	61,7	58,4	50,7	45,7	36,0	-6,6
Masculin	33,5	35,4	39,0	40,6	45,9	45,3	39,5	36,2	30,1	-3,4

TABEL 20 - NUMĂRUL TOTAL AL ÎNMATRICULĂRILOR, PENTRU TOATE CICLURILE DE STUDII, ÎN UNIVERSITĂȚILE PUBLICE PE GRUPE MARI DE DOMENII DE ȘTIINȚĂ, COMPARAȚIE 2003 - 2012

Grupa de domenii științifice	2003 – 2004	2011 – 2012	Diferența nr. înmatriculări
Tehnic	133682	129605	-4077
Agricol	19033	13613	-5420
Medical	31189	47671	16482
Economic	101553	66878	-34675
Juridic	26892	23465	-3427
Universitar	156113	110721	-45392
Artistic	8419	7511	-908
Total	476881	399464	-77417

⁴⁹ Datele defalcate pe mediul de rezidență al persoanelor înmatriculate în învățământul superior sunt raportate de INS doar începând cu anul universitar 2007/2008.

⁵⁰ Diferența dintre valoarea procentuală a indicatorului în anul 2012 și cea din anul 2003. Aceste valori nu pot fi interpretate ca procente, întrucât valorile anuale sunt calculate în funcție de populații diferite. Valoarea reprezintă puncte de diferență și indică tendința de evoluție a indicatorului putând fi interpretată ca unitate de măsură în sine.

TABEL 21 — COEFICIENȚII DE COST FOLOSIȚI ÎN DETERMINAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI UNITARI, COMPARAȚIE 2002–2012

Nr. crt.	Domeniu	Coeficienți de cost										
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.1	Tehnic	1,65	1,90			1,75						
1.2	Tehnic (<i>fără inginerie fizică și inginerie chimică</i>)		1,65	1,65	1,65		1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
1.3	Tehnic (<i>inginerie fizică și inginerie chimică</i>)						1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
2	Arhitectură	2,00	2,00	2,00	2,00	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
3	Agronomic	1,69	1,69	1,69	1,69	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
4.1	Științe	1,65	1,90			1,65						
4.2	Științe (<i>fără fizică și chimie</i>)		1,65	1,65	1,65		1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65
4.3	Științe (<i>fizică și chimie</i>)						1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
5	Fizică și chimie		1,90	1,90	1,90							
6	Matematici și matematici speciale	1,28	1,28	1,28	1,28	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65
7	Socio-Uman	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
8	Psihologie	1,28	1,28	1,28	1,28	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
9	Medicină	1,90	1,90	1,90	1,90	2,00	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25
10	Economic	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
11	Teatru	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37
12	Film	9,00	9,00	9,00	9,00	7,50	7,50	7,50	7,50	7,50	7,50	7,50
13	Interpretare muzicală		5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37
14	Muzică	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
15	Arte		3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
16	Sport	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86
17	Grade didactice preuniversitare				1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
18	An pregătitor				1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
19	Seminar pedagogic	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

TABEL 22 — ISTORIC COEFICIENȚI DE ECHIVALARE UTILIZAȚI PENTRU CALCULAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI (2002–2012)

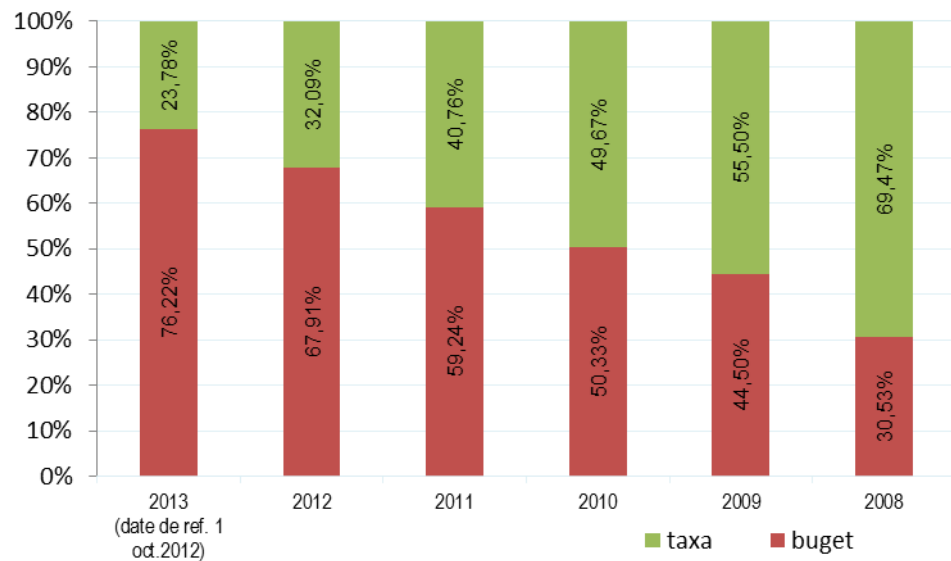
Nr. crt.	Forma de învățământ	Coeficienți de echivalare										
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	I. Studii universitare de licență											
1	Studii în limba română	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
1.1	Colegii	1,00	1,00	1,00	1,00							
2	Studii în limba maghiară-ca limbă maternă	1,50	1,50	1,50	1,50	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
3	Studii în limba germană-ca limbă maternă					2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
4.1	Studii integral în limbi de mare circulație internațională	2,00	2,00	2,00	2,00	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
4.2	Studii desfășurate parțial în limbi de mare circulație internațională și în limba română						1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25
5.1	Studii integral în limbi de circulație restrânsă	2,00	2,00	2,00	2,00	1,50	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
5.2	Studii desfășurate parțial în limbi de circulație restrânsă și în limba română					1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
6	Studii în afara localității de reședință a universității	1,25	1,25	1,25	1,25				1,00	1,00	1,00	1,00
7	Studii desfășurate în cadrul extensiilor universitare - în afara țării	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
8	Studii universitare - învățământ seral	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
9	Studii universitare cu frecvență redusă	0,35	0,35	0,35	0,35	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
10	Studii universitare la distanță					0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15
11	Studii universitare fără frecvență	0,15	0,15	0,15	0,15							
	II. Studii universitare de masterat (sau studii aprofundate)											
12	Studii de masterat (sau studii aprofundate) în limba română	3,00	3,00	3,00	3,00	1,50	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
13	Studii de masterat (sau studii aprofundate) în limbi de mare circulație internațională	6,00	6,00	6,00	6,00	2,25	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
14	Studii de masterat (sau studii aprofundate) desfășurate în cadrul extensiilor universitare - în afara țării					2,50	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
15	Studii de masterat (sau studii aprofundate) în limba maghiară-ca limbă maternă ⁽¹⁾										3,00	3,00
16	Studii de masterat (sau studii aprofundate) în limba germană-ca limbă maternă ⁽¹⁾										3,00	3,00
	III. Studii doctorale											
17	Studii universitare de doctorat cu frecvență (cu excepția domeniilor tehnic, agronomic, științe și medicină)					3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	
18	Studii universitare de doctorat cu frecvență (în domeniile tehnic, agronomic, științe și medicină)					4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	
19	Studii doctorale cu frecvență	4,00	4,00	4,00	4,00							4,00
20	Studii doctorale fără frecvență (începute anterior anului universitar 2006/2007)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	IV. Alte forme											
21	Stagiu de rezidențiat	2,10	2,10	2,10	2,10	2,00	2,00	2,00	1,20	1,20	1,20	1,20
22	Pregătire preliminară pentru studenți străini (an pregătitor)	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25
23	Pregătire pedagogică suplimentară (seminar pedagogic)	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
24	Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul preuniversitar	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40

Notă: (1) în anul universitar 2010–2011, pentru studii de masterat în limbile maghiară și germană (studii în limba maternă) a fost utilizat coeficientul de cost 3,00 (ca răspuns la adresa MECS nr. 15003/22.12.2010).

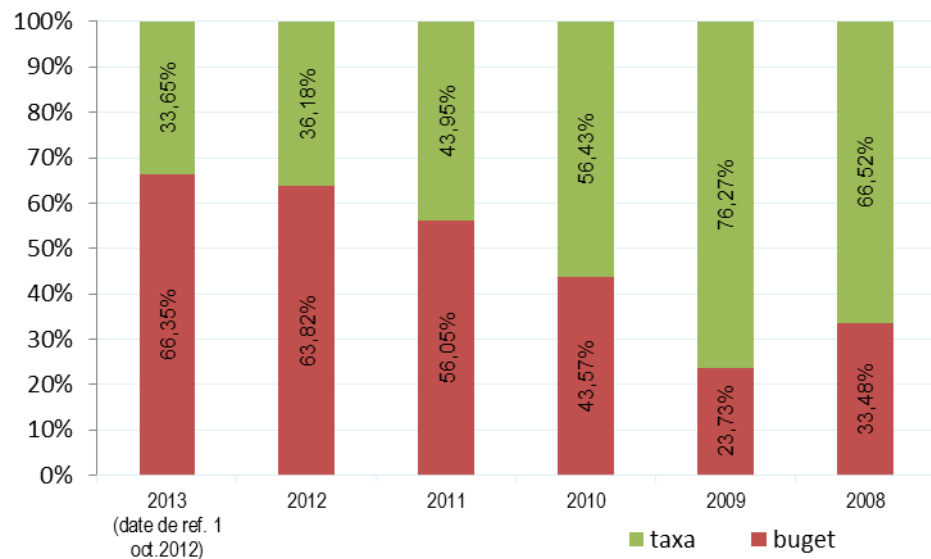
TABEL 23 — EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI ECHIVALENȚI ȘI ECHIVALENȚI UNITARI, A ALOCAȚIEI MEDII PER STUDENT PENTRU FINANȚAREA DE BAZĂ ȘI MODIFICAREA ACESTEIA ÎN PERIOADA 2003–2011.

	Alocația per student echivalent (RON)	Alocația per student echivalent unitar (RON)	Nr. studenți echivalenți	Nr. studenți echivalenți unitari	Modificare nr. studenți echivalenți unitari față de anul anterior	Modificare nr. studenți echivalenți nominală față de anul anterior (RON)	valoarea alocăției anterioare
2003	1618,6		381357,6		-		
2004	1955,8		386248,2		-		
2005	2490,9		388571,2		-		
2006	3199,3	2022,8	362281,9	572984,9	-	-	
2007	4410,6	2732,2	375188,4	605667,9	32683	709,4	
2008	5036,4	3121,9	380847,7	614391,1	8723,2	389,7	
2009	4908,5	3030,7	396159,9	641609,5	27218,4	-91,2	
2010	4566,7	2840,6	416824,0	670113,0	28503,5	-190,1	
2011	3940,6	2444,2	433849,1	699464,7	29351,7	-396,4	

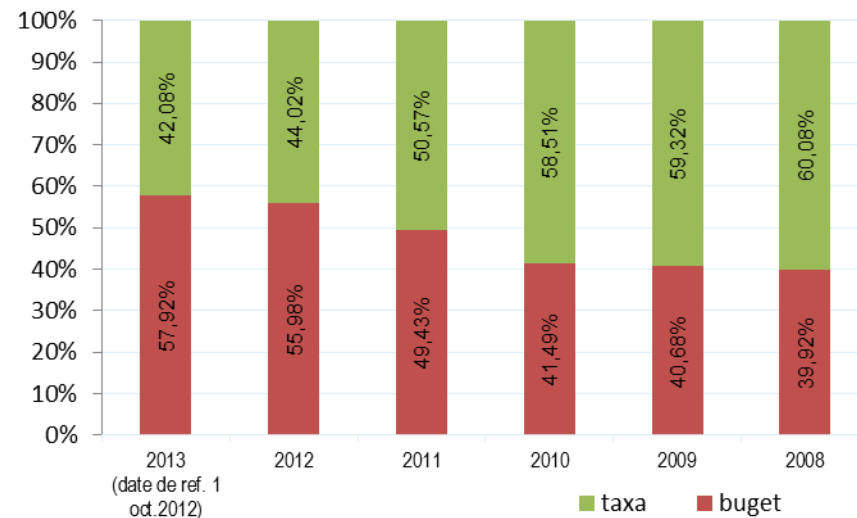
GRAFIC 17 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN 1 DE LA CICLUL DE STUDII DE DOCTORAT (PE FORMA DE FINANȚARE)

GRAFIC 18 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN 1 DE LA CICLUL DE STUDII DE MASTERAT (PE FORMA DE FINANȚARE)

GRAFIC 19 — STRUCTURAREA NUMĂRULUI DE STUDENȚI AN1 DE LA CICLUL DE STUDII DE LICENȚĂ (PE FORMA DE FINANȚARE)

Anexa 2–Capitolul II

TABEL 24 — STRUCTURA GRANTULUI DOCTORAL, PENTRU ANUL 2012

	Categoriile cheltuieli	Domeniul de finanțare			Corelația cu art. 160(2) din LEN
		D1	D2	D3, D4	
1	Bursa studentului doctorand ⁽¹⁾	8,808	8,808	8,808	Cuantumul bursei individuale
2	Salarizarea conducătorului de doctorat	8,000	8,000	8,000	Costurile pentru programul de studii avansate
3	Salarizarea membrilor comisiei de îndrumare	1,500	1,500	1,500	
4	Program de pregătire bazat pe studii avansate	2,500	2,500	2,500	
5	Program de pregătire suplimentar	1,000	1,000	1,000	
6	Fonduri pentru cercetare	4,000	6,400	9,600	Costurile pentru programul de cercetare
7	Regia școlii doctorale - 20%	5,162	5,642	6,282	
	TOTAL Lei	30,970	33,850	37,690	

Nota: (1) Alocația destinată bursei doctorale nu este inclusă în grantul doctoral repartizat din finanțarea instituțională, aceasta fiind repartizată din fondul special pentru burse studenți

Explicație pentru modul de calcul:

Bursa studentului doctorand este la nivelul salariului asistentului universitar = 734 lei/lună net (pornind de la 1.223 lei/lună, valoare brută a salariului minim a asistentului universitar, cu toate cotele/taxe angajatului incluse).

Conducătorului de doctorat i se alocă 14 ore fizice/lună pentru fiecare doctorand = 170 ore/an = 8.000 lei/an salariu brut.

Salarizarea membrilor comisiei de îndrumare = 1.500 lei/an salariu brut (500 lei/an pentru fiecare membru).

Program de pregătire studii avansate = 14 săptămâni x 6 ore fizice (15 ore convenționale)/săptămână = 1 normă didactică de profesor (formație de 6 doctoranzi), cca 2.500 lei/student/an (costurile sunt distribuite egal pentru cei trei ani de studiu).

Program de pregătire suplimentar = 40% din valoarea celui normal.

Fonduri pentru cercetare

1. Pentru domeniul de finanțare D1 a studiilor doctorale se alocă o sumă de 4.000 lei;

2. Pentru domeniul de finanțare D2 a studiilor doctorale se alocă o sumă de 6.400 lei (ajustare cu un coeficient de 1,6);

3. Pentru domeniile de finanțare D3 și D4 a studiilor doctorale se alocă o sumă de 9.600 lei (ajustare cu un coeficient de 2,4).

În domeniul de finanțare D1 intră programele de studii doctorale din următoarele domenii de ierarhizare: Drept; Științe administrative; Științe ale comunicării; Sociologie; Asistență socială; Științe politice; Științe militare, informații și ordine publică; Economie; Administrarea afacerilor; Finanțe; Cibernetică, statistică și informatică economică; Contabilitate; Relații economice internaționale; Management; Marketing; Psihologie; Științe ale educației; Filologie; Filosofie; Istorie; Teologie; Studii culturale.

În domeniul de finanțare D2 intră programele de studii doctorale din următoarele domenii de ierarhizare: Inginerie civilă și instalații; Inginerie electronică și telecomunicații; Inginerie geologică; Inginerie geodezică; Mine, petrol și gaze; Inginerie aerospațială, autovehicule și transporturi; Zootehnie; Biotehnologii; Ingineria produselor alimentare; Agronomie, Horticultură, Silvicultură, Inginerie forestieră; Ingineria sistemelor, calculatoare și tehnologia informației; Inginerie mecanică; Inginerie industrială; Mecatronică și robotică; Ingineria materialelor; Ingineria mediului; Inginerie și management; Inginerie genetică; Inginerie de armament, rachete și muniții; Inginerie electrică și energetică; Educație fizică și sport; Biologie; Biochimie; Matematică; Informatică; Chimie; Inginerie chimică; Geologie; Geografie; Științe ale mediului; Fizică.

În domeniul de finanțare D3 intră programele de studii doctorale din următoarele domenii de ierarhizare: Medicină; Medicină veterinară; Medicină dentară; Farmacie; Arhitectură și urbanism.

În domeniul de finanțare D4 intră programele de studii doctorale din următoarele domenii de ierarhizare: Arte vizuale; Istoria și teoria artei; Artele spectacolului; Muzică.

TABEL 25 — LISTA FORMELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT CU COEFICIENȚII DE ECHIVALARE CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2012/2013 ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL 2010/2011

Nr. crt.	Ciclul și forma de învățământ	Coeficient de echivalare
I. Studii universitare de licență		
1	Studii în limba română ⁽¹⁾	1,00
2	Studii în limba maghiară — ca limbă maternă	2,00
3	Studii în limba germană — ca limbă maternă	2,50
4.1	Studii integral în limbi de mare circulație internațională ⁽²⁾	1,50
4.2	Studii desfășurate parțial în limbi de mare circulație internațională și în limba română	1,25
5.1	Studii integral în limbi de circulație restrânsă	2,00
5.2	Studii desfășurate parțial în limbi de circulație restrânsă și în limba română	1,50
6	Studii desfășurate în cadrul extensiilor universitare — în afara țării	2,50
7	Studii universitare cu frecvență redusă	0,25
8	Studii universitare — învățământ seral	0,80
9	Studii universitare la distanță	0,15
II. Studii universitare de masterat⁽³⁾		
10	Studii de masterat în limba română ⁽¹⁾	2,00
11	Studii de masterat în limbi de circulație internațională ⁽⁴⁾	3,00
12	Studii de masterat desfășurate în cadrul extensiilor universitare — în afara țării	3,00
13	Masterat didactic	3,00
III. Studii doctorale		
14	Studii universitare de doctorat cu frecvență	4,00
IV. Alte forme de pregătire		
15	Stagiu de rezidențiat	1,20
16	Pregătire preliminară pentru studenți străini (an pregătitor)	1,25
17	Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul preuniversitar	0,40
18	Pregătire pedagogică suplimentară (seminar pedagogic)	0,12

Note:

(1) Coeficientul se aplică și studenților înscriși la forma „Studii desfășurate în afara localității de rezidență a universității” de la ciclul universitar de licență.

(2) Pentru domeniul medicină, studiile în limbi moderne, pentru ultimii 3 ani (clinici), care se desfășoară în limba română, se utilizează coeficientul de echivalare de la studii în limba română;

(3) La forma de masterat de un an și jumătate, pentru anul 2 cu un semestru se consideră coeficientul de echivalare corespunzător numai pentru un semestru.

(4) Coeficientul se aplică și studenților înscriși la „Studii de masterat în limba germană (limbă maternă)” și „Studii de masterat în limba maghiară (limbă maternă)” de la ciclul universitar de masterat.

TABEL 26 — LISTA DOMENIILOR DE IERARHIZARE CU COEFICIENȚII DE COST CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2012/2013 ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ANTERIOR

Domeniul fundamental de ierarhizare (DFI)	Domeniul de ierarhizare (DII)	Coef. Cost
Matematică și științe ale naturii	Matematică și științe ale naturii	1,65
	Informatică	1,65
	Fizică	1,90
	Chimie	1,90
	Inginerie chimică	1,90
	Geografie	1,65
	Geologie	1,65
	Științe ale mediului	1,65
Științe ingineresti	Inginerie civilă și instalații	1,75
	Inginerie electrică și energetică	1,75
	Inginerie electronică și telecomunicații	1,75
	Inginerie geologică, Inginerie geodezică	1,75
	Mine, petrol și gaze	1,75
	Inginerie aerospațială, autovehicule, transporturi	1,75
	Agronomie, Horticultură, Silvicultură, Inginerie forestieră	1,75
	Biotehnologii	1,75
	Ingineria produselor alimentare	1,75
	Zootehnie	1,75
	Ingineria sistemelor, calculatoare și tehnologia informației	1,75
	Inginerie mecanică	1,75
	Inginerie industrială	1,75
	Mecatronica și robotică	1,75
	Ingineria materialelor	1,75
	Ingineria mediului	1,75
	Inginerie și management	1,75
Inginerie genetică, inginerie de armament, rachete și muniții	1,75	
Științe biologice și biomedicale	Biologie	1,90
	Biochimie	1,90
	Medicină	2,25
	Medicină veterinară	2,25
	Medicină dentară	2,25
	Farmacie	2,25
Științe sociale	Drept	1,00
	Științe administrative	1,00
	Științe ale comunicării	1,00
	Asistență socială	1,00
	Sociologie	1,00
	Științe politice	1,00
	Științe militare, informații și ordine publică	1,00
	Administrarea afacerilor	1,00
	Cibernetică, statistica și informatică economică	1,65
	Contabilitate	1,00
	Economie	1,00
	Finanțe	1,00
	Management	1,00
	Marketing	1,00
	Relații economice internaționale	1,00

Domeniul fundamental de ierarhizare (DFI)	Domeniul de ierarhizare (DII)	Coef. Cost
Științe umaniste și arte	Educație fizică și sport	1,86
	Psihologie	1,00
	Științe ale educației	1,00
	Filologie	1,00
	Filosofie	1,00
	Istorie	1,00
	Teologie	1,00
	Studii culturale	1,00
	Arhitectură și urbanism	2,50
	Arte vizuale	3,00
Artele spectacolului (Teatru / Film)	5,37 / 7,50	
Muzică (Interpretare muzicală / Muzică (pedagogie muzicală))	5,37 / 3,00	

Notă. Toți studenții din toate universitățile de stat din România, aflați la formele de învățământ speciale (Pregătire preliminară pentru studenți străini, Pregătire pedagogică suplimentară, Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul preuniversitar) sunt luați în considerare cu valoarea 1 (unu) a coeficientului de cost.

TABEL 27 — PONDEREA STUDENȚILOR ECHIVALENȚI UNITARI (SEU), PE CLASE DE IERARHIZARE

Cicluri de studii ⁽¹⁾	E	D	C	B	A
Licență	2%	3%	15%	25%	54%
Master	1%	2%	12%	24%	62%
Doctorat	1%	0%	7%	20%	72%

Notă: (1) Licența include și alte forme (eliminate în 2013), masterul include rezidențiatul (păstrat și în 2013), iar doctoratul nu include studenții din anul I (granturile doctorale).

TABEL 28 — VALORI RELATIVE⁽¹⁾ ALE INDICILOR DE EXCELENȚĂ, PE CLASE DE IERARHIZARE

Cicluri de studii	E	D	C	B	A
Licență	0.00	0.00	0.44	0.88	1.32
Master	0.00	0.00	0.00	0.37	1.47
Doctorat	0.00	0.00	0.00	0.26	1.31

Notă: (1) Valorile cu care se ponderează (multiplică) în mod real numărul de studenți pentru finanțarea suplimentară bazată pe excelență (FSE).

TABEL 29 — DIFERENȚIEREA PRIN FSE A FINANȚĂRII CATEGORIILOR DE PROGRAME DE STUDII⁽¹⁾

	E	D	C	B	A
Licență	-27%	-27%	-15%	-3%	9%
Master	-27%	-27%	-27%	-17%	13%
Doctorat	-27%	-27%	-27%	-20%	8%

Notă: (1) Variația alocației totale de referință (FB+FSE) pt. un student. Variația depășește 25% pentru că suma de referință nu include granturile pentru doctorat anul I, FSEP, FSL și FDI.

Anexa 3–Capitolul IV

TABEL 30 — SET DE INDICATORI FUNDAMENTALI, SPECIFICI PENTRU FINANȚAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR

COD	DENUMIREA INDICATORULUI	DESCRIERE
IG1* ⁱ	Ponderea cheltuielilor pentru învățământul superior în PIB (%)	Acest indicator măsoară ponderea cheltuielilor publice cu învățământul superior ca procent din PIB-ul anului de referință.
IG2* (v. IG8)	Cheltuieli anuale per student echivalent înmatriculat în universități publice	Acest indicator măsoară cheltuielile totale, din surse publice și private (bugetul de stat, bugetele locale, burse private sau cheltuielile gospodăriilor), pentru un student înmatriculat la cursuri de zi cu frecvență obligatorie într-o universitate publică. Costurile luate în calcul sunt cele de personal, investiții și de regie (operaționale) raportate la numărul de studenți înmatriculați. <i>Trebuie avută în vedere utilizarea în calcule a unor valori care să compenseze inflația pentru a putea face rezultatele comparabile în timp.</i>
IG3*	Ponderea cheltuielilor publice și private pentru educație	Acest indicator măsoară ponderea fondurilor provenite din surse publice și a celor provenite din surse private din totalul cheltuielilor cu învățământul superior. Sunt avute aici în vedere cheltuielile directe cu învățământul superior, în funcție de sursa de proveniență a fondurilor.
IG4*	Distribuția cheltuielilor anuale ale universităților publice	Acest indicator descrie modul de cheltuire a resurselor financiare ale universităților publice pe trei categorii bugetare: costuri de personal, costuri curente (operaționale), costuri de capital (investiții)
IG5*	Ponderea cheltuielilor publice pentru subvențiile / garantarea împrumuturilor de studii acordate studenților în totalul cheltuielilor publice pentru învățământ superior	Suținerea financiară acordată studenților poate fi definită drept transferuri financiare directe sau indirecte din fonduri publice către indivizi sub forma bursei de studii, a împrumuturilor sau garantării împrumuturilor pentru educație, sau a alocațiilor pentru familia studentului.
IG6*	Tipuri de contribuții private ale studenților pentru obținerea primei calificări de nivel ISCED 5	Este mai degrabă un indicator descriptiv, care permite poziționarea sistemului românesc în raport cu alte sisteme din state membre ale UE. Principalele categorii de contribuții private avute în vedere sunt: taxe de înmatriculare, taxe administrative anuale / recurente, taxe de absolvire, contribuții la asociațiile studențești, taxe de școlarizare.
IG7*	Obiectivul susținerii financiare a studenților înmatriculați în universitățile publice	Este un indicator descriptiv, care urmărește să arate, comparativ, care sunt principalele destinații ale fondurilor publice alocate pentru finanțarea universităților publice, din perspectiva susținerii studenților. Sunt folosite trei tipuri de destinații ale fondurilor: susținerea studenților în vederea acoperirii costurilor de trai pe parcursul studiilor universitare, susținerea studenților în acoperirea costurilor administrative sau a taxelor de studii și susținerea globală (comprehensivă) a studenților
IG8** ⁱⁱ	Cheltuielile anuale totale per	Indicatorul este util și poate fi folosit complementar sau

COD	DENUMIREA INDICATORULUI	DESCRIERE
(v. IG2)	student în funcție de tipul serviciilor oferite	combinat cu IG2, pentru a distinge între cheltuielile per student în funcție de serviciile oferite acestuia. Indicatorul distinge între serviciile de susținere (cazare, masă, transport) și serviciile cheie (considerate fundamentale, precum educația, cercetarea etc.)
IG9**	Indicele cheltuielilor publice pentru un student raportat la cheltuielile publice pentru un elev din învățământul primar	Indicele calculează raportul dintre alocarea financiară din fonduri publice pentru un student relativ la cea pentru un elev din ciclul primar.
IG10**	Cheltuielile publice per student înmatriculat în universități publice, pentru fiecare an de studii în parte	Indicatorul calculează însumat valoarea alocărilor financiare pentru fiecare an de studii în parte.
IG 11**	Distribuția cheltuielilor din fonduri publice pentru învățământul superior pe activități ale universităților	Indicatorul însumează fondurile alocate pentru activități de cercetare, educație și servicii diverse (cămine, cantine, transport etc.)
IG 12**	Ponderea cheltuielilor publice pentru învățământ superior din totalul cheltuielilor publice	Indicatorul măsoară ponderea în totalul cheltuielilor publice a cheltuielilor pentru învățământ superior.
IG13**	Costul salarial per student	Indicatorul măsoară raportul dintre costurile salariale din învățământul superior raportat la numărul de studenți înmatriculați. Indicatorul este calculat pe baza costului salarial mediu pentru cadrele didactice angajate cu normă întreagă în învățământul universitar raportat la valoarea medie a raportului dintre numărul de cadre didactice și numărul de studenți înmatriculați în universități.

ⁱ Indicatorii notați cu * sunt preluați din "Key data on education. 2012", raport statistic anual al Comisiei Europene care sintetizează principalii indicatori folosiți de aceasta în evaluarea sistemelor naționale de învățământ ale statelor membre și candidate. Documentul este accesibil la adresa: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134EN.pdf

ⁱⁱ Indicatorii notați cu ** provin din "Education at a Glance. 2012" și sunt utilizați de OECD în compararea sistemelor de învățământ ale statelor membre ale organizației. Lucrarea poate fi accesată la adresa: http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf